Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De sacramentis in genere - Cod. Ettenheim-Münster 199

Santi, León

[S.l.], 1632-1633

Qvaestio II.

urn:nbn:de:bsz:31-117164

Visual Library

[illegible] enim de eam in metutis voluntaria concepta erga Deum quatenus servire in voluntate deinde et e alterum servitutis officium sed etiam honorandum.

X

Natura Religionis breviusculè exponitur.

Habet ex dictis Religionem sic explicari vt sit virtus voluntatis minas non ad alterum nisi vt pars subiectiva sed totalis hostitia omnis ipsum non ad Deum sed Theologicè seu mentes inferiores ed non eadem ex indictate inflectam, alterum inter illa fidelem exercende et uberrende et ipsi Deum in honorem quo Deum tamquam terminum finalem in quo sunt honor eidem ipsi tamquam ei excellentiam beatitudinem nobis per quam sunt sic ipsi primum verum et ultimum bonum et nos subiectionem illo non tantum quam per naturalem sed compenetrantem dico obsequentem prius eidem quoti existentes bonorum omnium omnium ordinatore.

CAPUT II.

De intentione actu Religionis.

qui est Devotio.

Notandum 1mo devotionem eam significare de eam qua quis adhuc se et sua in bonum alterius qualiscunque Decorum devotio pro populi Romani salute quorum vero bonum id est ab hoc orantur Deo et illa utilitas aut commoditas eius sed honor et gloria de qua dicit Christus 2 gloriam meam alteri non dabo propterea devotio Ecclesiastico more accepta tecte sequitur de spiritu cap. 36 et affectu erga Deum humilis ac ipsi quo nimirum cum animi subiectione et tendit ad eius excellentiam adhuc se hoc divinus obsequio rurus id totum se et sua alteri mancipare et maximum et ipsi Numinum id exhibere id est decet affectum huic condili correspondentem et maximum et vehementem et ita fit vt nota devotionis strictiore significare sumpto Magamgum S. Thoma 2 82 actum promptum et fervidum voluntatis quo quis tradit se divino cultui et famulatui.

Notandum 2do duplicitter hoc huiusmodi devotionem stringere pro explicando fervidum animi propositum vt cum dicit totum me trado obsequio tuo. 2do addendo super hoc promissionem seu votum aut iuramentum de quo notis dicendum erit.

Prima propositio devotio sit 2do communis obiectum actus sed et specialis actus id est affectus quo quis hic et nunc vult prompte exequi ea quae pertinent ad divinum cultum et specialis actus devotio a. talis affectus. Maior patet experientia cum dicebat Rex Ezechias cap. 38 tuum sit id fo vivo et totum tuum me offero tibi Deus. Minor patet ex definitione nominis, quamvis 2. nomen devotionis

in portet

importet aliquando solum modum actionis numerum vehementiam aut intensionem quae in actibus omnium virtutum reperiri sit, potissimum vero Religionis. sic e. devotio adoratione et oratione et devotam, sed prout semper hic importat certam substantiam actus circa divinum cultum.

Obycies: talis est actus qualis est obtus, sed actus divinus absolute considerata non est obtus particularis sed virtus imo specificans adaequate totam virtutem Religionis et devotio quae tendit in huiusmodi cultum non est actus particularis. Confirmat: quia ab eodem obtu non potest ratio communis et particularis aliquin esset et proximum idem est. Sed quale est obtu talem esse actum secundum aliquam non secundum eam rationem, nam ens ut ens est quid communissimum et sic cognitio quae cognoscit est sic particularis ducit ergo cultum divinum in esse compositum et istuere actum devotionis, in particulari a. differentiam puta orandi adorandi istituere actus oratis et sacrificii, cultum vero divinum prout est quid aggregatum ex ratione illa esse et aliis particularibus et obtu adaequatum Religionis, sicut corpus vivens in esse specificat physicam et libros comprehensam et corpus viventis et alias partes physicas, istetum vero ex corpore in esse particulari istituit adaequatum obtu seu totalis. Ergo non est necessarium in illis actibus diversis assignare diversam rationem quae in obtu, idem s. ob obtu specificaret ab actum illius et voluntatis quae id sed diversi, sed satis est assignare diversum modum tendendi in actu vel diversam rationem subjectam in obtu, cultus igit divinus ut attingibilis ab actu qui est totum numericam rationem ~~[illegible]~~ est intensat diversam rationem quae constituam in obtu erit obtu devotionis et vero est attingibilis ab actu ~~[illegible]~~ numericam rationem ~~[illegible]~~ universalitate, et ipsa potest sua in obiecto, sicut differentiam moralem sacrificandi est obtu orandi et sacrificii sive potis voluntionis eorum, ad confirmationem Sed obtu quod non est adaequata rationem istituendi actus diversos sed attendi etiam debere rationem sub qua sive modum tendendi ad eodem igit obtu secundum eam rationem non sit tamen ratio particularis in actibus sed oportet ut intercedat diversa saltem ratio sub qua.

Ad propositum devotio ~~[illegible]~~ est actus specialis virtutis Religionis sit qua est voluntas quadam volendi Deum modo supra explicato promptitudo s. quae supponit huic devotioni non mutat etiam virtutis ad eandem s. virtutem pertinet velle facere et velle prompte facere, neq obstat id etiam erga sanctos dicamur devoti tem qua illi etiam sit est actus latria ~~[illegible]~~ in ministris Dei Deum veneramur ut dicit cap. de q. 5 can. habet. tum qua nomen devotionis extendi etiam sit ad actum ultra.

Obycies, imo cum ut habitus virtutis reddit promptam voluntate circa dei cultum actus in particulari ipsi non deinqual huiusmodi promptitudo non pertinet ad actum virtutis Religionis sed ad dei virtutis. Ergo promptitudinem sive potis firmitatem ~~[illegible]~~ trahentem prompte exercendam quam

si abstracte.

si abstracte miscerent, in ea quæ proprium devotionis rei cœr. ~~cœr~~ alys actibus
promptiuarem vero circa ea quæ directe ad eiusmodi famulatum et
propriam actio devotionis quæ e solum ab habitu devotionis sterca habitu
infusi, in redit de se immediate facilitatem cum sit ad modum poralem
propterea experimur facilitatem istum post frequentatos actu. denig
in ordo actu virtutis e in statu efecto, quidam e actus inefficaces vel saltem
efficaces, non a devotionis illegit actu robusti e efficax superans e ex ordi
difficultates et perturbaci quæ omnium cultum impedire, saltem coniber
pout, verum quoniam devotio efectior apparet cum offert se vel aliquid illi
cum propositione quæ votum dicitur et hoc loco tractari debet propterea
de voto in ordine ad praxin potissimum agendum e.

TRACTATVS

De Voto.

Votum ex cœr sensu Doctorum ita describi, vt sit deliberata promissio
Deo facta de bono meliori, singula a particulæ explicanda sit vt voti
nata sit nota.

CAP. I.

De Deliberatione generatim sumpta.

Prima propositio. Ad deliberationem requirit, vt quis cognoscat bonitate
aliquam honestam vel utilem sed selectabilem e in actio vel actem amplec-
tendo e aliquam huiusmodi bonitatem e in eo actu vel obto reiciendo ita
tamen vt bonitas e malitia moralis aliqua semper animaduertat. ubi:
qa vt voluntas sit libera debet poe arripuerit obto propositum e illum
etiam reiecit per omissionem vel actum oppositum, quem vt etiam in
reiectione cognoscat aliqd bonum, voluntas e. nisi fieri nisi ab bonum
aliqd cognitum, denig qa hæc deliberatio e circa actum laudabilem vel vitu-
perabilem in genere moris necesse e vt nuenientia aut disconuenientia
cum nata rationali quæ bonitas e malitia moralis animaduertat.

2da propositio. Ad deliberationem actualem requirit aliqua
mora temporis. ubi mo ex doctrina Arist. 3 Ethic. cap. 2 ea inquit,
quæ nobis frequenter fiunt iponte quidem non e dicimus ~~vel fiant~~ in fieri
electione vero non dicimus fieri, eligibile e. e id cuig nullus antecessit
cum igit voluntas res e maximi momenti fiat ex electione mathema-
tico momenti non fiet, neq dicas actum voluntatis e ex nata sua momen-
taneum indiuiduum qa tamen, dicat fieri in instanti tn ratione requi-
sitorum aliqd temps requirere ut. ubi 2do: qa ad deliberandum requi-
rit, illectio, ideo circa plura, de in obto mala circa actum promissionis
e actionem de re quæ promittit e cum cui promittit e motiuum promittendi
e bonitatem

& bonitatem & malitiam non solum naturalem sed moralem tam promissionis quam ceteri oportet, cum igit oporteat intelligentem phantasmata speculari oportebit etiam dari in phantasia quae operari in tempore operandi eo modo correspondentes & dispositas. Nec dicas Deum primo instanti receptionis meruisse potuit c. voluntas eius requiri cognitionem perfectioris ordinis quam intra sequatur. Nec dicas ergo illuminatio & gelatio & velocio corporea fieri in instanti & actus phantasiae intra c. & qa illuminatio solis sequitur ad motum localem eius & illuminatio ~~illu~~ ignis ex virtua successione mta nec ergo cur in instanti fiat gelatio imo ~~et~~ hat partes oculi inaequaliter disponitur quae modo simul reciprocat, vino etiam visch fieri non sine motu locali, cum c. lumen vehementis inferat plagam & dolorem oculis qui est per determinationem partium etiam lumen exiguum conari ad id contrahile & apparet hoc etiam in restrictione ad dilatatio pupillae iuxta maiorem vel minorem propinquitatem obiecti lucidi.

Tertia propositio. Ad deliberationem effectam requiritur ut huiusmodi moralis notitia sit advertentia plena & effecta, ide non sit valde exilis ac tenuis ex modo tendendi sive ex ratione intrinseca. obi: qa deliberatio & cognitio quaedam & ut sit effecta debet & cognitio effecta intra quandam latitudinem, ex mala & imperfecta cognitionis & dubiae imo in somno oculiori aliquando experimur cogitare nos de bonitate & malitia moraali de qua etiam plura diguerimus imo aliqui ad excitandum malum in modum ira vel libidinis ita turbari ut expergefiant, experimur a. sit somnium & ym de ydem obiectum cogitamus acta a nobis dicitur in vigilia longe & diversas ab illis somnorum sicut umbram a lumine ro & veritatem a fabulis, sic actus dormientium sit adeo imperfecti ac debiles ut non dictetur deliberationem qualis requiritur ad culpam ac proinde excusat a mortali & veniali.

Dices imo: excitat a somno ad exitandum actum & a cognitione & voluntate efficaci & a cognitione effecta imo ad libertatem cui solum inserit pola localiter motiua in hoc.

Dices ergo: in somno vel illecta nihil agit velit agit effecte illegit a quo c. imo etiam ex hoc a. sequitur liberum hos & in somno.

Primum Q dari sit excitationem illam & ~~excitationem~~ ab imaginatione ea specem habitualiter relictam in vigilia in qua obiecta moraliter malum Dei apprehendunt valde ut quid horribile & a sensu etiam fugiente operante ipsi illo vehementi phantasmate illecta etiam operat quamvis imperfecte imo & loco localiter motiua operat quo ad actum ut regulent necessario deliberationem & libertatem ut sit ut qui dormientes ambulant quos non de liberos aliquo certum c. ~~et~~ Ad Dum Q in somno illectum non agere quando phantasia cui operabe indiget non operatur, ea vero operante cum non sit deterior illa nec apparet impotentem operari ergo imperfectum imo modo neutetiam phantasia, nihil e. existente in agha non pro oculo pola vivea modo valde imperfecto & incongruo pesset

obie

obtu, vba phantasma cum sedes eius infecta somnolentis hoc e crassioribus vaporibus n nisi obscura e deborta rade operat. neq obstat facta excitatio de somno orta ad imaginade tanquam effectu apprehendente, huiusmodi effectio vehementior hic e, quam vt patiat experiri actualis libertatis. Iam vero somniorum phantasmata in culpam n vocari docuit Pelagius Papa in edictis vna Pelagianorum vt habet 2 tomo Concilionum.

2do aliquando habemus cognitionem de malitia e bonitate valde tenuem e infirmam, n ta neue in somnis sed talem qua sit semiplena deliberatio ad quam sequitur actus voluntatis 2do primi quos vocant vt distinguant a primo primis, in quibus n e cognitio ulla bonitatis aut malitiae moralis, idc, talis qualis dat in somnio, huiusmodi actus imperfecti admittunt a Doctoribus in semiirrationabilibus, semiebrys, semifatuis, idc, aliqua ratione subita commotis, e hac deliberatio excusat quidem a mortali culpa, si mala sit omnis, sed n excusat a veniali.

CAPUT II.

Inferuntur decisiones morales.

Infertur primo ex huiusmodi nexu imaginationis e intellectus eorum qui ex crasso corporis habitu, idc, impulsu mali dæmonis laborant tubulis de phantasmatibus per quam dicunt visa videri sibi aduertisse, idc, potius n animaduertisse, comprehensisse, idc, n consensisse, quia nimirum tempore impercepibili rationi solent in se transitoria, inferit, tanquam, de primi eos n habuisse electionem liberam effectu, si votum v.g. dicat emissum integre sed plures interfuisse motus primo primos, idc, 2do primos in oppositum, id e, qd alij homines sani talem fluctuationem experiuntur ante quam electionem fiat rem circa opera aliqua fiat deliberatio, sequitur e tanto minus per illam fluctuationem abstrici effectum electionem in iis qui hac aegritudine laborant.

Si vero votum huiusmodi emissum fuerit voce exteriori n ita facile videt id primi pde qd interceptis temporis notabile, e votum dicat fuisse emissum ac proinde videri votum eo in possessione, cuius potior e conditio iuxta leges, ex quo fit vt aliter censeri post votum e validum

Exige

Verum vouens hic fuerit, ex illis quorum lingua solet desperantur seilicet quippe quæ regitur imaginatione e firmas apprehensiones intellectus vel infirma iudicia e imperfectos sensus voluntatis vt accidit cum cerebri ~~cerebri~~ quinimo euanescunt vel n tales explicant in his fortium habitu eorum temperatum ad aures assidue garrientes reducit.

2do inferitur in actionibus quæ requirunt notabilem moram vt in formicide e homicidio contor n excusari hoc a culpa mortali per defectum plena deliberationis de certum saltem in eiusmodi Christiana per quam hac ora tanquam humana ab qua puerilia existimant. neq obstat qd aliquando in

puerilia

huiusmodi actionibus ratio absorbeat, ad peccandum s. satis & libere inchoasse, imo libere & cum tanto periculumque quando cuitandum fuit.

Tertio infertur cur & poenitentia in ordine & singulos actus honestatem pertinaxem inducere, cum s. faciat imaginando quae commodum & incommodum sensibiles solum proponit appetitus sensitivus impetu trahit in malum bonum quo propriam fere semper primat cum animi honestate quis at in tam assiduo & blando hostis insultetur, fugere? deinde quis ita vigilat illectu ut rationem honestatis satem accurate perpiat, ubi a. calegat ratio fere semper dominatur semper. rursus etiamsi commodum illud nata fuerit cum honestate, tunc tum difficilem talem voluntatem a sensu & rapi in gram commoditatem potius quam in honestatem cum voluntas sensum deceat vel reprimere vel ordinare. actionem ad finem rationalem ex quo fit ut, cuncta & singula venialia collectivus accepta & cuitari possit.

Quarto infertur contra prudentiam & charitatem ac & singula etiam leviora proximi errata minutissime mendacia & statim corrigere & supplicia aliquae affligere, si s. exactio aliqua durat & hac vitet imprimis quippe quae patientiam exasperat & rescindit humanum commercium cum s. ex uno capite quis certo scilicet ubi necessario & saepe erandum ac & ex alio vitet ad singula distringi flagello labori in amaram tristitiam & eum proximi & in rabiem ac & generadum impellitur ex quo fit ut plura errata committantur & bona plura omittantur & ad dat afflictio aranea quasi ata sfrigat & extinguendo suzania eradicet & triticum stra ut ipse docet Matth. 12 & 13. accedat quod actus externi qui videntur errata sit aliquando actus virtutis ex varios fines motus & rectas horum hic & nunc diversus, verso a. innocentia requirit majorem virtutem in patiente quam exige ab alys praesertim frequenter durum & & intolerabile, & hic a. sermo de poenitentia sinc. mortificabitur levitas affectionem ex merito imperatis laudabiliter vinpotis etiam sine culpa quae etiametiam moeroris rupem requirit.

Ultimo infertur quam damnosum sit hoc statu in peccato mortali poenitentiam differre circa mortis articulum, cum s. hoc tempore morbus quo & morituros phantasiam & coetera organa perturbet unde saepe numero petum a libertate & affectu virtutis futurum, ex quo fit ut plerique qui sit animum differendi ad huiusmodi articulum poenitentiam ubi necessariam, hinc s. voluntas amat periculum amittendae irreparabiliter salutis.

Quaeres: quando quis sit dubitat an plene consenserit in peccatum grave ut & potest fere indicium rei hoc quod praemit potit? Praesumptionem habeo ex ipso rebus accidere, si ergo qui dubitat fuerit timorata vita & soleat cavere a huiusmodi sensu praemit ipse & plene consenserit et tum praesertim si plene consensisset illud tanquam aliquid insolitum & veluti portentum in se animadvertisset. Contra si abitanes potius vitia fuerit & prave habituatus praemit plene consensisse & peccasse ipsum eadem ratione in opposito.

Excipe si prave habituatus v.g. curse blasphemiam huiusmodi habitu agitu

dolonis

dolori fuerit in tanto poenitentiae insperanter retractavit, tunc e. si paulo post ex matutine in blasphemiam veluti subitaneam irrueret, dubitet de pleno sensu n valebit illa punitio nec reputari solet ac peccatum saltem grave.

Cap. III.

Quomodo habeatur deliberatio perfecta, sufficiens ac mortale, praesente aliqua gravi tentatione vel ultimi perturbare?

Exemplum sit in voto cum quis adolescens in calore iracundiae ira patrem emittit votum Religionis qd scit parenti maxime displicere.

Dicendum e. imo ut ille cognoscat, mum quid sit vovere Religionem 2do ut cognoscat bonum alias v. g. bonum delectabile de in illa vindicta. 3tio ut cognoscat se illam irae malitiam incurrisse in actu quae cognito eo magis impedit quo pauci mavult quisque quae fecit ut bonitas delectabilis multum apparat ra vero honesti vel turpis minus ac minus. Insuper tempus aliqd requirit, ad plenam advertentiam malitiae mortalis. Regularis ex habitu virtutis apparere statim et clare, ter pulsuum obti qa tunc fit tentatio aut ratio gravis ic. qua loquimur languescere e. ex puncta habitus ira, affectus sedem claram vel impetum in oppositum nisi augeat tentatio per accidens a pravo sermone. 4to requirit ut voluntas velit vindictam. 5to ut illeq cognoscat emissionem voti ex malitiam vel vanum vel iniquum adumentiam vindictae. 6to ex Cui sententia requiritur ut per syllogismum practicum concludat ~~praeterea~~ emittendum esse votum. Ultimo ut voluntas imperet emissionem voti, putant eligi unico actu virtualiter multiplici ista da momenta cognosci, ne experiatur statim in hujusmodi perturbatis n experiri phantasmata nisi in gravam vindictae. Ex hoc obscuritatis ratione ne illustret phantasmata in ordine ad honestatem vel malitiam generandam a qua valde retrahit. Confirmat: qa ratio nunquam cum tha rationali cumscit subtilior n permittit in otio dum agitatur vel in ipsum a passione, quaelibet e. perturbatio e veluti rota qua sentina portia hut illuc agit ut indicatur Epistola Jacobi 3. oculus a. n discernit sublimes rationes, obti si rotetur agitetur vehementer. add: et debere etiam hominem cognoscere se esse iratum, et e. significans aliquem fuisse impotentem sui ac furentem dicere solemus ne se quidem iratum esse animadvertit.

Porro quae diximus de iracundia, concupiscentia alias perturbantes agitant sicut

Dicendum 2do quo magis incipit ~~dolor~~ ipsum deprehendere ac veluti in ferocis sentire tumultuosum in obti eo magis calorem perturbatis languescere ac tepescere, sicut accidente frigore notabili fit tepor in aliud, cum ergo ad deliberandum effectum requirat notabilis advertentia malitiae fit ut praesente praecita deliberare dicat quis deformiserit a calore iracundiae esse in tepiditatem ne operari solum ex calore iracundiae

sed etiam ex illigentia splendore.

Colligit ex his merito leges tam civiles quam Canonicas statuere vt id calore iracundiae fit n prig ratium habeat, quam si pseverantia apparcat iudicium animi fuisse, id e. fuisse ex calore iracundia commissum, n fitque effecta deliberatae hac e. veluti bonorem inuoceret.

Obiec: si quis in exemplo proposito plene animaduerteret quid o vouere Deo in Religione sed n attenderet ad malitiam aut bonitatem moralem d vouere et quid existimandum d de valore lois d bonitate actionis. R libertate propriè dictam versari circa bonum d malum morale cuius cognitione sublata n sistit vera libertas nec ad summum indifferentia quaedam quam aliqui ponunt in pueris ante usum rationis d aliquo modo in brutis animantibus ce quae d alibi. ex quo fit vt ille qui n plene animaduertit malitiam aut bonitatem nec potest rationalis. neq ~~recte~~ teneat ac ~~tenea~~ seruandum votum, sed vix aut ne vix quidem fieri id vt quis cognoscat quid sit vouere Deo Religionem d n cognoscat huiusmodi actionem ce bonam vel malam.

CAP. IIII.

De regulis ac modis discernendi, an aliquid ex perturbatione primi factum sit, an vero ex plena aduertentia.

Prima regula assignat ab Authoribus numerum si cessante calore iracundiae vig: votum aut iuramentum n fuisset emissum tenet n habet sufficientem deliberatam neq obligat, signum e. d calorem illum n fuisse repentinum a notitia plena malitiae. haec regula n videt admittenda nisi peculiariahquo modo explicetur. ibi, qa sublatis passionibus ira, fletum vel amoris quae calorem excitant hodie quamplurima peccata n committerent, peccante e. contra animi turbato seruorum appetitus resistui eis satisfaciunt id frequentiq in libidine d hominibus etiam qua vera illam regulam gravia peccata n est.

Obiec: nonne calorem illegi eum qui excluat totam d deliberatam effectam d nie seuis breuiter erit si deliberatio n fuisset in effecta sed effecta, sed id si fuisset ~~deo~~ secuta. Sed ita, qa supponitur huius cognoscendi indirectum quaerit, inquirimus e. regulam seu modum cognoscendi an deliberatio effecta fuerit, secunde si deliberatio fuisset effecta. hoc fuisset liber in eo genere ad utrumq; inde ergo fuimus, vna tm pars traditionis id pe: actio n fuisset secuta, huius e. signum aliqd in regula assignandum erat.

Da regula contra assignatur si transacto feruore irae vel sequiuentia vel angustia timoris expulsa statim d immediate poenitet hominem se illud fecisse signum e. n intercessisse plenam deliberatam hac regula admitti contra rit, si e. ex eo fieri id intelligat ille. feruor irae. discera ~~n tu d difficultatem~~ notorum ~~n~~ ~~hoc nibilo~~ retractat actionem n videt poe accidere contra nisi qa ~~tuit tenum~~ bonis

perpen-

suspendere malitiam.

Quaes. hic retractat qd liber nunc scriberat pro d mutauit voluntatem, scil. e. eorum etiam quæ cum magna deliberatione gesta et facientem poenitet. Sed ut tradit, qd homines n solent mutare voluntatem solum vt exerceant libertatem sed ex aliquam rationem nouam quæ in presenti casu n apparet alia nisi maior notitia futuorum, loquimur e. quando alia motiua retractandi d diuersa notabiliter circumstantia n apparent intercessisse, n solent a. interredere tempore tam breui, nec etiam possibile nos aliquando quæ facta et cum magna deliberatione sed statim d immediate sentimus solet cum rationes, eadem manerent in ore vtpote bene pensata. mutamus a. cotidie voluntatem qd noua apparent motiua d circumstantia retrahentes quarum tn notitia n erat necessaria ad sufficientem deuertentiam hinc estatis vel turpitudinis.

Tertia regula quotiescunq aliquis ex effecta deliberatione vult eam occasionem periculum incurrere peccati nec operis prohibiti censetur etiam ex effecta deliberatione velle de quorum peccatum vel operatem illicitam quæ sequitur etiamsi in illa operatione sequenti n habeatur actualis deliberatio sufficiens. e pti. qd qui vult finis vult sequens d eam eam d eam clausi d qui amat periculum peribit in eo.

Verum hæc regula vt sit vbiter vera debet accipi in sensu fodi, quicunq e. libere vult vt eam occasionem periculum d finis sequentes rei illicitæ causa libere velle d imputat illi eam ad culpam ea rei nec malitia rei sequentis illicita si vero sumat in sensu malo n d vbiter verum qd qui libere vult aliquid qd cognoscit e eam vel occasionem vel periculum rei malæ vel malitiæ sequentis ex eo libere velle non illam nec malitiam sequentem ita vt imputet ei ad peccatum: nego dicas ~~quod~~ secundum fodem d directum nihil qd e eam vel occasio e secundum virtualem vel interpretatiuum effectu nec rei sequentis qd ad sensum interpretatiuum secundum imputatione moralem n satis d cognoscere qd aliquid e occasio vel periculum actionis illicitæ d physice, joc huiusmodi occasionem euitari ad sterca requirit vt certe euitari qd e in controuersia, si quis e. v. g. negat debet crederi filium n imputabilis culpa originalis quæ sequitur in prole d si quis dans operam rei licitæ puta comedioni, equitationi, lectioni librorum auditioni concionum d similibus fatui motu delectatio illicita n imputatur illi ad peccatum quia comedis, equitio, lectio aut accessus ad sessiones audiendas, vt habet ex eius sexu Doctorum, qd illigendum e nisi sit periculum proximum sentiendi potestas in ipsam delectationem.

Quaes: ~~quid dicamus~~ quis dicendum sit pro quanto huiusmodi opera actionis illicitæ sequentis sit periculum directum secundum actualis d qd forte deliberati in ipsos motu sequentia aut incurrendi d sit a alio? Re. etiam quidem directum sensum si postea interfuerit de peccatum graue pro gratitate rei, exonerare a se periculum sensu directi sed equitare lectiones libros auditiones sermones similia in eo qui semper sentire solet cotidie loquendo d peccatum, examinis postea ex

aliquo

aliquo accidente ñ reputat delictum aut culpam in illa. ex quibus habet dictum illud:
qui amat periculum peribit in illo, et frequenter venium etiam in venia mali
modo explicato qd satis est ad verificandum dicta moralia.

Universaliter. a. hoc neq verum est neq necessarium, licet e. peccatum veni-
ale saltem accedere ad mentam da in ea fore semper aliquos excessus veniales commit-
tibiles. rursus abstinendum abstinere licet ab cibis esibus exhorum e. reduco progenie
semen eiusq motus defluxio sequitur. rursus ~~in solis~~ adolescentibus et famulis ñ parvis
frequentandum est ex homo paterna et herili charitate cohiles circumstantias. quare.

Regula huiusmodi debet ex magnitudine necessitatis suam
quis ht arcendi vel retinendi occasionem illam periculosam sumq et ex magni-
tudine damni qd quis pateret si huiusmodi occasionem evitaret vel ga vitalitā
parem redderet. ex qua fit vt si Medicus v. g. punit et comitatus periculum charitudinis
debeat mederi femina mortaliter periclitanti ex cuius inspectione vel tactu metu-
rat periculum proximum sentendi in delectatione excusari pht a culpa huius-
modi excessus ad medendum vel inspiciendum ps gravem illam necessitatem in
cuiusdam doctrina gram affert caput sinistrum de frigidis et malefactis vbi ad evi-
tandam infamiam propriam et scandalum aliorum permittunt virgari puerum
virginum et occulte iritum habitare tanquam fratres cum periculo tactuum sed hanc
doctrinam eo capite ñ reperi. citatq S. Thomas 2 2dae q. 50 art. 9 vbi permittit simpli-
cibus et infirmis in fide de quorum subversione timeri et permittere tanquam vt
vt necessitate coniuncti cum infidelibus, sed ibi S. Thomas ñ videt loqui de peri-
culo proximo et certo subversionis cum certum si quis eo modo infirmus in fide
ag aliquam necessitatem coniuncti cum infidelibus ñ debet coniuncti quod res fiei
disputando aut colloquendo de illis in quo est proximum periculum sed in alis
rebus necessarias, si e periculum est immanens amittendi fidem cuncta rerum est
vt colligit ibi in responsione ad 3tum. denq citat Basilius in institutionibus
monasticis cap. 4 vbi ait qui urgente aliqua ex ea et necessitate se periculo
obiecit vel permittit se ire in illo cum tn alias nollet ñ tam quia amare periculum
quam inuitus illuc subire et deo magis providebit deq ne in illo pereat.

Venem si fuerit v. g. medicus in tam manifesto periculo amit
tendi sua ~~vita~~ spiritualis quam femina illa amittendi vitam corporalem
videndum est quomodo hoc ñ sit planis facere vitam corporalem alterq quam
vitam spiritualem propriam et quomodo hoc sit sponte divini charitatis et em
cha sit cum eo dicto quidquid hoc si vitum mundum huius alia vero sua
detrimentum patiat et vitq ipes tuq scandalum acuit erue eum et c propterea

Dicendum puto ergo abundare et huiusmodi occasionem necessariā
ee vt quis actuq vinum et oraturus apud Deum se munias, hoc e. modo
velut amatq hdo facit vt qd erat certum proximum periculum exadat remotum.
Ane cum Chtq Ang Matth. 26 Apostolis imminente periculo praecipit: orate
vt ñ intretis in tentationem recedendi scilicet ab illo, si aliquando fieptum

~~commiti~~
oratio

Confessarius obligat, quomodo n obligabit in tam apto discrimine recedendi a Deo ponta a oratione ignota cum sit in procinctu victoriae reportandae n consebit eo modo periclitari, id si Confessarius permittunt aliquando huiusmodi periculo n praeterea negant adhibenda de remedia necessaria de evitandum periculum.

Dices: si oratio periculum ex proximo facit remotum licet hoc qui servus oraverit adire etiam sine necessitate huiusmodi occasiones, id n est amplius periculum proximum. Quando periculum e certum, e sine necessitate vult quis accedere id caere, potest affectum tam vaticum esse, seg id est agitem discrimen peccandi esse, ~~id~~ quod inordinatum ac notabilem injuriam propriae salutis eam gravis honestati velari potius quam purgari, sicuti qui et accedant ad fremitum quam inordinate amant tumant pro medio dare. Illi e hemotynam per quam affectus n excusat apud Deum. Id si quis post oratione e alia remedia spiritualia ~~adhibita~~ adhibita radabiliter dubitaret accessum ad huiusmodi actiones n e illi amplius proximum peccandi periculum accessus ille n erit malus ratione periculi, ita. Frequentior alicuius pristinum periculum inferet, e avaendus ruinis et. neg tn eadem e ratio de periculis venialium sine quibus n vivunt e in quibus eiusdem periculi vitio sese affert periculum alterius interedit e. Ibi necessitas nata, a qua si dicas deberet per ordinaria auxilia gratiae tolli peccatum veniale ita ut si incidat deinde in aliud aliud dices detruendum e nam e videndum hominem a vitio, ar &c. e quomodo evitari possint ad debeat periculum alicuius certi peccati venialis hic e nunc standum e regula charitatis e prudentia.
Id vero pro gravitate damni v: g: hom recte evitandum sub mortali sit periculum n solum ejecti vitio tn etiam malitiae actionis prohibitae suo loco exponitur e

Alia regula n solum perturbatio animi sed alias circumstantiae coniunctae habeat in principiis morum generalibus.

CAP. 7. V.

Utrum ad bonum requiratur deliberatio sufficiens ad peccatum mortale?

Prima propositio. Id evidentium Votum id nec mortale obligat requiri deliberatio saltem aliqua efficta ut sufficeret ad peccatum mortale si deliberatio mala lethalis e. Primo est, ab aliquibus ex eo id nemo velit sibi imponere vitio tam grave nec cuiquam velle nisi plene illius animadvertat. Tertia ratio rarum e. recurre videt id quis in alio statu id, ~~ipsum~~ deliberatio ~~ipsum~~ nollet dum in hoc statu vult de facto imponere illi obligationem, unde e. habet id voluntas in alio statu ponta influat in hanc actionem pienten certe hoc unum quari fit: unde ter. hat voluntas in ~~dabo~~ efficta deliberatio ponta vim tollendi obligationem quae ex alio actu nuceri ratione ac loci oriri dicatur, cum certum

Alia prior

illa prior ut voluntas rationalis, hæc verò absoluta.

Ergo ergo pbr: observando votum obligatorio sub mortali, & tenetur debet in deliberare sufficiente saltem ad mortali, fundatur 1. primum obligandi ad observandum boni & ipsa voti nuncupatio & hæc debet invigilare huiusmodi deliberationem. Confirmat, & explicat: quia si deliberatio semiplena non sit verum inducendi obligationem sub mortali ex dictione propria quam affert quanto magis induet obligationem sub mortali in actionibus remotis, quales sit observatio voluntarum respectu nuncupationum eorum, neq; 2. calor ut 3 ad producere calorem ut 5 in isto gradum remoto.

Sed pronuntio. Votum ex virtute Religionis emittendum non satis semper deliberata sufficiens ad mortale sed requiritur interdum talium magis ponnus ac maturiorem pro gravitate ac difficultate mata quæ promittit.

Probatur: quia votum ex virtute Religionis obligatorium non solum debet esse validum sed etiam carens omni malitia, sed adhuc non satis semper deliberatio quæcumq; sufficiens ad mortale, sed requirit ~~posit~~ talium maturiorem pro gravitate ac difficultate mata & ad tale votum non satis huiusmodi deliberatio. Maior patet: quia de ratione voti Religionis solutum accepta & ut sit modesta. Religio est virtus moralis sit ac sit honesta, & ex honestatem operetur. Minor patet: quia si quis sine maturiori consilio cum deliberatione solum sufficiente ad mortale vovebit rem difficillimam ac ejus mata inclinatio repugnantem pruden-ter existimet huiusmodi votum non esse violandum fore, peccabit etiam mortaliter ut cum Valentia docuit Sanchez lib. 4 decalogi cap. 1 ~~art.~~ num. 9 ante huiusmodi promissio immodesta est ad stultitiam reducit de qua Ecclesiast. 5 dicit: nunquam Deo non solum infidelis sed etiam stulta promissio & ad honestatem talis voti requirit aliquando talium clenig & prærare maior iuxta illud Lucæ 14. quis volens turrim ædificare non prius cogitat sumptus qui necessarijs.

Colligit ex hoc idem esse dicendum de voto emisso ex virtute charitatis vel quacumq; alia requirente honestatem juxta bonum ex integra ida.

CAPUT VI.

Inferuntur ex dictis decisiones quædam morales.

Infertur primo homines amentes non vovere validè, nec etiam deliberatos, similiter qui deliberaret solum in aliqua certa mata ut aliquando accidit non vovere validè, tum quia sit sufficientem deliberationem, tum quia est incapax. Minus observantes voto se circa illam mataam vovent.

Dicares: utrum validè vovent qui sit lucida intervalla rationis eo tempore vovent. Dicit contra vovere validè & obligari ad observationem si immutum sit lucidum rationis dum ista observatio voti ut alia omnia de structibus.

Sed difficultas est, quia vox & stultitia ex structibus proveniens sit habere

aliqua

aliqua ratione per tuendum aut per vim irruto insanire nec necesse, et ille stratis
id de melioris modo, votum observare et fructus inde habere ab hac deliberante, si
quis ergo raro fortasse hat hiatus intervallo et voveat videat vovere, alias impossi-
bile sine id ex quo sequitur notabilis et irreparabilis irreverentia Dei et ejus pro-
missio illa ~~vel saltem~~ venni hoc videbit id de melioris modo, sicut coelibatus
utique violatus id melior matrimonio rite servatus. Confirmat: ga si quis ex mor-
bo sapulaborans voveat sacerdotium aut ordinem, id admittet ad illam ex peculiari
irreparabili irreverentia si igit simile quid eveniat, prudenter de alias votis
nec illa nec buntur admitti a Deo, et igit judicium prudens hic et nunc ferretur
de valore voti huius examinandi erit nda eius et fin debite observata si minis-
trum ruenant illa rata et frumptiones allata.

Quares 2do: utrum votens in hiado intervallo peccet? Ry peccare
certe, exponit se periculo n peccandi sed ad ferendum hic et nunc judicium
examinanda diligenter regula recta, etc. et etiam peccatum mortale si irreve-
rentia et absurda quae sequentur fuerint gravia.

Infertur 2do pueros ante usum rationis n vovere valide et ga regulariter
ante septennium n censetur quis habere effectum usum rationis nec censetur vovere
valide ante huiusmodi aetatem, verum ga et temperamentum sicuti et accuratior
temerarie solet expenire phantasiam ad humorem et mentis acies, ab ignorantia
videndum erit an ex adversitates effet puer ante septennium ~~[illegible]~~ habuisse sufficientem
temperaciem dum vovit, sed ~~et~~ et accideret ut negligere septennia hatum quis
hat sufficiens judicium, ut apparet in gibbuliam nda foveis et foeliis.

~~Quarto~~ Infertur 3tio obnientes vovere valide, neq eos qui vovent
subito animi motu vel structurae loquendi antequam mens bene advertat quid
agat aut dicat.

~~Quinto~~ Infertur 4ta proportione in nda levi aut facili id excusare
eum qui cum eius deliberate voveat, neq e. in reparare requiritur magna
deliberatio aut plenum vilium.

Ultimo infert eum qui temerarie sed valide vovit rem difficilis-
mam teneri potea adhibere remedia pro loco et tempore quibus ea deliberata
appareat amplius temerana, alioquin exponet se manifesto periculo peccandi

CAP. VII.

Utrum deliberatio semiplena sive sufficiens ad veniale tantum, sit satis ad votum aliquod obligans sub veniali saltem.?

Prima proportio. Votum emissum cum deliberatione semiplena sufficiente solum
ad veniale id est validum sive id obligat ad observandum ne sub veniali quidem.
ita certe sentire videntur Doctores dum absolute pronuntiant ad votum requi-
ri plenam deliberationem. neq obstat Paludanus in 4 dist. 38 q. 1 art. 1 num. 8 et Soto ring
j 2da

Idem tit. ij cap. 2 dum ait votum subditum non obligare ad peccatum effectum quasi velit obligare ad imperfectum sex veniale verba e. illa, nimi pont in illum sensum non obligare saltem ad peccatum effectum quicquid sit de imperfecto de quo ibi non agit. neq obstat Navarry in summa num. 39. licens rates se ad votum deliberacion sufficientem ad mentum vel peccatum lethale, loquitur e. de merito ita profecto in nugibus sicut e peccatum mortale in reo.

Obj. 2. propositio: qa non est fundam sufficiens, vt patebit ex solue argumentum, inducentia harumodi obligates quae cum sint certum onerosae e odiosae restringenda videtur. 2do obj: qa ratio notabiliter repugnat vt hoc semiebrio e semiromanus nec bene mentis compos, statuat regulam morum in imponendis pcentem e arbitrary onerib; cum verig rationem sanum regulantem e bone mentis compotem adhuc totum requeretur si hoc cum deliberate semiplena id est votum validum emittere, pot e. qui liber obligare se potest liberum ad huiusmodi illius voti do videtur esse tolerabile ac repugnans ratio. Confirmat: qa iurisdictio vel quasi iurisdictio quae e odiosa obligandi requiri statum certum e veluti indistributive liberum ab impedimentis quo posito gravitas e levitas obligandi ex gravitate aut levitate materiae sumitur non exigit deliberare et illa in semiliberis, neq. leges a prudentiori. Principe fieri magis obligant quam a minus prudente, ratio autem modo hic habuerit plenam deliberationem e cetera requisita. Confirmat 2do: qa quando quis obligat ad veniale solum ex defectu plenae deliberationis non adest gravitas mtae e pcta. accedat plena deliberatio sequitur obligatio sub mortali, vt habet verimiliter Dei mandatum promissa cum semideliberate sit gravis iam indirecte obligatio observandi vt plena intercedat deliberatio obligatur quis ex mortale ex promissione facta cum deliberatione sufficiente solum ad veniale.

Objicies: semiplena deliberatio sit vim obligatuam ad actionem hic e nunc sub veniali. Ergo sit illa sic inducere in votum et sequel obligatio observandi saltem sub veniale. Confirmatur: qa cum imperfecta deliberatio non e imperfecte dng mentem actionem Ergo sit ibi imponere obligationem sub imperfecta culpa, sicut e. sicut perfecta deliberatio ad obligandum sub gravi culpam, ita imperfecta deliberatio ad culpa levis obligationem. Ex negando seq: qd e. qt mng e Hactenus propterea sit aliqat difficilis, plo e. requiritur ad inducendam obligationem in actiones remotas e per modum habentis plenam quodammodo iurisdictionem sicut oportet ad legem ibi imponendam quam ad actionem pcentem ex intuitu levioris rationis agnoscentis turpitudinem in actione, sicuti si cato vt tria sit calefacere et ei vin mam proximam non procteria, ipsetis eum facere in modum magis remotam. Ad confirmationem Pcho dem cum imperfecta deliberatio e denum quoad libertatem aliquam extrahentem actionem ex solo dictamine rationis qd e lex Dei non vero e denum quoad iurisdictionem quodammodo ingerendi ibi vel alia legem aut onera. ex quo etiam fit vt si dng semietrus

aut semi=

aut semidelib. imperet aliquid peccato non teneat hic ex vi precepti sed interdum ex alio aliquo capite, hinc igitur omnino media proportio inter impiam deliberationem ad culpam impiam actionis pertinentis extra veram quae est lex Dei et inter impiam deliberationem ad obligationem impiam actionis remotae per legem impiam ab hoc subiici.

Colligitur imo sem. ebrios semisomnes semifatuos et pueros circa rerum varietatem tributantes non vovere valide ex defectu ut: plenae deliberationis.

Colligit 2do neq. leges neq. precepta a Principibus ad omnes semideliberationis vitio laborantes data obligare subditos aut familias nisi rata ex defectu libertatis habeat, si e. ut est quis ex defectu requisitae deliberationis obligare se ipsum circa bonum suum ad magis et notum, quanto minus poterit obligare alios presertim circa bonum subditorum ad minus et notum plenius et verum desiderat.

Quaestio VIII.

Utrum omnis deliberatio sufficiens ad mortale sit satis ad valorem Voti.

Omnes et tanquam certa recepta opinio refert voluntariam deliberationem sufficientem ad mortale sufficere etiam ad valorem Voti etiamsi magis plenum ac maturum illum non intercedat.

Aliqui probant: qa ad devovendum se Diabolo satis est deliberatio modo perfecta qua ad devovendum aliquid Deo. Sed Deus qui potest ex devotione Diabolo praebita non requirit obligationem illi servientis, ac proinde ad deliberationem solutam ad talem devotionem sit peccatum grave, ergo Voto a fortiori magni momenti requiri obligatio quae vincere etiam debet difficultates, non ergo minus ipsi hac requirit deliberatio et verly quam ubi.

Pbt ergo sno ex cap. venientes de Voto ubi votum emittunt a pueri facultate patris quam arbitrio discretionis commitat relinquendum se Deo eleemosynis et tenetur etiamsi sine arbitrio seu ipsis propriis aetatis discretionem hodie discernente et agente difficultatum hinc inde radices nunquam fuisse. Confirmatur ex 17 q. 4 canone et qui oles ubi collatio judicium facta Ecclesiae quamvis tumultuosis mentis impulsu statuitur esse valida. Pbt 2do: qa peccatum satis ad generalia regulae litteras et alias de regenerandis imperfectorum, eam a. etiam non volet vigere tam maturum illum poti promisso facta non de regio corporali teneat cur facta Deo v.g. de spirituali regio non tenebit. Pertinet qa aliquin Vota quae ex Religione presertim ad adolescentes non nunquam. Similiter regni puellarum circa matrimonium et alia huiusmodi fore ita revocari non in dubium validitatis cum magna perturbatione traeta nec e. maxime tenerent difficultates quae saepe in proprium temporis experientur in eo statu imo tradentes et puellas vacularum turnos qa non ellegant et nec in legibus et in suppositis huiusmodi Voto et stricto valides se.

Verum qa

Verum quia hac difficultatem hæc expositionem requirunt prop:
terea. Quia forte quum ex glossa ubique eueniem illum vel tusse dolo la:
pacem ei intende quemi qui ut expressiuo hyerosolymitana de qua ibi est verso tan:
quam valde arduam cognoscent vel in maiori ætate quam beneficium aduertit
habuisse ratium illud votum. Ad 2 firmacem. Dicit cum qui tumultuosis
mentis impulsu trahitur ex a bona & pia satis pergere quod sit donad ejus
difficultatem de facto superaturum per impetum illum voluntatis quæ inter:
ut id agit & parum refert qui postea pœniteat illum cum refrixit impetus
mentis, factum q. infectum redd nec, cum q. quis promisit rem ñ adver:
tens ad modos eiq pinquas quamuis cognoscat rem esse bonam vel malam ñ
censet habere intentionem dandi illam in talibus circumstantys vel actionibus
uti ex aliquo alio capite ibi sumal. Ad 3 dum q. cum puer septennis trahe
pontalio sumit qui id facit cum pulchre tota vel in aliquo efficit ex amore vehe:
mentis id probare qui cum se se traheret puerum votorum difficultatem in parti:
culari ñ venirent in mentem censeri potent virtualiter etiam velle cum difficulta:
tibus obseruare promissionem rei quam in sensu saltem cognoscit ñ carere difficultatibus
obligandi. Ad 3 tum q. adducentum Vota de Religione simpli regulariter qui vale:
ant qa ñ solum cognoscunt illam actionem & bonam rei qui satis illiquent se nunquam
futuros sui heris & futuros pergeres & castos in quibus pergunt saltem in sensu magnam
difficultatem necesse e, qd si aliquando ñ animadertant vel debent ubi impetare
id rem notam mam obtenere negligerent vel si nullum onerum habent rejecendi
de huiusmodi difficultatibus tunc ñ tenet voto, sed hoc metaphorice potest dici ut
quam moraliter eueniat. neq, obstat qd aliqui possa dicant si animadertunt
difficultates quas postea experuntur nunquam se votum illud emissuros fuisse, mo qa
ex fuendi disproportione debita inducant se ñ fuisse voluturos, id tunc forsan qd fenue:
rem charitatis revera fuisset. Ad 4 ñ necesse habere tam clarum naturum
rationis & talem notitiam difficultatem qualem experimento qui deinde e regimine
sed aliquam sensum ab odio nulla forme strada firmq est & valuq, sic e adueni:
ente difficultate diere solent hoc si hoc principium stractum ñ celebratum. denq
puellas dum nubili satis illiquent se futuras sub potestate virorum qd magnam difficul:
tatem sinere quise qui ñ videat. qd si attendat ad voluptatem & commoda matri:
monij solum ibi imputet, neq e moraliter fuisse ut ñ veniat in mentem nupturi
de onerib matrimonij saltem qd sit magna vitæ mutatio & obnoxia difficultatibus
obeundi vero educandi filios & rem familiarem curandi, utrum q. & quæ carentia
deliberatis circa actiones & difficultates rei quæ promittit per votum impedat va:
lorem illi, patebit infra.

Dicendum ergo e ad votum valide emittendum ñ solum requiri statum
animi a somno, dementia ebrietate, gravioribus doloribus liberum & capacem
motus quantum satis & ad bonitatem vel malitiam gravem stabiendam si mda
sit talis, ut sitm e, sed etiam requiri notitiam true aduertentiam illicitis ad nam

promiti:

promissionis et rei promissæ, actiones, et difficultates saltem pertinentes ad substantiam, et stricte sensum huc intentionem debitam voluntatis.

Et ex hac annotatione ita primum quæ ad certitudinem et quantum actionum regulantur ad valorem voti excedit inquirere ab impedimentorum opportunorum expositione quæ et error et ignorantia.

CAP. VIIII.

Quid sit error et quotuplex.

Dicendum est primo nonne erroris illius hic actum pertinuerit illud quod quis ubi quadet circa votum vel rem quæ promittit aliquid nec id revera sit.

Dicendum 2do errorem prout ad genus causæ efficientis pertinet duplici modo se habere sc. imo ita ut sit causa voti emittendi puta cum quis existimet peregrinationem Lauretanam quæ dicitur decem dierum itinere absolvi trium tantum modo voveat hunc peregrinationem ita ut agnoscat et velit peregrinationem trium dierum. 2do ut error sit solum debito quadam per accidens ad disparata in ordine ad votum, ut cum quis eandem peregrinationem illam et trium dierum ad huc velit se obligare ad eam quantumcunque tandem longa sit, et de errore hoc 2do modo non agimus in præsentia sed de primo cuius causalitas sic explicari solet ut scilicet existente illo errore votum emittit ita illo sublato non emittere quantum est ex vi pertinentis illius voluntatis.

Dico 3tio errorem prout respicit obiectum aliquam esse circa substantiam promissionis aut rei promissæ aliud circa rationes sive circumstantias accidentales illius ut illegatur.

Notandum est in voto vel re quæ vovet aliquid assignari per modum substantiæ radicis extrinsecus et materiæ, aliquid per modum accidentis sive radicis secundariæ et accessoriæ, exemplum adhibet in eleemosynam erogare, substantia est subvenire pauperi circumstantia sc. ratio sive circumstantia accidentalis est ille pauper ut hospes aut incola bonus vel malus, dives aut pauper, amicus aut inimicus, quoniam vero obiectum id cadit sub votum non cadit nisi ~~intra~~ intentionem illius hinc fit ut ad substantiam actionis determinatam non ut ad illam respiciendum ad actionem secundum se vel non coniunctam habitu exercetur sed etiam prout est in intentione voventis vacuius ex determinatione per actum voluntatis exprimum efficere ut id quod cæteroquin est accidentale et ~~pertinet~~ ad substantiam talis actionis, si e. ~~adeat~~ hat quis voluntatem expressam dandi eleemosynam Petro vel amico solum et alteri non intendendum. Ita et ratio ad certitudinem pertinet ad substantiam actionis si expressam illam intentionem dandi Titio vel amico et non alteri.

CAP. X.

De errore circa substantiam voti.

Decisiones

Decisiones morales.

Primo si quis existimans votum non obligare vel obligare solum ad veniale vel facili negotio a voverte vero relaxari vel redimi potest, si quis, inquam, cum hoc errore voveat non vovebit valide. Pot. ab aliquibus qa quilibet vovet ignorans id qd facit id hoc voveret explicabo ut valeat si per impossibile emittat votum de eo qd è melius bonum existimans ad votum non requiritur sit de meliori bono adhuc valide vovebit et tn ignorat id qd facit, de votum qd emittit è necessario de meliori bono.

Pot. ergo: qa cum mea voti de se non obliget ut tm obligabit in quantum vovens voluerit se obligare sed in exemplo proposito vovens non intendit se obligare ut suppono, qd non reputat obligatio neq votum simpliciter erit validum sed illa voluntas erit proponitur simplex.

Do si quis existimet ad votum non requiri qd sit de meliori modo è voveat in id revera è magis bonum nescens è tale tenebit votum. Pot.: qa ratio obligandi in voto funiatur in illo automate lumine etiam non noto qd includit promissio secreter Deo facta servanda è nisi id qd promittit Deo nollet aut non curet id servare, sed in fronti cavere facta promissio servanda è id qd promittit Deo placet ut servet qd ~~valet~~ obligatur.

Objicies: ad libertatem alterius requiri, et hoc cessat id qd facit at qui existimat votum non è de meliori bono è voveat non est id qd facit, id è, nam voti qd emittit qd illa voti nuncupatio non habet libertatem.

Sed hoc qd è de meliori bono è detrimentum requisitum in re quae cadit sub votum ~~[illegible]~~ intra voventis, satis è, si quis hat intentionem obligandi se ad illam actionem cuius promissionem Deo accepet, id è, qa promittit quantum de se obligaret tam ad magis quam ad minus bonum sed ex parte Dei qd non obliget ad minus bonum, qa Deus non accepat neq curat huiusmodi promissionem servari nec id quidcoret alteri reddere vel minimum aureum vel gemmam longe pretiosiorem aureo promittat aureum se aureum tantum modo non tenebit promissio, potest ei eis loco dare gemmam quam magis alter exceptat. sic cum votum: si ita habere deseat in matrimonio vel in coelibatu si promittat matrimonium contractum non tenebit qa Deus magis amat coelibatum. ad argtm ergo dicit qui existimat votum non è de meliori bono è vovet melius votum servare nam voti prout ut abstrahit a simpliciter valide è invalido nec servare nam voti prout è validum ex parte promittentis qd satis è ut sciat sed qa alter non accepat promissionem sequitur non tenebit seu votum non è simpliciter validum, iam vero descriptio voti qua dicit è promissio Deo facta de meliori bono è descriptio voti simpliciter valida è absolute quantum è ex parte promittentis, porro ita promissio debet qd alter accepet vel non accepet illas non tollit quo minus facta cum plena deliberatione promissio è quantum è ex parte promittentis obligatiua qd satis in funitur.

Obligat ex his eum qui vovet de minori bono per errorem invincibilem existimans

existimans Deum acceptare promissionem teneri per accidens ad eiq observandam
q. teneri statim atq cognoscit Deum ñ acceptare vel votum esse debere de melori
bono quia sane cognito regulariter sequitur in obly.

Tertio si quis existimans votum cum imperfecta deliberatione omnium obli-
gare praesertim ad mortale voveat cum huiusmodi se non deliberasse. votum poterit quan-
tum e ex se ñ obligabit. erit praesertim ñ de se qd quis cum id ita obveniat ratio patet
se teneri tenebit qd rem erroneam vt accidit in alys. Pti: qd particulares hois
existimatio circa rationes ictualiter regulantes ad votum ñ potest nec tollit ictum
voti sicut nec regalis circa aliarum rerum iam institutas, cum rectitudo circa ictualis
voti sit freq ob habente vim reddit effectum quotiescunq hac deerit tenet dce in
exemplo allato votum ñ tenebit.

Colligitur hinc errorem etiam circa substantiam eor
reddere etiam illos invalidos, si quis g. v: g: existimaret Matrimonium Christia-
norum de x solubile, sicut e aqua Ethnicos d ex hoc errore moveretur ad illud tra-
hendum matrimonium ñ erit validum.

CAP. XI.

De errore circa substantiam rei promissae per votum.

Decisiones morales.

Notandum e mo substantiam actionis vel rei quae promittitur esse ad qd principaliter
se habet in re quae vovet, vel principaliter se habet in intentione voventis, vt habet in
exemplo allato eleemosyna in qua egestas proximi qd ingredit definitionem
eleemosynae quae substantiam egestatis alienae pertinet ad substantiam actionis in re,
si vero quis intendat dare eleemosynam solum Titio v: g: ex amore illi; tunc
introducit eiq principaliter se habet in intentione tm

Notandum e 2do id qd principaliter e in intentione stare ali-
quando intrinsecam radem in quam immeatare fertur voluntas voventis vt
eleemosyna quam quis dare velit soli Titio aliquando de finem extrinsecum
subtractionis vt cum quis nunciat Vota Religionis vt fiat Praelatus in illa
motivum manet principale qd de Praelatura quam quaerat aut putat se obtenta-
rum sed extrinsecum sic Voti Religionis, similiter si quis dando eleemosynam
intenderet principaliter gloriam vanam e hac appellari solet ea intentio ouq
non illegitimam. Illegitimam illegitimo proponendo huiusmodi finis bonitatem pervertet
alter vel dolose veraciter nunciando votum vel celebrando strictq.

Notandum e 3tio substantiam rei promissa aliquando e quid moral-
ter indivisibile, vt cum quis vovet integrum naale, neq. hic e assignare par-
tes quarum una sit parva aut levis alia magna aut gravis, aliquando quid constitu-
tum ex plurib. partib. vt officium diurnum qd stat ex plurib. horis Canonicis.

Prima propositio. Quando res promissa per votum consistit aliquomodo

in indivisi=

in inuincibili error circa illg substriam qui sit cui vouendi redditur votum
inualidum. ita communiter Doctores. et ille ex dictis, qa cum res promissa per votum ex
per se loquendo n obliget obligabit solum iuxta intentionem vouentis, iam vero
si cognoscit aliquid sine pcto cognoscit oppositum ei qd reuera e n fit intendere illud
qd reuera ei voluntas e. n fertur in illignitum et tanto minus pots in oppositum ei qd
illecito cognoscit, ex quo inferunt multa.

Primo si quis putat certum numnum e argenteum cum sit aureus
ex illo errore vouerat dare ei illum in eleemosynam votum n tenet, mdo e. ille
quod substrialiter diuersum etiam in recto.

2do si quis existimans v. g. Petrum e pauperem cum sit diues et ex eo er:
rore vouerat dare illi eleemosynam qd tenet votum qd paupertas e de substria eleemosynae etiam in recto cum sit subtrahendo paupertatis, ex quo fit vt qui hoc modo
alienat teneatur ad restitutionem.

Tertio si quis putans certum monasterium s. Benedicti cum sit s. Francisci vouerat illud ingredi votum n tenet qa substria rei promissae, id e. institutum
s. Benedicti e contrario diuersa et etiam in recto ab instituto s. Francisci.

Quarto si quis existimans aliquam Religionem e in vindi obseruantia cum
et ne et alia quidem obseruet vouerat ingredi huiusmodi Religionem vel monasterium n tenebit votum qa obseruantia et alia pertinebat ad substriam in intentione saltem agentis. imo si quis vouerat scie et etiam talem conuim in obseruantia votum regulariter saltem n tenebit qa nihil aliud e ingredi talem Religionem
nisi obseruare se periculo peccandi gravis et frequenter peccandi in saecula Deo a. n
placet qd quis se exponat graviorib periculis peccandi nisi peculiari instinctu moueat Deus homo ad informandam Religionem illam, tunc e. respectu
eius n reputat proximum periculum peccandi.

Quinto si quis existimans e diem Veneris cum sit Mercurii e ex illo
errore vouerat ieiunium n tenet votum qa circumstantia illa temporis erat de substria in intentione vouentis.

Sexto si vouerat dare eleemosynam huic hoi qa putas e virtuosum cum
sit qius n tenet votum qa persona erat de substria in intentione.

Sed contra, qa ~~tonetur~~ io benedictio qua Isaac benedixit Iacob tenet
etsi fuit error in persona cui pater intendebat solum benedicere, seu bona ma
tradere. Qdem et id accidisse ex peculiari instinctu Dei voluntes pro suo arbitrio distribuere. Etiamsi Iacob n tam bona Patris accepit quam
laudem illius precaem acceptam Deo in bonis qua deinde suis laboribus acquiuit.

Dubres: an qui vouet ex errore circa differentiam specificam aliquam
vel singularem teneatur saltem quoad eadem materiam. v. g. si quis vouerat
ingredi certum monasterium putans e s. Benedicti cum n sit vtrum teneat
aliquam saltem Religionem ingredi? Rsi ille actu vouendi ex errore fuerit
vehiens principaliter affixus illi monasterio n tenebit ad vllam aliam Religionem.

Ptz: qa

Ptio: da cum intentio sit de aliquo totum velut indivisibiliter se hns nul=
la remaneat intentio circa aliquid aliud, n ergo tenebit ad quicquam aliud. ceius a. dicen=
dum è si fuerit duplex, ut vno quo Religionem secundum se, alio quo tale
Monasterium vouear vel si vnico actu velit quis Religionem principaliter
è ZDario nue m̃ aliter se hat tale Monasterium puta da n venit illud
tiene in mentem aliud Coenobium.

2da prozentio. in re vel actione diuinibili error n solum circa
totam substantiam rei promissa sed etiam circa partem notabilem eius redat
votum inualidum. Ptio ex dictis: da votum n obligat vltra intentionem
vouentis cum ergo quis tanc intendat obligare se ad partem solum n obliga=
bitur ad totum.

Colligitur ex his 1mo si quis vouear peregrinaodem Lauretanam putans
illam ce 3 dierum cum sit nouem n tenebitur ad peregrinaodem illam. 2do
si quis vouear recitare officium diuinum existimans illud ce officium v:g:
Fidelis quale recitabat antiquitus extra Chorum, n tenet ad officium do nue
a Sacerdotibus recitatur notabiliter minus. 3tio si quis decepto ab alio,
credat Religionem aliquam n habere ieiunium nisi precepto è reuera hat,
quadragesimas vel abstinentiam frequentem, vouear huiusmodi reli=
gionem votum n tenet, da in tota rate reuera quam promittit frequens
ieiunium è veluti pars notabilis è maioris momenti.

Obiices 1mo: qui vouet peregrinaodem Lauretanam putans ce jo
dierum cum sit 3 teneturne ad illam? error circa partem notabilem n ex=
cluat obligaodem. Ex nisi esset de intentione opposita teneri ad illum ad
peregrinaodem qui e. vult jo pelt etiam 3. ex quo fit vt error ille n sit
ita voti nuncupati, da sublato errore è cognita veritate tanto
magis bonum illud emitteretur. è a fortiori quia nec da vouerit.

Quares: an qui vouet totum existimans diuinibile v:g: ce nimis
teneatur saltem ad illud diuinum minus. v:g: si vouerit peregrinaodem
Lauretanam putans ce trium dierum cum sit — an teneat saltem ad
tres dies peregrinaodis? similiter in exemplo superiori allato de diuini
officij an teneatur ad medium aut 3tiam partem?

Ptio. ita e. intentio principaliter è affira peregrinaodi
Lauretanae n tenebit ad illam aliam peregrinaodem, si vero principa=
liter voluerit peregrinaodem è Dario ac m̃ aliter Lauretanam tene=
bitur ad peregrinaodem aliquam 3 dierum. idem de diuino officio
dicendum è nisi quod facilius possunt in hoc, per se principaliter
voluerit preces tanto quantitatis è ad diuinum officium do recitat a
Sacerdotibus Dario m̃ aliter se habuerit, ac proinde regulariter
loquendo tenebitur ad quantitatem rei, quoniam vouit sub nore
diuini officij.

Tertia

Tertia propositio. si error fuerit circa partem modicam mutuaturis monetati votum tenebit ad totum, nisi quis intentionem expressam habuerit in contrarium. Ptz: qa parvum pro nihilo reputatur ac si n intercederet. Confirmat: qa ponuntur qd ille error n set cau voti. si e. quis scivet partem illam etiam modicam d nullo forme monetati n deterretetur a voto nuncupando, qd a expressa intentio in contrarium removet obligationem ptz: qa illa rao modica d accidentalis respectu intentionis e quid magnum d substiale.

Obiguter ex his si voveas peregrinationem Lauretanam putare a jo orerum d sint ij tenere votum d voveas offerium Dnica existimans carere aliqua psalmo vel parte modica teneri ad restandum totum offerium.

Quares: quanam pars esset ostaa modica e qua notabilis? Re in vadere huiusmodi fiendo n de spectanda rem nuncupatam res d absolute res in ordine ad totum et qd promittunt e, sic e. quing milliaria respectu eius qui voult iter octo milliarium et pars magna respectu veneis qui voult peregrinaccem 100 milliarium et modica pars. Ulterius magnitudo d detumi et n solum a quantitate mali physica sed moralis ut docet Sanches de d difficultate qua res hat d aggregetur, si quis o. voveret peregrinaccem Jerosolymae d ora est exercitanti qd ultimis diebus pugnandum est necessario cum Turcis cum manifesto discrimine vitae d eo etiam ines set pars magna nec votum teneret etiam ex hoc capite.

Quod si pensatis oib dubium adhuc sit an res illa in qua errator ~~utrum~~ sit notabilis nec ne credit Sanches lib. 4 Decalogi num. 13 videndum e in favorem voti, d de e. reputanda pars modica d qua votum n irritet qa nimirum nuncupat voti certa e, dubia vero e quantitas, si a. fuerit asserg probabilis pro utrag parte tunc licebit utramvis sequi etiam minus probabilem opinionem.

CAP. XII

De errore circa aliquid accidentale rei quae promittitur.

Prima propositio. ~~Error~~ circa aliquid accidentale rei quae promittitur n tollit obligationem voti, nisi vovens hat intentionem expressam obligandi se solum cum tali accidentali tunc e. accidentalium in re e substiale in intentione, et pertunc e. Prima pars ptz qa aliquin nullum fere votum d contractus est validus, homines e. contier celebrant contractus d vota putant executionem d facilioren eam deinde experiantur ac proinde certant in aliquo accidentario. Dd qa error ca solu involuntaria redd in peccato, cum ergo tota actionis quae potissimum spectat, sit cognita d intenta erit simpliciter voluntaria quamvis sit involuntaria secundum quid, d de, secundum aliquid accidentale qd sequitur d principale. Dd ultimo ptz qa obligatio in subjecta materia oritur ex libera voluntate voventis, si ergo quis explicite nolit obligari ad totum

cum tali

cum tali accidente vnde habebit obligacem.

Dices: quamvis hic actum volendi explicitum inefficacem, in hic actu volendi implicitum, sive sensum interpretativum efficacem, et hic certe vult principale ac proinde efficacter vult eius accessorium. Nobis sive circumstantiam quae implicite inclusa vel reducit a voluntate, et ea quae accessorium in ordine ad actum vel obligacem sed integrare obiu principale in subsidione voventis.

Quares: vtrum error vt votum irritet debeat esse invincibilis aut invincibilis. Ridet couter cum Sanches lib. 4 decalogi cap. 2 num. 14 errorem debere esse invincibilem, i.e. voventem cubitavit nec diligentiam adhibuit ad veritatem assequendam ubi promittit esse involuntaria ad virtute volita vt sit in peccatis quia stratagemata per errorem culpabilem cuiat quis in ea peccata, sed difficultas o. an de voluntarium et satis ad peccandum hic et hinc satis ad inferendam obligacem in voto, si quis e. ad evitandam mortem adoret Idolum peccat si vero ad evitandam mortem a Tyranno intentatam vovet vi: ea obligatem et obligabit ad votum. operet igitur statuere. quae virtualitas voluntatis nostra sufficiat ad valorem voti de quare infra.

Colligit ex dictis 1mo si quis eroget eleemosynam pauperi existimans putans tale esse rem inimicum valere illam quamvis revera sit inimicus. 2do colligit si error circa aliquid etiam substantiale sit causa voti irrigandi tunc autem error in tali obligacem vi: si quis votum pauperiatem Franciscanorum et Fructuosis Ordinis vovet ingressi eam Religionem sed tanto affectu erga eam Religionem vt etiam etiam secta secta Fructuosi pauperiatis maneat votum ergo Religionis capescendae. Potest illud et intuitur, ad pauperiatem magis vel magis redigitur hic se, maliter respicit voventis tunc illam Religionem. porro cum dubitatur an affectus voventis cum huiusmodi errore faciat interdum votum et obligat, ex vno capite vidat de errore circa substantiam rei quae ita inuolentary cohiter et sectum cum error repugnat rem minus difficilem. ex alio vero capite et vidat de energia affectus voventis votum voluntarium vocabitur enumeratum, quod sit actus voluntatis. 2do si quis eroget eleemosynam pauperi putans esse rem inimicum valere illam quamvis revera sit inimicus inimicitia esse quae accidentale. 3tio colligit, errorem circa substantiam rei irritare votum etiam quoad accidentia rei cognita. et si quis existimans tonsuram Cluretanam esse prope eam maxime ordat vovet illuc ire nudis pedibus vel sacco indutus et sentitur in sacco neq pedibus nudis ambulare vsta regulam e. Corruente principali corruit accessorium.

Obiices 1mo: actioma illud indefinitum Doctorum qui errat in vitio consentire. Ergo cum qui erat circa rei substantiam et sentire, sequitur solum circa rei mere accidentalia, qui e. explicite et fidaliter vult principale sensu ~~non~~ implicite velle et interpretative accessorium et connexum.

Dictra

Secundo qui ex. vult ex obedientia audire confessiones ex qua regula motus
signis illicitis non censetur per hoc interpretative illos velle non actualem
hab complacentiam & falsum est qd qui vult principale vult implicite aut
virtualiter aut interpretative & concurretum cum illo. Ad eam dicitur
virtualem dupliciter. imo consequens nam & fundat in eo principio cui ea
& ea cadit. 2do interpretatoe ratio quia fundat in alys principijs & dupliciter
vitel, alia & virtualis solum imputata in moralibus ad culpam vel laudem; alia &
virtualis imputatoe etiam civili ad contractum & obligatoem. hac 2da regula
est bona & damna necessitates & utilitates coactatis & commercij cum hominibus
quae non necessario & in omnibus reperiuntur a prima; sed ergo sequerentur
multa absurda in vita civili, si quilibet error circa accidentia quae sunt
de non tot quin plura contractum dirimerent, propterea actus voluntarius circa
principale & antecedens censetur tantum tunc tenere imputatione
voluntarius interpretative etiam quoad accessory & sequentis. hoc a
ontur ex diversis obligatione quae consurgit pp. bonum commutatis quae postulat
ut quis exequatur qd promisit, quamvis error circa accidentaria & talis obli-
gatio in voto habetur ex consensu sapientum qui & idoneus Judex in
moralibus & ex absurdis quae sequerentur.

Objicies 2do aliud axioma Doctorum: Votum non obligat
ultra intentionem voventis & in eventum quem excepisset votens si
cum voveret venisset in mentem, sicut in generali concessione non
veniunt ea quae verisimiliter princeps non esset concessurus in specie.

Ad Votum non obligare ultra intentionem seu fidem seu inter-
pretativam imputatoe etiam supra dicta. illud vero qd addatur de
exceptione & verum si illud qd excepisset fuisset de substantia sive quod
principale, secus si accidentarium & accessorium, sicut non obstringit
votens in eventum quem excepisset, si ex vi affectus quo votum fecit
eventum illum excepisset, secus vero si voluisset ex aliquo alio affectu
qui intercessisset. Ad exemplum dictum in concessione generali Princi-
pis non venire ea in specie, si quaedam notabiliter diversa & maioris mo-
mentis fuerint, sed haec non volent reddi sub terminis generalibus & obscuris,
sed expressis & claris, ac proinde & praesumptio qd non habuerint in-
tentionem nec fidem nec virtualem, sed potius per verba
illa generalia obtenderit se excluxisse tacite parti-
culare aliquid quod fuerit gravioris & maioris mo-
menti ~~quod tacitum~~ quod totum habetur ex usu,
ex quo etiam colligitur alio modo propositiones reales illegitimae hinc contractus
atq obligant a Legislis.

Objicies 3tio. error circa accidentalem vitiat obligationem promissionis
humanam tum & etiam promissionem Deo factam. Ans pt. vincitur, si ex gesta
cui promi=

cui promisit, si maiora quam erobabat, ejusdem vel per defectum cum
putare facilem, tenet promissa. R. Lessius lib. 2 de iustitia et iure cap. 20
dub. 2 errorem huiusmodi non tollere obligationem ex iusjurando et iure nata sed promis=
sionem revocari pde arbitrio promittentis, vnde recepta et objicit hoc facile
promittit facile etiam credet si errore aliquid promiserit vel aliquid promittat, et si
noret non promisisset. exigeretur promissio maturi et melius in ceteris Mercatores,
si hac ratione tam facile solubilis regerentur gravia incommoda in negotiatione
quae pultum momenti sit in civitate, praeterea etiam apud antiquos inviolabilis erat ex legibus, promissiones a quibus Deo fiunt hujusmodi jurium valet inso=
lubiles sit et nisi a regenere potestate ecclesiastica relaxari queat. idem dicitur
de iuramento, matrimonio, susceptione baptismi et similibus.

Species ultimo qui vovit peregrinum ad certam diem vel peregrinatum ad
certum locum non tenetur deinde cum valetudine detrimento periculo latronum
in via votum exequi hoc ex quo accidentale et alienis accidentis error tollit
obligationem. R. det idem tutior loc. cit. huiusmodi vota irritari ex errorem
aut vagem accidentarium sed ex vi et iure habet tacitam restrictionem, de si abq
notabili damno aut incommodo, cum accidens occurrente, executioni mandari possunt
difficultates veri quae oriuntur ab intrinseco nec ex non ab obl. non habet hanc tacitam
restrictionem vi votis partim gravioris momenti et caritatis et Religionis, difficultates huiusmodi cogitari debuerunt.

Ex ista, de si quis decennis v. g. nullum passus diminutum carnis prae=
terea existimans nullam difficultatem futuram in servando coelibatu voveret
castitatem tam adventantibus difficultatibus non teneret ex nec cogitavit nec
habuit dentum cogitandi. R. quemadmodum in confuso apprehendere coelibatum tanquam statum gravioris momenti ac proinde etiam difficultatis, ergo non
a. obstat volum. et votum cum tam exigua notitia nunquam non si insertum
minus progere necessitat executio dispensari aut commutari facile posse debere.

Contra e. 2do, ex, si actu vovendi peregrinatum e tacita illa restrictio et in
actu vovendi caritatem non e huiusmodi restrictio oportet ut ut aliqua intrinseca
diversitas in imo actu quia non e in 2do actu alioquin illecite et voluntate eo cum modo
se habentibus sequaretur eadem obligatio vel non obligat, et si votum sub iuramento admittit tanquam
minus votum imi gravis et non dari erit hoc ex similiter hominem voluisse se illi obligare cum dubitatione, hic a. in voto caritatis voluisse cum nulla alia apparet sufficiens ratio, propter a.

R. 2do a. innumerabilem objectionem intentionem vovendi ex sicut
apprehensionem obstarum et circumstantiarum extra quas etiam vovet quo=
niam a. quis vovet eo modo iuvenis vel peregrinatur ut in cognitione circum=
stantiae et nisi valetudinis et itineris liberi a latronibus et iuxta illas tum vo=
vere solet, praeterea videtur huiusmodi actiones minoris momenti cogere
cum tanto discrimine, votum a. caritatis et Religionis et Deus plurimis facit,

et hoc

et horreo habere solent propositum saltem implicitum morendi potius quam recedendi a seruitute Dei et promissione, ac proinde hoc in mente saltem confuse supremas quasq; difficultates, quod si poset offendi ita se habuisse aliquem in voueendo castitatem sicut in votis illis peregrinacionis et reiuniji occurrit mihi vae cursi byrapng v.g: intentaret illi mortem nisi coniugem accepperet cur inquam valide et licite non poset inire coniugium vnus et hero quia videntur in straium casum super ea quae contra accidunt et suppo-nunt diuersam in his votis fuisse voluptatem quae hic non est diuersa in foro fideis.

Iam vero si puer ille voueng castitatem castitatem non apprehenderet nisi oppressum aliquem proventum Calendarium sibi dandum et totum carentiam vxoris non habuit in mente castitatem, sicut et. hae duo haberi et retineri simul a nimine castis habes.

Denique si puer maius difficultatem apprehenderet deliberatum tanquam rem ore facilem nec per ignorantiam fecisset quod opportunum non cognouerunt de ex errore voluisse non tenere. Votum colligitur ex doctrina Sanches qui lib. 4. decalogi cap. 2 num. 33 asserit si sit pertinuus error circa difficultatem magni momenti notabiliter exaestimate bonitis superiores quibus cognitis non voluisset votum et inuoluntarium.

CAPUT XIII.

De causa Voti finali et impulsiua, et errore circa illas contingente.

Notandum et imo aliquando et. finis motuum seu res cuius sequendae gratia aliquid fit vel et specificans actum voluntatis. Ado finis et circumstantia et dicit finis extrinsecus vt cum quis sufficienter rhob a motuo finis ordinat vltercq illam actionem ad aliquid aliud.

Notandum et ado eadem impulsuam varijs modis accipi ab Authonby propterea re fiat quatuo de vocabulo nos sub alys ignorthonby et illa agentes.

Prima propositio. error circa finalem eadem seu finale motuum cuius sequendae gratia votum emittit reddit votum inualidum. Pti: ia finis motuum ingredit potissimam substantiam actionis suae in re. suae vt intentione vouentis, sed error circa substantiam reddit votum inualidum, vt dictum et G. Confirmatur illo axiomate qd facit ad rem sententem cessante causa cessat effectus. cap. cessante de appellatione.

Obiices: caput magna deuotionis dex voto et voti redemptione in quo cap. votum peregrinatis quam Episcopus Sincensis vouerat pro libertate sua Galia per comitem Campaniae pecunia redemptum commutat Pontifex fos ille iuuenis moriturus iam erat et votum illud etiam cessante sua causa finali et vatium, si e. fuisset iritum non commutaret, sed decerneret inualidum.

Dico

Ad Sanchez lib. 4 decal. num. 2. num. 43 eam Voti commi-
tatem n fuisse necessariam sed necessariam ad maiorem cautelam, sic e. Spe. sed
dantur Privilegia ad vocandos istias etiam ea n sunt necessaria.

Sed difficile videtur q Pontifex si existimaret Votum illud multi-
dum tam sevieris verbis commutacion tam onerosam mirere qualem videre
in textu. Ergo 2do et ex verbis Episcopi videntis Pontificem super ea re
colligi auxilium a comite illo petendum fuisse quidem peripeam eam sed solum
cum devotionis ergo etiam adiesserit Hierosolymam, Africam e. ubi crucem
solemniter sferri solebat, Votum igitur illud forsasse tenebat q eam devotionis
ergo occasionem dederat vovens ille abiens, appellat e. Pontifex illam eam
peripeam qa n solum fuit sufficiens ut moveret Episcopum ad iter sed fuit
adeo etiam ut voleretur devotionis ergo.

Quares: si ea finalis esset qq ea pam voventis ac tunc saltem
voveus teneatur implere Votum. v.g: vovet aliquis precesaut peregrinacem
ad impetrandum ingressum in Religionem quam ingressu antea voverat a
contrahit matrimonium quaritur an teneat ad illas preces. Respondet Sanchez
loco citt. num. 4.4 n teneri regulariter qa n voveit sed retenturum illam eam
finalem per Votum illarum precum, sed posito eo fine sequendo promittit illas
Tio si Votum omnium fuerit in favorem alterius qui acceptavit tenetur qa con-
trarium est in praeiudicium 3tii sed difficile e qa cum de Votum de quolibet
sit acceptatum a Deo et maiis Dei bonum solatis obligatis videtur videre
in praeiudicium alterius etiam in quantum Voto, res igitur in casu Voti Deo et
de voveus habuit intentionem obligandi se ad illas preces illigata solum Reli-
gione capiendo, hac igitur quomodo cum tulata nulla fuit intentio obligandi
se.

2da propositio. Error circa finem extrinsecum quamvis principalis intercedat, nihil magis amatur ab eo qui propterea vovet n tollit obligacion
Voti. Pti: qui e. ne vovet ex parte deliberatis nullum Verrorem circa
substantiam rei vel actionis quam promittit sed circa aliquid illam tangens ex parte
vero voluntatis intendit se obligare quamvis intentio pendeat etiam a fine
ulteriori Dicitur dee quoniam Votum sit obligatorium. Confirmatur. qa res fere
contractus ordinem ad horum ad ulteriorem finem dignitatem quae esse n se-
quuntur sequeri, nullum fere stabilem et firmum se ratum. neq. obstat q
magis appetatur ille finis quam res quae promittit, qa adhuc etiam principa-
liter quantum satis e intendit kis se obligare per Votum.

Colligitur ex dictis jmo si quis vovet preces peregrinaveni aut
aliquid aliud ad salutem v.g: aegrotantis amici sequendam qui n amplius
aegrotet vel obierit Votum n tenere. 2do si quis vovet aliquid simile ut soc.
hix illi v.g: matrimonium stringat si potest amplius stabere matrimonium
Votum n tenet. 3tio si quis vovet Religionem et fiat Prelatus in ea falso
existimans

existimans se fore beatum eligendum ita ut nuncupato voti nullam habe-
ret rem nisi pure mere ad Prælaturam nuncupato illa ad tunet ex vi voti
sed ita hic non decepit Religiosum potest postea cogi ad emittenda vota vel
aliquam aliam poenam prout expedire iudicabit; id etiam ob ea hoc qa
huiusmodi voluntas aequipollet huic deliberati intendo me obligare ad ob-
servandam regulam Religionis si fuero prælatus in ea. atq hæ solutiones pe-
nent ad propositionem primam.

Si vero nuncupato voti sumatur ut medium ad ponendum se in statu
in quo quis putat se futurum Prælatum tunc error circa Prælaturam e circa
finem extrinsecum et hic votum obligabit id praesumitur accidere in huiusmodi
exemplis in quibus propterea tenere votum breviter determinat Patres. atq hæc
sufficiant illud dictum: si attendatur quid te moveat ad promittendum nisi ad
volendum te obligare sed quid teneas ac credens provideris iectam quertes qui
vovet ex falsa teneri ad executionem voti, qa nimirum ipse falsa cogit pra-
sumitur in huiusmodi errore.

Tertia propositio. si per eam impulsuam illegal illa qua ex mu-
tam volentem seu determinatum ad actionem impellit et libertatem actius
talis vel talis modo velit aut agat error circa eam impulsuam tollit obli-
gationem voti. Ptq qa huiusmodi error e circa qed accidentale. & si irritat
votum. Ado qa respicit animam eam determinatum ad substantiam actus Error
potest si e eadem illius secundum speciem saltem.

Quarta propositio. si per eam impulsuam illegatur occasio
aliqua precedens ex qua mens hominis inducitur ad animadvertendum et volendum
id id vovetur error circa huiusmodi eam si tollet voti obligationem, exemplum hic
adest in ingredi de postulando lege j d sexu quidem vti qa Calphurnia qua-
dam impudenter postulaverat a Prætore Iudicem interdicitur imperitum foeminis
postulare, impudentia e. Calphurnia fuit in casu ut prætor ad evitandum pale
periculum in alys prohibuerit foeminas ingredere se alienis causis ad hunc
Ptq a. propositio: qa huiusmodi error si e circa substantiam rei mo nec
circa qlam ex accidentia cumsint circa aliquid ipsum propterea hæc vocat
ab aliquibus ratio recens sine qua non ab aliquibus ea impulsiva.

Decima propositio. si per eam impulsuam illegat ea finalis
minus principalis ita tn ut ea magis principalis si sufficienter ex se eam totalem
motivam integret error circa eam impulsuam reddit votum irritum.
Ptq qa huiusmodi e circa aliquid substantiale actionis vel rei promissa.

Colligitur ex his primo si quis vovet peregrinari Romam vel loca sancta
invisat e fratrem suum etiam ita ut ipsi ea his motivis sit sufficiens teneri
eum ad votum etiam si frater obierit vel Roma non sit. Ado si quis vovet nun-
quam ingredi talem domum falso credens habitare in ea foeminam quae erat illi
occasio peccandi non tenebit votum si sciat deinde foeminam ibi non habitare,

qa talis

quatenus habitus ingrediebatur substantiam obligationis volentis ~~eam~~ eam causa finalis adaequata fuerit eultare talem occasionem peccandi quae occasio nulla est. Qd si firmiter recedat in illam domum tenebit votum qa pro eo tempore nullus est error. 3tio si quis falso existimans recepisse se a Deo beneficium aliqs particulare voverit aliquid in gratiarum actionem votum sibi obligabit qa cum error beneficij recepti et alius error circa substantiam actionis, putat se. volens et intendit gratiarum actionem quae certaliter invenitur beneficium praeditum.

Sexta exceptio. si per causam stipulandi illigat causa finalis circa quam versatur promittendum id qa secundum substantiam adhuc nunc huiusmodi causa fuisset promissum error circa hanc causam impulsivam imo qa error est circa aliquid substantiale ideo qa est causa illegaromittionis saltem secundum quidem.

Quaeres: quid statuendum sit cum quis dubitat an error fuerit circa causam finalem influentem an vero circa aliquam circumstantiam accidens? R. in hoc iudicandum est ex affectu volentis circa rem promissam etiamsi in interessisset error, hoc est. examinato si sit ferme aequum probabile pro utraque parte et aequi quasi qd voluerit, si vero adhuc restat illud suspensus putant aliqui censendum esse qd error fuerit circa accidentalia, ac proinde qd votum teneat. imo qa cum sitat de certus obligacionem inducentibus probatis stat presumptio in favorem voti donec volens ostendat causam finalem voluisse vel saltem fuisse. ideo qa presumptio fori externi habet pro voto et transfert onus probandi contrarium in volentem et idem dicendum de foro interno sic qa in dubio hic Eunuch pro valore actus. denique quoties dicetur de rebus dubijs.

Sed contra objecta aliqs qa cum non solum sitat votum emissum fuisse sed etiam cum errore emissum fuisse ex certitudine voti non videtur habere presumptio in favorem voti nisi votum cum errore emissum haberet se cum errore circa accidens potius quam circa substantiam rei, qd est falsum. siquidem presumptio fori externi standum pro voto in dubitetur an emissum fuerit cum errore, hinc a. evidenter intercessisse errorem. sicut quidem aliqs reperitur his verbis erroris et alter voti, dubitat an quid eidem debeat de errore an sit error substantialis an vero accidentalis. qd si inveniatur in favorem erroris dicendum erit de errorem substantialem quia presumptio erroris opponit presumptioni pro voto et sic ubi rationibus cum constat libertatem fuisse amentatam et nunc ab voluntas libertatem contradicat videtur dare ius arbitrio hominis fauere qd velit, quicquid sit de foro externo inter homines contentiosos et huiusmodi promissionibus tam dubiis ubi facti non tenetur et exigere sed potius remittere qd a fortiori censeri et de Deo, satis ergo probabile dico votum huiusmodi cum error dubio de invalidum.

Caput XIIII.

CAP. XIIII.

Controversia moralis de errore circa rem promissam duobus axiomatis breviissime explicantur.

Hactenus doctrina de re errore iuncta dicta contra Doctorum allata è quæ tri videtur brevissime explicari uno ex duobus axiomatis quorum alterum a voluntate alterum ab intellectu desumitur.

Primum axioma è: quotiescunq intentio volentis è principaliter allegata ad rationem aliquam sive rei substantialem sive accidentariam tam intrinsecam quam extrinsecam obstiti promittit, ita ut ea recusa pereat, ratio sufficienter movens voluntatem ad volendum tunc error circa talem rationem reddit totum invitum.

Idem axioma è: si error intellectus sit ratio per se actus volendi secundum eiusmodi speciem vel totalem vel partialem tunc error irritat totum, si vero sit ratio per se tantum secundum rationem aliquam individualem vel materialem vel modificatam illa non irritat totum.

Explicatur si velis dare eleemosynam pauperi è incidens in hominem inimicum putans ee amicum error de ratione per se actus illi secundum speciem ee eleemosynæ sed secundum rationem materialem prout datur huiusmodi persona notitia illi inimici presentis non debuerit affectu ad eleemosynam quam sicut non dares Titio inimico ita dares alteri pauperi si occurreret hic igitur error non irritat actum ita vero si quis ex affectu amicitiæ dare velit aliquid huiusmodi hoc quæ putabat per errorem ee amicum cum sit inimicus tunc error è ratione per se illi actus quo ad eiusmodi speciem offert ei bonitatem amicitiæ quæ è specificativum illius actus.

CAP. XV.

De ignorantia circa rem promissam, è eius regulas.

Dicendum primo ignorantiam quæ distinguitur ab errore è negatio cognitionis alicuius rei vel cum intellectus non advertit ad aliquam circumstantiam aut rationem rei quam permittit.

Dicendum è 2do ignorantiam non ee causam actionis ~~ex~~ sicut è error hic è. ~~error~~ cum sit intellectus causa proponendo voluntati aliquid obiectum vel circumstantiam cuius bonitate vel malitia induci voluntas ad volendum vel nolendum, ignorantia è cum sit negatio non est hoc præstare sed nihilum causare quatenus ita se habet hoc ut ignorantia illa sublata hoc genere cognitione opposita tollendi illi actus voluntatis qui circa cum huiusmodi ignorantia.

Prima igitur regula è adminiculandam vel tollendam obligatam requirit

aliquis

aliquis actus hic & nunc elicitus a voluntate quo voluntas velit aut
nolit formaliter vel virtualiter obligacem. neq satis e qd si auertisset
voluisset vel noluisset ita qd obligac libera. in statu absoluto e. Q. procedit a vo-
luntate tanquam a causa efficiente etiam in statu absoluto per aliquam igitur
actionem. confirmat: qd veritates rationales Dei omnino notae sit infinita
e in vtraq parte stipulationis pro diuersitate circumstantiarum qd facit
ad determinatam obligacem cognoscendam aut inducendam.

Colligitur imo si excusari quemquam a restitutione ex eo pecc. qd sciat
qd si peteret remissionem a Deo Omnipotente, vt e. soluatur ab obliga-
ne restituendi oportet vt sciat aliquem actum voluntatis velacte x velpersuasum
Deo formaliter vel virtualiter donatarum talis restitutionis, alioquin si po-
sita datione petendi neq ponit remissio restitutionis, sic etiam si cupiebat
habere licentiam alicuius ex eo pecc. qd sciat si peteret facultatem mutuandi
daret, oportet e. vt noscat talem actum e vel fuisse in superiore ex quo pre-
sumat dari mihi facultatem in qs circumstantiis etiamsi si petat quantumvis
illi magis gratum fortasse est qd concedat.

2da regula assignari volet nemo per promissionem obligatur ad
id qd se obligari voluisset si animaduertisset dum promisit; qua regula explic-
catur etiam per hoc quotiescunq verum e dicere si hanc rationem rei animad-
uertissem id non fecissem tunc cessat obligare promissio. ergo per hanc regula.

Notandum e imo vocita animaduersione talis actionis non fuisset
liberum ad vtrumlibet, assignandum igitur e vnde fiat qd si promisisset
potius quam si promisisset, si poterit a. id assignare Dei sola actionali qa si
reuelat notis quid fecisset, oportet igit vt in ipso hoc sit aliquid ex quo habeat
qd si promisisset, hoc a. pt e multiplex imo et aliquid reale sicut antipathia
naturalis vtra actionem ignoratam vt si notabiliter quis fuit propensus ad vo-
luptatem e actio ignorata fuerit magnum aliqd incommodum vel dolor
corporis, de hoc e. videtur rei sic si animaduertisset rem promissam fore
sibi doloriferam si promisisset. 2do aliquid habituale vt si quis auarus
animaduertisset tantum sibi ex aliqua liberalitatis gratia ipsi aliquem
stractum nunquam cum indutaisset. 3tio aliquid actuale puta si elici-
at quis actum odij circa conditionem illam apprehensam quando a animaduer-
sit vnitam eam re rei quam promittit, vt si quis x volens peregrinatione Lau-
tanam elicitat actum odij vt latrones viarum si coibant qd in tali peregri-
natione inuenientur vel si ille actus promissionis virtualiter excitaret talem
actionem volendo elicitat aliquid ei actioni repugnans.

Notandum e 2do cum odio naturali propensione vt fugiant incom-
moda e odio fore stricte actionis dicitur quia aliqd detrahit incommo-
dum tali igitur mutatione circumstantiarum humanarum a me conem illa
quercelam in obligatione stricta: si hoc animaduertissem nunquam v. g. matri-
monium

monum iniuriosum & similia. his, igitur.

Dicendum est illam regulam non esse virtute veram sed restringendam. Pri: quia impossibile prospicere non potest omnes circumstantias in quocumque fere humano nullo locum habere si iudicium non fuisset; nihil ergo firmum esset in humanis commercijs, ex quo etiam fit ut quamvis iuramentum posit quantum ex prestatione naturali, vel ex aliqua habituali ex hoc rationem talem excepisset in tractatu vel non tractasset tn ex imputatione moralis vel civilis censeat interpretative voluisse quia voluit in regulae nunc subtiliam actionis iuxta ea quae se errore supervenit dicta est.

Dicendum 2do eam regulam esse veram cum hac limitatione ut si quis actu electo excludente formaliter vel virtualiter rationem quae ignorabatur an vivet rei promittat tunc tollitur obligatio. Pri: 1mo: quia illud quod eo modo excludebatur ab intentione non intenditur saltem efficaciter neq formaliter neq virtualiter neq interpretative. Votum vero cum sit liberalis promissio debet esse liberum solo deberi extenditur ultra intentionem formalem vel virtualem vel interpretativam voventis & non tenebit obligatio circa eam rationem saltem quae actualiter excludit. 2do pri: quia ratio ignorata in hoc casu modo actu reducat in subtiliam actionis saltem ut est in intentione voventis & eius ignorantia est causa tollens subtiliam actionis, nulla igitur manetur promissio cum pertinet inter recidat velut rationata voluntas id obligans si talis ratio non fuerit in re. exempla sit si quis velit dare eleemosynam cum formaliter vel virtualiter velit dare pauperi, ergo occurrat dicatur & animadvertens quod sit dives ei tribuat aliquid non tenere, si vero non animadvertat illum esse inimicum & sic tenebit eleemosynam quia ratio inimicitiae non fuit excluso nec formaliter nec virtualiter nec interpretative per intentionem faciendi eleemosynam.

Tertia regula allata ab aliquibus est ignorantia voventis mere negativa quia nunquam est aliqui si positive errore circa rem promissam non liberat votum, ita vero si fuerit error positivus circa rem promissam non liberat in qua subtilia comprehenduntur difficultates magni momenti notabiliter existimaem voventis ingerantes quibus cognitis non vovisset votum & irritum.

Hac regula cum discrimine errores & ignorantiae non adeo admittenda. 1mo quia tam error quam ignorantia si fuerit circa rationem subtilem in intentione voventis & si eo per actum electum formaliter vel virtualiter excludit reddunt votum irrealiter cum e. votum sit liberalis promissio non obligat ultra intentionem vel formalem vel saltem virtualem subtilia actionis quod ergo illud ultra intentionem habeat ex ignorantia vel errore parum refert. 2do quia vel difficultates illae quae dicuntur subtiles non sint talia nec distincte cognita sed ignorantiam & nec cum intentio nullo modo ferat in incognitum votum cum tali ignorantia omissum non tenebit nisi cum errore positivo nuncupatum vel sit cognitum saltem in confuso & nisi intercedit error proprie dictus sed

minor

minor quadam negerão. neq dicas quando difficultates sit annexæ rei tibi imputa si eas n prævidisti. imo e. quæquis sit de foro externo fuit sit vt in mentem n venerit prævidere illas. 2do qa. dici etiam potest de errore tibi imputa qd errorem tollere n curasti. qd si, sermo sit de errore invincibili e nos etiam de ~~suo~~ ignorantia invincibili loquimur.

CAP. I. XVI.

Inferuntur morales decisiones.

Notandum pro faciliore explicatione voluntatem in huiusmodi promissionibus solere se qui apprehensorem illecti neut ergo res morales apprehendunter affecta quibusdam circumstantiis, ita voluntas intendere solet eas alligata etiam iis talibus circumstantiis. in ergo statu reversionis ad eam attinentiū sit ~~aeo~~ ordo diuersus ab eo qui apprehensus e prumi esset in dubio n fuisse votum eam actorem in ille statu qui status exceptis e vel fœliter vel virtualiter per eam voluntatem affixam tnmodo iis circumstantiis. exemplum sit voverat quis peregrinationem Laurentanam ad quam se accingens ~~sit~~ ~~et~~ obtinuit viam ab exercitu hostium statim affirmabat se n habuisse intentionem eundi tunc, qa nimirum neuti illecti apprehenserat peregrinationem illam secundum codem circumstantias e cum collibus pertentis ita solum ~~esse~~ eam intendit ac voluit intra illas circumstantias

Colligitur imo n videri necessarium ponere discrimen in diuersitate circumstantiarum quæ tempore nuncupationis voti sit annexa rei quæ promittitur seu ignorantur vel pertinacem abest inuicentur e in diuersitate circumstantiarum quæ facta fuerint multo etiam tempore post votum, ad quas id quod vouerit quis n animadvertit, d ummodo diuersitas circumstantiarum e talis vt excepta fuerit vel fœliter vel virtualiter modo explicato annexa actio in voluntate e tam error quam ignorantia neutra, et circa quid substiale in intentione vouentis.

Colligit 2do n ce necessarium in hoc ponere discrimen inter votum simplex e solemne, neue etiam quale Religiosi soc. JESU in transacto probationis tempore emittunt, quasi votum solemne per nullum errorem vel ignorantiam irritentur nec ce naste cdn finali certam. e tpe irritare quando e error in eo qd e a parte rei substiale Religioni. ratio e qa si intentio fuerit alligata certis tnmodo circumstantiis excludendo cæteras vt n existentes n stat intentio quia suam substiam. neq obstat qd illa circumstantia n sint de substia Religionis, qa tamen dicunt de substia actionis prout sit in intentione vouentis quia fœliter vel virtualiter excludunt aliam partem circumstantiarum notabiliter diuersam ab eo quem apprehendit e voluit quicquid sit de foro externo qd pertinet ea quæ contingerent.

Obiicies:

Obiices: qui vouet castitatem vel Religionem apprehendit coues tm
circumstantias & difficultates & si aliqua extraordinaria circumstantia v. g:
qd tyranni mortem intentet nisi matrimonium ineatur ille qui vouit potens
sine peccato trahere matrimonium & habere eam qd vouit alterum. R. homines
qui regulariter vouent castitatem & tanto magis Religionem ita se per apprehensionem
& voluntatem disponitos ut nulla ratione velint a fide Dei ata recedere sine relax.
ade a superiori potestate loco Dei facta. qd si quis puerum promittere
castitatem cum voluntate affirmandi solum cons. circumstantiis tunc etiam ex
parte intentionis non teneret votum in circumstantia mortis imminentis, eam
vero ex alio capite Thomas Sanchez lib. 4. decalogi cap. 3 num. 19 absolute docet me-
tum cadentem in constantem virum qui sufficit ad votum irritandum excusare
etiam a voti validi transgressione si incutiat metus. unde si incutiat alicui
ut votum transgrediatur non peccat aut ~~transgressionem~~ Religionis odium vel con-
temptum qd votum non obligat cum tanto detrimento, obligat se. rabitur legis nu-
rhan a quam tunc non obligare probauit idem tuther lib. 2 decalogi cap. 19 num. 45.

Obiices: sequi hinc qd sacerdos aut Religiosus ad euitandam mortem hic
& nunc post lecta in vir conuiam & eiusmodi libertas ex aliqua tanquam coniug.
qd numerum hac ota prohibita solum ex humano iure & voto non excludente vim iuris
huius. Negando seq: & 3mo quidem fieri quin mere circumstantiis voti aequiuocare
sine intentione matrimonij contrahendi. adinde etiam non habere intentionem
nullum th. det matrimonium neq vsq licitus, huiusmodi ex. stricto quoque vis
de alys rationibus & mitq. ex inhabilitatem ex onerum factam quidem per ius humanum
~~ex~~ & huiusmodi potestas extendit se ad restituendas citias stractuum et accidit in sponsa
Parochi quia & ad actum matrimonij pertinent. Trident. neq tum. ex quo habet
qd quamvis lex humana non obligat directe & per se ad aliquid cum onerosum vita
tm in validando stractu indirecte & per accidens obligat ad euitandum aliquid
qd secusa ea lege aut voluntate Principis fieri quid efficere.

Colligitur 3tio cum qui diues cum sit vouet daturum se eleemosynas
iustum affluentes non teneri ad eleemosynam si indiuitu fortuna longe deterioris
deuenerit qx rationabiliter prumit. qd vouens apprehendit non diuitias erogandas
tangentes & ex eis diuitys stricte abundantibus voluit dare eleemosynas, sublata
enim diuitias auferitur aliquid, cum arbitraliter affirmerat volantes vouentes
sequentes apprehensionem, qd si ille ~~vouens~~ ruinis gangrenam fortunam adiuscat
tenebit liberum ad eleemosynam.

Colligit 4to Quia in mala ex bona quia fuerat qd mutatione circumstantiarum fit
mala vel ~~magis~~ magnatus bona impedens vel non tenet votum etiam ratione inten-
tionis quarum bonam & moraliter possibilem voluit si iam ordinaria circumstantia
rerum & votum non fuerit affirmatum certo tempori redit obligatio qd mutatio est ex
regentes ad illam, sic qui vouit renuntiare angalis sectis, ferijs & interdiu
numerset laboribus insudere qd bonum publicum vel familia vel ut soluat creditoribus

vel ut

vel vt inserat Senodochio valde ex opere indigenti vel vt magis aliis bonum
efficiat q̃ eleemosynam reddat moraliter insolubile n obligabitur ad illud. Exce-
tera qui vouit iuuenis religionem etiamsi ga iuam culpam in mora fecerit
adeo vt senuerit ad senectutem in qua religionis illis onera subire n ñ ñ
tenetur ga n promisit impossibile sed intendebat onera Religionis subeunda
illi ex voto ~~aper~~ ad id Sanchez lib. 4 decalogi cap. 2 num 30 nec tenetur illud votum
commutare sed de iterata negligentia dolere nec tenet ad illud etiamsi Mo-
nachi velint eum in Religionem admittere q̃ verum e humile q̃ inten-
deritcum Religionem vt cum suis oneribus habeuisam, e in solum iuiciu
commodum cum Religionis sed si alio modo se habuisset intentio n apparet
ut exercetur ab ingressu Religionis ga revera illud ~~totum~~ voluit.

Hoc etiam caute vocari et q̃ asserit glossa can. intelligas
q. 2 caa 32 q̃ monachi vel canonici n cum iuiciu compelli a votum strichi-
orem quam habuit ab initio laudabiliter iuiciserunt ga cares e magis votum
quam arcuetum e magis libera voluntatis quam coactionis.

Colligitur ultimo ~~ex~~ ~~ob~~ Pactis ad deliberacoem in voto valido
requiritur n satis ea cognoscere nunciacoem voti vel rem promissam ea
bonam vel malam moraliter q̃ sufficit ad peccatum mortale trahendum in
mala lethali ad requiritur ita aduertentiam ad circumstantias principales modo
explicato sublato errore e ignorantia ~~atqua~~ atq hac de formali deliberacione satis.

CAPUT XVII.

De habituali et virtuali deliberatione.

Prima propositio. n e ratione voti valide emittendum deliberatio habitualis
id. ea qua nullam ht iuiem libertatem actualem circa Votum ga emittitur
sed solum libertatem aliquam in habitu seu consuetudine vouendi de alio rebo n re-
tractata iuuenis qui n bene aduertens hic e nunc iurat aut blasphemat ex ha-
bitu quemadmodum poenitentiam n retractauit.

Pta a hac propositione ex communi Doctorum e confirmatur ga n se
sequi obligatio in hac mala iuiu fuerit praecogitata, sed habitum de stractum vouen:
de actuali res n fuit prehabita cognitio huius particularis rei ag volitae. Confir:
mat 2do vitij ex alij stractibus ga aliud e habere voluntatem celebrandi con:
tractum qua voluntas pt e bona vel mala aliud e hic e nunc contrahere libertas
a habitualis e libertas a summum in ea e interpretativa volendi i strahere
iam vero obligatio sequi ex stractu ipso e n antecedenti voluntate strahendi,
si quis e. dicat volo eras vendere n propterea iuiuet obligacoem qua habet ex con:
tractu venditionis nisi deinde re ipsa vendat. Confirmat 3tio. ga in omnibus de iu-
ruinodi actiones e hic vouens nunq liber hoc emiuiuni e semiebrio quippe
qui quamuis n affecte tñ aliquo modo cognoscit particularem actionem quam ~~vult~~ vult.

Colligitur

Colligit, imo si quis sciens se cum v.g. in templo aut alibi determinatis eis cum dantur veriatur emittere ex quadam consuetudine vota vel iuramenta toties se conferat, non exitans periculum hic si ex consuetudine voveret votum, non obligabit, nam fuerunt illa deliberata, frialis circa tale votum.

2da propositio. ad valorem voti non est necessaria deliberatio frialis actu exercita dum emittitur votum sed satis est si ita fuerit, ut virtute illius nunc quando voti consequatur e.v.g. si quis deliberare incipit coeremonias vel votum professionis emittat, dum formulam voti profert alio mente distractus hic voveat valide dicitur tunc habere deliberatam virtualem sine potis ec effectum, afectum deliberatis antecedentis.

Pbt. hoc ex communi sensu in multis similibus, qui ex. accedit ad altare factus sacrum vere consecrabit etiamsi cum profert verba consecrationis alio ad distrahatur, e nam ad fertur, quia cum ex voluntate efficaci consecrandi sequatur per seriem etiam illa prolatio verborum facit unum actum moralem cum illo.

Tertia propositio. ad valorem voti requiritur ut dum quis actu voveat sit capax deliberationis sive actus humani ellicendi ita si non incederet in dementiam aut somnum vel quid simile. Pbt: Etiamsi antecesserit deliberatio frialis votendi emittere votum, tempore emittendi votum incidat quis in ebrietatem aut amentiam in quibus voveat, virtus illae deliberationis antecedentis suspenditur sine non influit moraliter in illam emissionem voti quae veluti fiat existimatur a deliberatione formali. Confirmat, quia cum emissio voti sit lex quaedam privata et contractus privatus nam voti humano modo non mutari et fieri debet, accedit quod nullus sciens aestimat aut exigit promissiones factas ubi ab aliquo tempore ebrietatis aut amentiae tanto minus igitur exiget Deus.

Probes: si quis sciens se in ebrietate blasphemare aut homicidium committere velit ebrietatem illam aut blasphemiam ea blasphemia vel homicidium facit unum actum moralem ex eis mineorum nec suspenditur virtus deliberationis. Ex parte in voto. Rq. negando seq. quia non requiritur ad sincerum culpam quam ad ferendam legem validam, ut ~~ptum~~ et docuerunt Doctores

Atq hac. contra ex communi doctrina sic est, vt. a nam intentionis habitualis et virtualis nectitur illigatur

Notandum et imo quod facit ad intentionem habitualem rumi eam dicuntur imo prout opponitur actuali et sic nullus actus adventitius aut intentionis liberae circa actionem hic et nunc intercedit sed solum requiritur in hoc duo: vitio vel habitus ad talem actionem ex aliquo antecedenti actu deliberato relicta qui tn actus non influat in actionem sentem sicuti si quis blasphemavit libere potest semel tantum vel alia ex eadem non adventens actu ad malitiam blasphemae immutata suam blasphemat. porro intentionem hoc modo habitualem vocatam non solum non habere vim obligandi sed neq habere rationem malitiae in mala veteroquin mala

docent

docent eorum Theologi contra Navarrum. cum quo.

Neq dicas, imo si non adverte debueras advertere et cavere. contra 2. et, qa si non venit in mentem tale debitum advertendi, neq fuit actu debitum cavendi, nemo 2. hic debitum ad id qd non est, non est 2. voluntas nisi cognoscat ab illectu.

Neq dicas 2do actionem presentem sine advertentia et liberam in eadem hoc, vnde imo actu habitualiter relicto qui sit saltem interpretativa voluntas consequentium actuum. contra 2. et, qa in modo actu non fuit advertentia ac promde neq voluntas huius actionis 2da, neq sumi debet qd, imus actus sit causa huius actionis, qa nouit in imo actu non solum voluntas sed advertentiam malitiam fuit vt si ille actus habitualiter relictus traheret hanc presentem voluntatem traheret etiam advertentiam similem quae tn hic non est. Irony in imo actu peccati varioularis attribuant, ob similia peccata ex fieri posse, posit etiam in voluntas aut quia non fuerint contra eorum sensum et mentem et ac per se absurdum, sequitur 2. in huiusmodi actu ex malitiam non tot quin plures cum finita in infinitum peccata similia multiplicari posint et hoc dicatur per imum illum actum peccaminosum culpabiliter incurrisse in tali periculo.

Quando ergo Authores asserunt quae fiunt ex habitu et sensu in ne peccata et carere libertate de habitu et habituali intentione hoc modo explicata loquuntur ne falsum dicant.

2do modo intentio habitualis et operari ex habitu sumitur pro ea intentione et operade quae actualiter producuntur a potentia ad concurrente habitu vitij et virtutis efficienter quomodo qui semel blasphemavit sentitur blasphemare ex habitu et consuetudine. de quare.

Dicendum et operari hoc modo ex habitu et operari libere actuali libertate quantum satis ad peccatum mortale et meritum magni momenti nisi aliunde libertas ex passione vel aliqua alia ea inuenitur. Pbt imo: qa imi actus quibus incepit habitus produci et radicari incubabat non solum voluntates in superiori et etiam advertentias in illectu et sicut repetitio voluntatum reliquit in voluntate facilitatem ad volendum, ita repetitio cognitionum reliquit in illectu facilitatem ad advertendum, si ergo advenerint deinde voluntates similes praesumendum etiam et advertentias similes intercedere. 2do ta absurdum sequeretur cum qui contraxit habitum blasphemandi v.g: non teneri excluare in confessione numerum peccatorum quae post stractum habitum blasphemando commisit. 3tio sequeretur viros sanctos quo maiorem progressum in virtute faciunt eo minus mereri posse, qa scilicet operades consequentes carent libertate ex habitum stractum.

Objicies imo: Quae fiunt ex habitu fiunt impetu quodam robusti sublanco, proterca e. habitus dicitur non ergo nasce et experimur eos qui possunt habere v.g: pulsandi cytharam cum maxori advertentia etiam semper nonnus

adhuc

adhuc recte pulsare. 2do Authores nonnulli propterea excusant a peccato saltem gravi eos qui crimina ex habitu commissa retractarunt efficaciter in brevi. Poenitentia si datur post Confessionem impetu quodam recidant in illud ipsum peccatum qd scilicet rapiunt vi habitus contracti. 3tio qd operantibus ex habitu conveniunt ea quae proprie et operantibus per modum naturae operantur i. substantiae sine reflexione et datur notitia eventus et eandem difficultatem experiuntur in superando habitu quam sentiunt in edomando naturali propensione.

Sed ad primum impetum illum in operantibus ex habitu oriri ex facilitate non solum volendi et operandi sed etiam advertendi ad operandum et quam facilitatem habitus dicit, quod non, id est, innatus inventus naturi. porro qui pulsant cytharam semiomnes saepe errant, pulsant i. melius alius qd sine difficultate poterit advertere ad regulas artis quae sunt magis in promptu et qd sunt imaginandae rectius structuram et alia organa magis expedita ex actibus frequentatis. ad 2dum Dr in is qui per confessionem retractarunt blasphemiam vig: si datur recidant impetu quodam et funestum frumendi qd ex passione aliqua eventi vel responsionibus in parte senectutis tum relictis rapiantur in actum sine affecta advertentia qd scilicet nemo solet tam brevi tempore et sine ulla nova causa ea scilicet contrarias in literis voluntatibus circa id cum ortu cum ergo quis etiam habito sortis paulo ante noluerit efficaciter blasphemiam sicut facile contingit dicitur illam velle cum affecta libertate, si vero contra in recidivi blasphemiam regratur datum detestando eius quae etiam frumentis et solet pro deliberando in affecta, putaverunt idem aliqui operantes ex habitu et liberas conversolum in cap. id. in acquisitione habitus cui interpretatione attribuatur actus sequentis quorum doctrina vel aliquando vero in exemplis in quibus si tam ventus rei quam facilitas explicandi attenditur, sed oppositum tenendum e

Ad 3tium Dr ea quae ubi tanquam propria non attribuunt et id eodem etiam libertati, primo i. operari subitanee, id est, brevissimo tempore oriri et ex eo fit ut in promptu quos repentantes bonitatem obi quamvis sine advertentia ad malitiam partim ex deportatione phantasiae et appetitus sensitivi acquisita ad illud ortum malae per actus correspondentes actibus radicibus partim ex impedimentis sublatis in organis subsequentibus 2do reflexio saltem notabilis intercedit cum quis examinat oritur actorum a se impetrandam qd sit necessarium ad octum liberum actum, etiam i. aliqua reflexio saltem celerrima necessaria ut ad octum actum liberum alibi oriatur e. 3tio obliquo datum sequentia operandi aliquando nascit ex eo qd phantasmatum aliqua sit alius tenuiora, aliquando qd spiritus phantasmata excipientes sit valde celeres et subito evanescunt, aliquando ex eo qd ita actio voluntatis et illectus subito transeunt et tenuis sit infirmat alius in ab vestigium sui. denique difficultatem superando habitu praeter semper arguit carentiam libertatis aut advertentiam. difficillimum i. et venere medium

etiamsi

etiamsi in ballat ro sese augeat deliberatem.

Notandum 2do fit ad intentionem virtualem duplicitor
eam accipi. primo pro intentione. nec directe et solister vult aliquid et indirecte
se reflexiuer aliquis aliud. sic intentio finis, v:g: alloquendi
amicum dicitur intentio virtualis, medorum v:g: accedendi ad eig domum
similiter qui vult efficaciter finis vult etiam consequens modo supra explicato. pro qua ze

Dicendum 2do ad strahendam obligationem Voti in satisfacere intentionem virtualem qua scilicet velit quis statum illum circumstantiarum ex quo sorbea etiam infallibiliter sequatur finis intentio et actio vouendi sed requiritur aliqua intentio finis vouendi vel tunc actualiter existens in se. vel manens in aliquo sui cum actuali promissione. Sed hoc per se et in voto alys contractibus, adhoc e. vt quis censeatur vendidisse rem satis est voluntas efficax et accessg v:g: in platea vel officina et tamsi ex illo occasione ut secutura venatio sed requiritur voluntas vendendi cum qua extenore traditione dici de alys, quomodo a. intentio finis vouendi probabilita. sorti manere in aliquo sui latebit iam.

2do 2. modo intentio dicitur virtualis quando voluto finis vouendi ita profuit vt ex ea per continuatam quandam seriem operaum sequatur actio seu promissio in qua tanquam in effectu suo certe virtute remanere pro ceteris intentio. hoc modo si quis accedens ad altare vocat dum legit formulam mente ad eo distrahatur sic revera pronuntiet Votum vel oratio, verum quoniam hoc vario modo explicari et ordinissima quadro e ad eam mentis exaratam in precibus et sacris actionibus stinet, et ortera &c.

Notandum 2do cum quis ex recta intentione formali incipit actionem externam v:g: orationem vocalem in qua promittit aliquid Deo, potest deinde illam in alias cogitationes distrahi et multiplicitor accidere et. imo si illecty advertat simul ad orationem simul ad aliud obtrudentium mentis oculus uno et eodem tempore vnet album et nigrum atq ideo advertit ad vtrumq vel reflectat vel recordet potest se etiam attendere ad orationem illam et promissionem atq hac distractio sive tractio in duas cogitatas tam bene intentas in impedit actionem moralem, neq eig vim obligativam quamvis etsi illa in ut ita effecta neat et si ita toto consilio in eam solum ferretur, imo si alia illa cogitatio et libera voluntas cet moralter ex se praeva videndum est vtrum haberet etiam peculiarem malitiam ex eo quod nunciretur cum oratione ac indecentiam qua quis orans, hoc e. ~~quasi~~ volens et intendens proprietate Deum praeter illum simul attendat, vicetur e. speciatis contemptu si quis genuflectens Regi ad ostendendam ei dignitatem simul illi cogitamellam gravem impenat.

Notandum 4to 2do fit ad 2dum modum distractionis sic aliquem dum pronuntiat verba ita ferri ad in aliud obtu vt neq vbi sit conscius tunc

neq

neq postea recordatur se attendisse aut pronuntiasse oratiem illam in qua ex-
plicando varij sunt de eundi modi.

Primo si dicas posita nostra illecty e imperio voluntatis in operis
inceptione potiam adeam motivam v: g: ambulandi, loquendi, scribendi, per
seipsam deinde sine illa in eam rem cogitandi volitione aut imaginabe vel
appetitione sensitiva aliq; urgente ambulare, loqui, scribere, sicut postquam
aliquis liberi initio decenti candelam ignis deinde percegrum percipit illu-
stranio ceram abumere, ita e saxum deiectum semel a manu fit deorsum.

Sed contra hunc decendi modum e imo si ascentamere naturae ut ignis
e lapis sit determinata ad unum pro ingestione et sit e uno modo agunt. sola
vero motrix et locutiva e indifferens de se ut totum acutum vel gravem tar-
dum ac velocem emittant e vocabula pronuntiata, et singula fere diversa
notabiliter indicet igitur motiva sola hic e nunc semper aliquo determi-
nante, cum praetem experiamur eos qui distracte pronuntiant mutare plus
minus qualitatem vocis. 2do si posita nunc intentione efficaci loquendi per
quadrantem vis locutiva se sola e deinde necessario operaretur etiam succe-
dente somno sequeretur locutio, sicuti sequitur concectio ventriculi e nu-
tritio etiam notis n cogitantibus. 3tio motio huiusmodi organis e riuncta
cum actuali sensatione ejus motus p. trà etiam aliquo modo attenuit, anteriora.

3tio dicentur motus d. tempore huius distractionis varij motiva
determinetur per attenuatum influxum imaginaris attendentis e appetitu
sensitivi subit tà circa hoc tuni operante illecty aut voluntate, ex quo eff-
ciatur ut hoc se hat hic e nunc in loquendo sicuti stultus e sica. ad hunc
etiam modum aliqui etiam dormientes videntur loqui e ambulare e qui
extasim patiuntur e alienatorum a sensu motus aliquando eleganter efficiunt.

Sed contra e imo. ja etiam dormientes illi ~~ett~~ eligunt, ut exim
regra, quamvis ea illectio sit tenuissima neq sufficiens ad libertatem.
parva experimur eos qui dormientes vel extasim patientes movent longe
alia intentione mem brorum se habere aby ostendere se alienatos et dis-
tractos, qd n ostendant y. qui ordinarij distractionibus commoti recitant divi-
nas preces, n e igitur fundtm excerendi tm de alienatio aliquem in his quantum
erga in illis. 2do r. e imperfectior illecty quam imaginatio sed tempore huius-
modi distractionum imaginatio n solum fertur in eam verborum prolationem, et
regitur, sed etiam in alia aliud obtre male correspondens ei qd apprehendit
illecty, oportet e. multum phantasmata secularia e etiam illecty cogitabit
duo pro habem scilicet verborum et illa aliud circa qd distrahi dicitur. 3tio
accidentia e circumstantiae fientes puta locus ut lectio, altare, libri sacri, vel alia
genuflexiones e similia emittunt species qui in sensu externos e hiterius in sensu
internum, cur ergo sumatur qd solo illecty tunc n hat novum vel sinuatam, pelm
illarum rerum fientum quae etiam ex structuadine saltem insinuant cultum

Dei

Dei et actionem sacram, si a illecty hts in promptu illas species a memoria excitaj, quo facilius sumuntur, et ne ~~[illegible]~~ quicum ~~[illegible]~~ cogitacem fratur in obtu illarum specierum.

Preces: in phantasia de ita conjugatas quas dam species ex habitu vel ad immorum voluntatis unitis velum rationatum una inter deinde trahat aliam vsq ad finem actionis etiam in attendente omnes illectu.

Sed tra e, imo fa ~~ad~~ hoc ad summum verum est quando orationes et actiones omnes similes ei quam species recitamus vel efferimus, unde. o. orationes et actiones non et omnes similes sed variant verba et modos, inde si dat ex ~~aliquo~~ habitu antecedenti collegato quadam phantasmatum in imaginade etiam in illectu dabitur collegato in ordine ad effectum specierum illegibilium aliquo modo illis correspondentium, si ergo ad ingressum imum voluntatis phantasmata ordinatim excitat phantasmata ad manutenendum cum species illegibiles correspondentes in excitabunt illectum ad illegendum. nec obstat si in huiusmodi statu neq conjecturam tunc quis agamus in hoc res potest recordamur, omnis e. ad et imo ex imbecillitate actenuitate cogitationis et adversentia, pge. requiritur videtur ad producendum effectum serium rationem, id in subiecta mata e vestigium adversentia facientis, quam ad excitandum in ea progressu nata, et apparet fortem in viventibus quia et gonerent aetatem quantiam e robur exercuerunt. Ro ortu id ex alia attentione ad circuns ad aliud obtu, quamvis e. producat species aliqua levis ratia tu ea h erit semper ratio ad excitandam illam tam profunde velati immersa in omnemam obtu.

Tertius igitur ducendi modus e hominem in huiusmodi statu saltem regularter operari cum aliqua adversentia etiam illecty plus minus leai aly imbecillis. Probari id ex dictis qa sci illecty esphoera amplioris et effectionis efficacia quam phantasia si ergo hoc operatur circa huiusmodi actionem externam vade transitur illectum nulla ratio operari circa illam, imo si insacato h id anima attendere ita ad rerum alicuty obtu, quin simulde illo imaginetur cur in hoc n hta ser omaginatam attendat ad unum obtu sumetur illectum circa illas n operari? Ro qui recitat preces censetur saltem regularter de liberatam proxime ad relinquendas illas, si a nullam ordo cogitacem de illis ht quomodo eas hic et nunc pro arbitrio relinquere aut continuare proxime id sta n ruo sari intentione initio incipiant sacras preces et deinde inundantae. distrahantur ita th ut vno prosequatur ordo preces alter vero paulo sot ra commum incedat ~~quare~~ sari merito id ex solutione illa ima incedat gradari, cum fn vno recitasset totum officium, alter maiorem partem dominuisset th o absurdum. vltimo th ex cotidiana experientia qua fere semper ad plura cogitamus, quis e. ambulet aut sedeat n cogitans nisi de ambulate ipsa autem sine cum fortem imaginando imperfectior fere semper simul percipit per oculum colores, per auditum sonos et per tactum aeratem seminii sedem sta, hos pontis.

Quoniam a prolate verborum quae sit actio Religionis id e, cultus loquimur aliquis

alquis externy Dei.

Notandum 6to quod ad cultum externum generaliusme accepti sive potius ad eius praeceptum non est necessariam actualem intentionem requirantem, sicut e. cereus in honorem Dei per actualem intentionem accensitur ita ~~in~~ hunc in modum consecratus praeceptum tanquam signum et non cultus interni praehabiti et naturae excellentiae aut tali peculiari modo accidentis sed opponset tm ut illa actio vel ex natura rei vel ex ordinatione instituto sit honor quidam seu signum alienae excellentiae, ut dictum est, quando igitur Clerus fecit pronunciationem aut actionem tanquam aliquem cultum Dei externum eo modo ~~ex~~ circumstantiis fieri debet ut peccatis obiectis sit quidam honor exhibitus Deo actio illa ita efficeret ut est potius externus contemptus quomodo servaretur praeceptum externi cultus divini? v.g. si quis teneret exhibere honorem alicui facem aliquam manu tenendo et ille facem ferens aut tenens saltaret, ubi lascive cum impuris verbis illa actio et detentio facis aut cerei est externus contemptus Dei; quomodo ergo satisfaceret praecepto externi honoris Deo tribuendi? ex quo colligitur etiam eum qui bonum v.g. evertens aut tadens simul ostentator et inepte ita cantillaret sacras preces vt ea actio peccatis obiectis nugatoria quaedam ineptia et illusio videretur non satisfaceret illi praecepto si illud habuisset colendi Deum externo honore quicquid de intentione ipsius interna ad obedientiam s. necessariam est ponere externam illam actionem quae facta est cum quis est illam ponere et ex voluntate habere intentionem in mente.

Notandum 6to pronunciationem non intendi ab hoc secundum se ipsam maliter acceptam sed secundum id bonum adiam et sive commodum aut ut quadam sano corporis exercitatio sive lectio historia sive cantilena vel ut bonum honestum vt est cultus Dei sive quod ad Deum pertinens potest ergo accidere ut imo vt quis pronuncians hat tm apprehensionis et intentionis quantum satis est ad pronunciationem ut commodum alios non non apprehendendo scilicet neq attendendo cultum externum Dei et hic neq effectat actum Religionis neq obedientia, executio e. praecepti debet et litera ac prouinde debet hoc illigere ac velle facere id quod imputatur. Deo et accidere vt quis intuo intenderet actionem tanquam cultum externum Dei sed progressu temporis ex distractionem ingruentem non sit ubi conscius an habuerit intentionem et intentionem illam saltem tenuem et imperfectam circa pronunciationem verborum vt divinum cultum sive ordinate acceptum et secundum significationem verborum sive in confuso quomodo quis litterarum ignarus recitat divinum officium.

Notandum 6to ultimo intentionem actualem vel ex certe effectionem impedire posse per distractionem quarum dia et inadvertentia, a ipsa

voluntate

voluntaria, quæ vera reflexa, quædam e. è voluntaria signate, cum quis
vertit opera vult de aliquo alio obtu disparato serio ac plene voluti mente
cogitare è hoc vel ita vt capiente vel imbecile nolit non divini cultu in
ordine, vel personat se manifesto periculo se exhibendi illum cultum, aliade-
tractio è voluntaria per negligentiam veluti inadvertentiam vt cum quis agnoscit
è distractionem è illam adhuc n rejecit.

Porro obtu distractionis aliquando è disparatum quidem a significatione
verborum sed tn sacrum è è Deum attingens nec profanum modo aut sine appre-
hensum vel voluntum vt si quis in salutatione Angelica rapiatur affectu admira-
tione in benignitatem Dei ergo Virginem aut homines vel quid simile, aliquando
obtu quid profanum immundorum è vulgatum. quibus notatis.

Prudentiam pro eos qui coeuntes distractionibus in voluntarie deti-
nentur circa alia obta dum recitant diversas preces vel sacras verborum
formas attendere saltem leviter ad actionem illam eorum vt rem sacram è
Deo oblatam. sermo è de coeuntes distractionibus qa extraordinarie possit acci-
dere vel per extrinsecum v.g: vel per affectum naturalem adeo vehementes ad obtu
valide attractivum appetitus vt homo ea rade correptus verba ipsa n pronuntiet
nedum hat intentionem actualem divini cultus.

Sed a. ratio pro qa n consueuimus recitare eiusmodi verba in
alius quorum circumstantiis nisi vt sacra, ad eum igitur modum è pronuntiare
non nunc præsumi potest, operatur e. maxime ex habitu, habitus a. ab vsi-
tes contractus è ex ~~crebro~~ recitande precum vt sacrarum actionum. Confirmatur:
qa difficile è tunc operari ex novo aliquo fine cui de liberato non ametam
aliquam requireret, quam ex fine cui diximus. ado qa si cessaret obo pna
intentio quæ erat colendi Deum externo obsequio oportet vt nova appetitio
in illus prolatis verborum accesserit, obs. a. appetitio è alicuius boni, si a. in
allatis exemplis intuitus n è bonum illud honestum id cotidianum è è divino
cultu iam bonum apprehensum è voluntum v.g: erit aliqd commodum rade
n ergo sumitur qd et mutata intentio sed qd illa continetur quamvis im-
perfecto ac unico modo.

Quæres: utrum oratio cum involuntarijs distractionibus exhibita
sit peccatum aliqd veniale? Q. distractiones involuntarias sensu acceptas
sic peccatum qd necessario debet è voluntarium, sed dubitari it an huiusmodi
distractiones habent aliquid voluntary in eis, quoniam e. ex una parte videmus
eos qui mediate colloquuntur cum Rege n habere saltem et intrinseco huius-
modi distractiones, certe ita frequentes, sed è attentissimos qd diligentiam qua
adhibent in loquendo è audiendo, ex alia vero parte ordo qica cum Deo immo-
diate loquimur sicutum in hoc publico ad agatur è ex sacro etiam, vt infra
indicabitur, sit tum ex eig cum quo loquimur dignitate è voluntate, tum
ex nra indigentia subrectione è obligate, oq magni momenti, ac prinde diligentiam

gentiam magnam illi ignoram requirens videndum e quo modo excusari y possit a notabili etiam negligentia saltem intrio habita si homines
ts intimiorate cum Deo utantur ab intrinseco huiusmodi saltem fre-
quentes detractiones.

Obiceres 1mo: sequitur ex dictis frustra a Theologis moralibus
e scholasticis assignari discrimen inter intentionem virtualem e for-
malem, modo &c. explicato semper intercedit aliqua solus intentio quamvis
exigua e levis. Ex tale discrimen n e frustra neq sine congruenti ratione
Imo qa cum in moralibus parum pro nihilo reputetur n e mirum si adverten-
tia illa tenuissima n retineat denominationem qua a potiori denominatur. 2do
qa species imperfecta alicuius gratis per modum negotii accipie offerri consueuit
3tio qa cum ~~diuers~~ 1ma intentionis solus sequa e stata 2da intentionis le-
ultima ~~igit~~ diuersi diuersis etiam vocabulis appellari debuerunt ~~quare~~
4to qa attentis illa 2daria levis e fortasse adeo im affectae nam vt se sola n
potest de novo producere aut imperare efficaciter actionem illam externam
ac propterea in ordine ad huiusmodi finem neitur virtualis, vde, virtute
alterius operans potq quam ea denq qa et accidere etiam vt quis has in-
tis attentionem solam validam e exercitam alicuius actionis vt e cultus v.g:
Dei. deinde attentionem illam eio relinquat n libere e tn illam actionem con-
tinuet ex aliquo fine commodo nam ad id perficiendum minq opera requiri
qa apparet manifestiq in ijs actionibus quae in processu novam aliquam affectu-
tatem kt ad quam exercendam alij tobo conatu fertur n attendendo ne leviter
quidem amplius ad externum illam v.g: cultum e honorem, vt videre e in
agentu a huiusq Principis in eiq honorem certamina equestria qualis e ludus
Troia committuntur pt e. quis pugnam inire cum actuali intentione
placendi e honorem exhibendi viro illo Principi, sed deinde quem petitur ab
amicitiae n cogitat nisi de se defendendo e de hoste persequendo e tn tota
illa actio sequitur ex intentione illa 1ma per attenuatam saltem inter
ce in honorem Principis progectantis. in quo exemplo intentio virtualis
honorandi Principem vitet e sine illa intentione ~~virtu~~ solus deinde ne levi
quidem talis honoris, ac primae solus intentio 1ma virtute solum remanet
intuo effectu quae vtq qa similiter stingere potest in pueris etiam actionibus
propterea merito intentio solus e virtualis distingui debuerunt.

Colligitur ex dictis in allato exemplo cum quis rationabiliter dubitat
an intentionem habuerit ad cultum divinum poe fere aequaliter dubitare ac
etiam pronuntiarit qa hoc solent ce nexa objectis n velit illam pronun-
ciationem nisi vt divinum cultum ita vt si omiserit rationem divini cultus
omiserit etiam pronunciationem censeri potest antecedaria aliqua ratio contra-
riam ostendat/.

Dicendum e 2do. cum qui hns solam intentionem intrio deinde

per inuo=

per inuoluntariam distractionem ita abstrahatur vt remaneat quidem intentio leuis saltem pronuntiandi verba v.g. solum tanquam ex quo commodum naci ad eo modo pergat recitare preces vel nuncupare votum, aliendum, inquam, e habere illum sufficientem aduertentiam in ea nimirum e nocere obligacoem ex voto ea rate nuncupato. Pot. ratio: qa si considerentur verba Authorum qui dicunt virtualem intentionem sufficere intentionem virtualem hoc modo videntur accipere. Pot. ad: qa illa oratio vel nuncupatio voti ex vno capite e soluta qat mam intentionem expressam quae nunquam fuit libere retractata, ex alio vero capite per continuatam seriem actionis praxi externam nuncupacoem voti qa ad finem modo humano e qualiter accidere solet vigilantibus e sobrijs, neq. ut nec dee quaequam ex requisitis ad orationem recte efferendam re vel obligacoem voti incurrendam & tenebitur tanquam actio moralis, prorsus.

Dices: recitatio precum vel nuncupatio voti in qa apprehendit solum vt commodum naci, tantum in statu tam libero operantis, nulla e commoditas neq. apparet rao cur apprehendi debuerit & ratio allata frustatoria e, & cum supponatur talis actiones agere in libere necesse adhuc e vt qa aliqd bonum expectantur qd in sufficit in scientia e ch qa cultum exterium Dei cum intentio iam praeterisse dd dicitur, dd hoc ne mirum si cogitis ex pno imperio iam in promptu phantasmatis ~~creati~~ creati cum imaginate illam exercitatio e quodammodo connungentibus stipulantibus ad loquendum qua proloco verborum ab hote qui tunc operatur in hac parte per modum naci apprehendatur solum tanquam commodum naci ad molestiam illam ingruentem phantasmatum veluti exhauriendam, hoc e. modo ~~exstatq e~~ sicut vicent aliquando tam obstinate ac seuerne loqui qa ~~rem~~ apprehendent scilicet tanquam sibi bonum molestia illa phantasmatum simulante ~~cum~~ se de exprimere ~~e actione~~ per illa verba donec spiritus ipti plq minus minuant in cerebro, cur hoc simile quid accidere qt in hoc ad modum Doctrinam adstruto

Quemadmodum e sed eum qui per distractionem ob la negligentia velut subreptitia voluntaria attendit ad aliquid aliud dum recitat vocalis preces aut quid simile habere levem aliquam aduertentiam ad preces illas sub ratione diuini cultus.

Pot. ratio: qa ex vna parte similis negligentia arguit distractionem illam qa e ita validam vt bam plene rapiat ex alia vero parte hoc ipso qd quis agnoscit illam e distractionem ignoscit etiam respectu alicuius sacra actionis, id eq quam operat, e distractionem, reticulenter ergo in vitio ipsum debet qa nulla fuerit attentio ad diuinum cultum, seq. a. videtur in distractione vitiosa. Confirmatio: qa cum in huiusmodi negligentia hoc in ro multum abhenatq ad sceptionem mentium circumdantium proloqe e breuiorum v.g. antic potuum admonent horem operandi

sacra

sacra, attuerimus e. eas circumstantias agnoscere ut rei sacra memorabi-
nas.

Quaeres: an qui voluntarie sua distrahitur in operaribus ut habeat attentionem levem aut levissimam ad Deum vel eius cultum gerere, et an satisfaciat praecepto. Ad pt pro leviore illectu distractionis. 2mo si distractionis mole illigatur praeceptum levis etiam attentio nunc illectualis praecepto obrectorum a pronunciando et divino cultu diuerorum varie in hoc ordinario modo orantibus distractiones intercedunt, percipiunt e. obiecta ante visita et varietas, et amina et alia per rerum cognita, simultaneo percipiuntur aliqui sonus et dirigitur aut campana aut currum intercurrentium sentitur etiam duritiem pavimenti si quis genuflexus precetur et varia corporis proprii affectiones ut dolores leves et tedia quae via nisi quis eadem opera plenis circa illa occupetur ac in distractionum numero reponi nolent qa vix aut ne vix quidem subiacent libertati, si vero etiam hic, ad fine semper primus occupari debemus circa talia, exurgit aliqua levissima culpa adhuc ultimum genus culparum revocari videtur, sicus si quis sine necessitate libere recitaret preces in ys circumstantys loci et temporis quibus multo plura et magis attractiua aliorum obiecta conspicua illi ect, tunc e. attentio illa inter notabiles distractiones implicitos saltem voluntarias enumerari et, ac culpam a. h revocatur quando etiam a rebus et ex praecepto Deum alloquentes cogitamus simul de aliquo obiecto creato repraesentato per phantasiam ad cuius similitudinem Deum quem conspicimus qa hoc e necessarium tria operantis in corpore. 2do si quis ~~ex~~ nne praecepto illo oraret tamen operam rei indifferenti et profanae culpabili hoc etiam levem aut levissimam attentionem ad Deum et sacra obiecta habiturum in actu sed mentiri et affectus agit, hoc e. per me et bonum diuina gratia vobiscum de quo si in valde ~~tal~~ qa obiecta corporalia movent animos et et saepe hic et nunc magis necessaria, certe leviter cogitemus et eis qa viam semper ob mentis oculos habeamus, qua profecto ad Deum attentio regulariter oriri solet in tam a continua studio in obiectis externis actionibus reflectendi ad Deum et aliquibus et agitudinem cogitis et laxionem aliquam imaginaris et motum agendi cum alys quidum i negotium nec satisfacientem negotiis hisce et nunc transigendis in tam inquiem, ob huiusmodi studio quam a confunda et prolixa meditatio rerum sacrarum phantasiae etiam accommodata nem in qua laxi si viri per aliquot annos q. ~~aut~~ aliquos ~~horas~~ horas diebus singulis exercitii et facilem promptu his oriri ad aduertentias ad aliquid diuinum rursus qa amore Dei intento rapti ergo facillime recordant vel in alys amantibus deinq ad hoc genus laudabile revocari poterit alia sua cogitatio et preces quando per superiora rogaverim adduntur etiam cum attentione aliarum rerum, hic e. modo se habendi correspondet statui amantium in absentia

prona

personæ amatæ, de qua cogitare quomodocunq; fas est, et cui talis
frequentatio maxime placet, unde illud Omnei in obedientia alterius me
expectes de me cogites, de me loqueres, quando a. quis ex precepto teneat
alloqui Deum directe videtur esse similis illi, cui tempus certum
datur ut coram alloquamur Principem ipsum. 3tio si quis
in precibus etiam ad Deum directis et ex precepto debitis attentione
valde levi feratur in externum cultum, ita tn ut de alijs non cogitet,
sed vel ob agritudinem capitis vel stupiditatem mentis, vel imperi=
tiam legendi ~~cum~~ phrasibus in eo sit ut verba legendo pronunciet tne et
satisfaciat precepto et non peccabit, sic ex una parte attendit aliquomodo ad di=
vinum cultum et ad verborum pronunciationem ex alia parte facit id ad mag=
liter et non ergo obstringendus est sub culpa ad plenioremm attentionem. Si ali=
quis nunc ulla ex quas tempori ocium mensurum divinas preces reser=
vans eligeret ad preces recitandas tempus aliqd minime congruum ut culpa dna=
tum redderetur aut grandium quo nunc levissimo modo fuit attendere.
imperfectionis alicuius notabitur, secus a. si quis tam pariter cibo et mente
fatigatus vel iudis negotijs alio tempore impeditus esset ut nullam aliquam
attentionem preces etiam ut temporibus funderet. 4to si quis libenter admitte=
ret etiam distractiones leves seu quas evitare etiam facile posset non ero=
gerens vitiose loquendo peccare dicendus est. Pbt ex communi praxi, si quis et potest
genuflexus in cubiculo remoto maxime ad obtes distrahentibus elegat recitare
officium ambulando cum socio oportet ut ad impressionem attendat et progres=
sum ne offendat pedes imo etiam ad regressum ne caput in ~~par~~ parietes im=
pingat, imo fit etiam ita se habere ut nec superbe nec inhumaniter se
gerat cum aliquo forte praetereuntium cum salutantem, hunc a. statum
recitandi officium etiam ex precepto debitum si ce hoc ex peccatum erdis ex=
cusis videtur ec cum praxi eorum etiam novum congruens, ex quo etiam ha=
betur adhuc indicio prudentium expendendi casus et necessitatem etiam
suscipiendi tales distractiones subiacere graviam subiaceat et quando sunt ab=
tractiones leves a peccato immunes quae vero culpabiles vel certe non sine
controversia subtus sectione infra.

Quarto si quis teneatur sub peccato graui Deum grave furtum
vero directe et non publice voluntarie a. distrahatur in alia quae nota=
biliter auertunt novem et alium alio vacuum peccant. Pbt imo: ita si
quis cum alloquitur Principem de re certum magni momenti et tempore
ad audientiam contributo offendat se ad alia studiose attendere incongrua
temporis et loco dignitatis Principi quem et cuius casu vel contemneret vel mi=
noris faceret quam oportuit videbitur. Denique pbt ex communi praxi Sacerdotum
tempestate omnia qui de distractionibus etiam ordinatis quae non sit ita graves
imo et de negligentia in illis non abjiciendis exhibita tanquam de culpis
tolent

dolent & accusant se in huto Poenitentia. rursus permiscere sacra profanis
eme iuncta, ita aut necessitate etiam gentilibus consentaneum recte ratio
rerum e. praeterea si quis in genua e nullis sententiarum partibus affecta
grius monte, respiciat ad dicta Sanctorum statuta Conciliorum atq Pontifi=
cum quae et valde super hac re acria e severa, ut videre e in Capitulo do=
lentes de celebrat Missarum iudicabit facile omnium esse ut detractiones
praesertim graves eubet ne deo displaceat. neq dicas sicut aliqui explicat
Parentum Pontifices loqui solum de attentione ac devotione externa,
vbra e. e qa nomen attentionis e devotionis e impositum ab hoibus
ad significandum aliquid internum quicquid sit verum etiam aliqd
externum aliquando contineat. adhere igitur limitatem ad externum
excludendo om internam attentionem videtur manifesta calluvio diveri=
ces ipsum ad defendendum mendacia e ad depravanda res ea significata
vocabulorum, quando e. videtur servandam esse tam mundam a peccato
mei qat satis esse tam externam servare a peccato. qd si dicas ex alis
locis e verbis colligi qd ibi sermo sit de interno corde e tia proinde etiam
illis locis e verbis sicut hoc modo applicari limitantia, e sic quantum ex
vi vocabuli nihil certi pari aut statui poe. adhaec aliquid plq requiritur
e postulatur ab hoe cum illi licitum ut attente e devote celebret v.g. exter=
nas ceremonias quam exigeretur a stykaco vel simea sed externa ce=
remoniam, nta aliter accepta etiam illae brutae animantes exacta praestan
sicut e plurio alius intenditur a Pontificibus. neq dicas Pontifices loqui
de attentione requisita solum ad susceptionem officij et ad recitationem tubia
illa verba et hoc significant ut pti legenti tum qa si dicta aut Pontifex
his his qa requiruntur saltem indurent attentionem internam in ipso actu
cur et ht tes ad sequendam abstinentiam illis in celebrate officij, si a. ht
tes vix poterat verbis equivocis illud vitare, qd si hoc attentionis
aut devotionis aliquid illemnes diversum a cois significate verba illis
ad quos dirigebat illes Capitulum, sive Canones debuisset hoc, istum mo=
dum saltem in titulo de significate verborum ne illaqueare eos audienti=
um vel legentium.

Quod a. dimittentes distractiones tam graves peccent etiam
mortaliter pbt: da hi communiter neq attendunt ad diurnum cultum
imo neq etiam ad pronuntiationem verborum vel certe se exponunt manifes=
to periculo et attendendi neq pronuntiandi, et habemus exercentia Paulo
post explicata atq ideo nec satisfaciendi praepto. ceterum ex ex qd quis
peccet in aliqua actione et praeterea videtur sequitur et servare praecep=
tum Dilectabicum pt e. quis satisfacere praecepto iejunij qd in una
comestione ciborum determinatorum consistit e in ea comestione intem=
peranter se gerere imo et qui simul habere actum peccati gravis e actum

virtutis

virtutis infaye etiam theologalis, vt cum latro aliquis eum crens
per sacraorum in Ecclia sanctam Crem fieri precentem speciebus simul
furatur cultoriam abentis sacris particulis.

Praeceptum a. de celebrae diuini Officij in sua etiam rigore
acceptum e importum a Concilio Lateran. sub Innocentio 3 e refertur
Capitulo dolentes vbi dicitur ut directe sequentes in virtute obedientia
vt diuinum Officium diuiose celebrent pariter ac deuote. porro sic di-
uiose videtur celebrare qui abq verborum omissione mutilabe aut in-
terruptione indebita recitat, ad deuotionem a. requiritur e attentio
e reverentia vt recte notauit Lessius lib. 2 cap. 37 dubitae 10 qua
duo inter ~~coctera~~ cedunt cum quis intentit recitando honorare extremo cultu
Deum, hoc e. e reuereri ad oi et nota deuotionis illegi firmitatem
actus aut voluntatis excluientis ota impedimenta actionis quam
quis deuote dicitur celebrare, cum a. deuotio suscipiat aliquo modo
magis ac minus, quoniam e. dicimus magis ec deuotos quam alios
h. sequitur hic deuotio potissima sed ordotio.

Quarto h. e couter presumendum q. quis simul ~~debeat~~ abon-
dent attentione graui e notabili ad diuinum cultum e pronuntiationem
verborum e q. simul notabili attentione qua tollat periculum h. attendendi
retracto fuerit in obia disparata e profana, hoc e. praeterire. paucorum
hominum e. qui magno polent ingenio e assueto continere aciem men-
tis ex aqua in plures partes, q. etiam capacitatem magnam cerebri vi-
detur requirere e spiritum abundantia. 2do pbt ex Capitulo dolentes
in quo psumit eos qui attendunt exterius colloquiis Lectorum
h. attendere ad diuina, leges a. considerant ea quae coiter euenunt,
lege nam ad ea regetis de legibus. adde q. ij qui ad plura simul vaise
attendunt e recuitur vt rubus scar qui plures eodem tempore recita-
bat e plus eadem quidem temporis mora notabili plura praestant v.g.
vno quadrante tres literas dicetant sed dubitari pt adhuc an eodem
puncto temporis quo cogitant de vna cogitent de alia an per inter-
uallo distincta in quibus singulis vnum quid singulare solum aenter
considerant, de quibus in scientia h. loquor.

Vltimo si quis re vera attendens ad diuinum cultum simul
voluntarie ac libere attendat ad negotium aliq graue e necessarium e q. di-
latationem h. patiatur sin h. solum satisfacit precepto Calendario sed etiam h. precat.
ma pars pbt. q. hic quamuis h. oret cum deuotione potissima oratio h. deuote
sed cum attentione ac reverentia excluientem impedimenta externi cultus
diuini siue illa attentio graui siue leuis dicenda sit, nego e. perinde graui
attentio aut summa deuotio. pt ita hoc capiens h. e deteriori ratione quam
sit hoc impinty ac ruis, si ergo ruis hoc ac drugeing per attentionem leuem
satisfacit

satisfaciat, cur netiam vir sapiens si talem aliquam attentionem habuerit?
ex suo fit vt eum quasibi sceus è talis attentionis habita siue levis siue
gravis ñ teneatur repetere officium neq restituere quicquam ex fructibus.
2da pars obj: qa gravitas è necessitas rei ad quam etiam attendit congerat
aut vere aufert indecentiam ac tollit rationem offensae in eo qui volit
vno sapiens legislator ratum fit si ita tunc velit vt etiam appareat exemplo
in exactis etiam mundi urbanitatibus in quibus necessitas vel momentum
magnum rei alicuiq excusat indecentiam, si e. v. g: legatus alicuis alle-
quens Regem videat in cubiculo bellua aliquam horribilem ac pti ignota
aut obtu valde mirabile ~~et~~ è ad qd etiam cogitare deberet in gravem Principis
si ordinat se etiam ~~attendere~~ ad illa et timere aut admirari cum loquitur ñ
censebitur Regem offendere. neq obstat capitalium volentes vbi reverhen-
duntur tanquam praevaricatores illi qui externis colloquiis dant operam.
imo qa illa è praerogativa fori externi qd arguit ex ys quae contingere accidunt ñ ex
eo fit singularis aliquis iter morem aliorum post aliquando efficere. ad
qa termo obi è de attentionibus ad sermones inscitiosi, vt patet ex textu denique
pro negotio gravi è vrgente poterit etiam relinqui diuinum officium ab ys
praesertim qui extra Chorum recitant viri erbi è docti docuerunt, quando
igit magis licebit a recitare attendendo leviter, quae a. gravitas aut necessi-
tas requiratur ad hoc iudicio prudentis determinandum è.
Quaeres: quaenam è quando voluntariae distractiones sunt peccata
mortalia? Distractiones voluntariae leves siue quae existunt cum
attentione aliqua diuini cultus è pronuntiare quando tunc tuta ita subeunt
de peccata solum venialia pp indecentiam è defectum honoris diuini,
vt dictum è, qd illegens ium è quando obtu quae tunc cogitantur è agite-
tuntur ñ sit de se mortifera. quando vero distractionesit ad eo graves ac diu-
turnae vt impedant vtiam pronuntiandem vel attentionem reverentialem
vel exponent horem huiusmodi periculo deponendorum dicitur cum des-
tructione, vel e. huiusmodi recitao ~~versatur~~ vel hoc mentis habebit propre
meriam noctem cum iam tempus idoneum recitandi expirat è committit
peccatum mortale. qa ñ teneatur suceptum in mda gravi vel habetur tem-
pore quo poterit recitari officium sed cum intentione ~~et~~ habitualis vel virtuali
ñ repetendi alterius è sic peccatur etiam mortaliter pq talem intentionem,
vel hoc fit cum intentione repetendi è ñ committitur peccatum mortale
qa ñ tenetur quis sub mortali recitare tunc, vel hoc fit in aduertendo allo
modo ad repetitionem futuram è neq tunc dicitur mortale nisi perduran
quis ñ repetit amplius officium vel de exponis huiusmodi periculo qa re ura ñ
tenetur quis ea hora celebrare officium sed intra totum tempus diei, quando
vero regulariter cum quis hoc pro re recitat officium recitat vt satisfaciat
tunc sic proinde tanquam postea ñ repetitur propterea peccatum mortale.
contra

cuiter contieri potest.

Decimum e quinto eorum qui distractione aliqua grauis rapiunt in otio separata regulariter loquendo exponere se periculo n solum n attendendi ad diuinum cultum sed neq; preuertandi. Pot; ex coetibus colloquiis in quibus videmus aliquos hac rade correptos cogitare in otio diuertra neq illigere aptes qui nos dicamus d interuidere nui sermones d; d; deinde colligant se interrogare qui dictum sit, qui ego similiter affeiuntur in orade vta ziumere d e attentione debet.

Decimum e sexto eum qui scienter velit recitare preces ex precepto debitas solum quoad pronunciationem verborum n attendendo ullo modo rem diuini cultus n satisfacere precepto de orando aut colendo Deum. Pot; ga subtra huiusmodi precepti d cultu extrinseco Dei, sed hic n vult externum cultum Dei ipsi pronunciationem ob alio aliud commodum vel bonum nque impositus e. e attendere aut velle quicquam d n sub rade boni alicuius, hic n vult subtriam precepti, his igit potest accusari inobedientia. neq; ocas preceptum fertur super eiusmodi illam pronunciationem quae sit cultus Dei etiam n appetatur talis cultus exco scilicet qd Ecclia n precepit aut iuocat de interno, vtra e. d, imo qd n appetatur illa pronunciatio ex precepto iam preceptum cadit super aliquo internum, d d, appetitionem talis pronunciationis. preterea si quis sola auctoritate subiecta legentis offerunt ea modestia externa quae solent orare pij viri hoc modo satisfaceret precepto qd falsum e. de nig si Ecclia varia precipit cultum externum tenetur hoc ipso ex virtute obedientia. voluntas humana velle efficaciter illum cultum, hoc e. d obedire, qd nobis satis d inquirentia quicquid sit vtrum Ecclia vult nec ne precipere actus mere internos d qui n et necessary ad constituendum humano modo actum externum obedientia. quae per se respicit preceptum contrium superiori

Decimum e decimo si qui initio velit quidem deum cultum seu deorde habere velit solam pronunciationem verborum cui etiam tnmodo attendat hic n solum peccat ex rates supra allatas sed etiam n satisfacit precepto, qa hoc ipso qd vult pronunciationem verborum d n cultum diuinum vult pronunciationem tanquam commodum alicuius nae vel alicui aliuquo bonum d n subtriam precepti, retractat igit habere primam voluntatem diuini cultus qui; subtria precepti, ex quo fit vt praeuaricetur ille qui habere velit se habere sicut christiani d ipsa in celebrande officij.

Colligitur ex his quomodo concilian sunt Authores qui videntur contrary, qui e. cum Durando in 4to dist. 15 q. 12 dicunt satis d attentionem vel deuotionem exteriorem illigans attentionem ad cultum externum tnmodo excludentes omnem aliam deuotionem internam sed hoc ipso d e velle cultum externum qui d subtria precepti, illa e. deuotio interna negatur esse actus mere interni d n necessarij ad subtriam precepti. preterea dicunt qd si distractio

mentis

mentis occuparet hominem in actu exterior, qui non compatitur secum attentionem orationis vt verbum ad pingere, peccaret mortaliter contra preceptum Latria, aliud a. ad pronunciandum malis aliud attentio orationis quae omnino ipse cultus, Authores a. qui requirent attentionem internam adeo vt si quis interim distrahatur cogitationibus & alioquin dicant se satisfacere precepto, loquuntur de distractionibus tam gravibus vt impediant attentionem ad cultum externum non de illis distractionibus levibus aut talibus quibus cum stat ad advertentia & voluntio quantumvis levis colendi Deum in pronunciando, ad preceptum e. servandum de colendo externe Deo quod amplius requiritur quam cum advertentia & voluntate cultum externum exhibere Deo. Ea vero qui distractiones graves & diuturnas libere admittunt regulariter loquendo exponunt se saltem periculo non attendendo ad cultum externum Dei preterea voluntarie distractos, id e, notabiliter tales vt precepti transgressores agnoscant.

Colligitur denique quomodo distractio occurrens in externa Voti nuncupatione potest reddere Votum invalidum, si e. sit talis vt antequam emittatur integre promissio retrahat libere intentionem primam Votum non tenet nisi ejus tota mente emissum fuerit, si vero distractio non retrahat intentionem libere saltem primam Votum tenet vi deliberationis virtualem modo explicato. alias hae de habituali ac mentali deliberatione sunt satis.

CAP. XVIII.

De consensu Voluntatis in nuncupatione Voti.

Quoniam perfecta deliberatio quamvis principaliter sit illectus sed nota tamen voluntatis sentum aliquem voluntatis libere de eo agendum e.

Notandum e primo sentum voluntatis vt fiat in rem, sentem aliquando oriri ex concupiscentia, aliquando ex metu. quanto oritur ex concupiscentia v. g. cum quis eligit actionem sua obtinendum et duo actus volendi tale obiectum, unus per modum naturae quo ante deliberationem saltem perfectam voluntas appetit illud ita primum ante concupiscentia, alius per libertatem electus ergo idem obtu, eo quo sit vt talis actio ordi potest maxime voluntaria propter duplicem actum volendi; contra vero quando oritur ex metu vt cum quis in tempestate eligit proicere merces in mare ad vitandam vitam e unus actus inefficax volendi proiectionem, imo fortasse duo unus per motum naturae, alter cum advertentia. e e alia actio efficax per libertatem volendi proiectionem, ac proinde e actio voluntaria quinetiam involuntaria, ex quibus haeche per concupiscentiam augeri per metum immanui racem voluntari.

Notandum e 2do per concupiscentiam impediri perfectionem

libertatis

libertatem hoc advertentia illecti quatenus illum infuscat nec sinit
efficite ratiocinari, & de his quæ requiruntur ad deliberatiem sufficientem ex
parte advertentia fictum & mera, per metum a. nisi, ito turbatarum
passio in immeniatur advertentia imo potius augetur, qa timor obstat Philo-
sophus & consultatus sed voluntas retrahitur ab eo qd ipsa ubi rehcta
vellet & circa hoc quæritur: an ad valorem voti requiratur ut voluntas sit
libera a metu quanto votum emittit, qa vero in quilibet metu sed gravis &
iustus facit ad irritatem voti & resistionem contractum propterea agen-
dum hic est.

De Metu cadente in constantem virum.

CAPVT XIX.

Supponuntur hic ~~generatim~~ quædam de metu generatim sumpto. p.

Dicendum 1mo metum latè sumptum sunt etiam pro timore quæ est passio ex immutatio
ad iturbatio ex imaginatione orta futuri mali corrumpitur animi colorem
inferentis ut docuit Aristoteles lib. 2. Rhetoricorum cap. 5 cuius subjectiva
eius probabiliter ponitur pars cordis dextera objecto sedes facultatis irasci-
bilis cuius actus timor eius obiectum malum 2mo quidem in presens, hoc e.
generat tristitiam sed futurum, propterea Tullius Tusculana q. carenz,
inquit, rerum & absentium metus quarum presentium & ægritudo. 2do re-
motum sed imminens, quia e. valde longe ut a timentur, inquit Aristoteles
& Augustinus lib. 87 quæstionum quæs. 33 nullus est timor nisi futuri
& imminentis mali. 3tio it facile ad cuitandum sed difficile, ubi e.
facilis existimatur cuitatio spes pro timore succedit. 4to it ratio ut sit
difficile, ad cuitandum, ut e. ea & apprehendi malum aliqd in solum diffi-
cile cuitatu sed etiam inevitabile, qa vero parui momenti & facillimum
toleratu in movet timorem sed ut metum, propterea requiritur ut sit etiam
difficile ad tolerandum, ita Tully ipsa Tusculana metus, inquit, & opinio
imminentis mali qa intolerabile & vocatur. 5to debet existimari qli-
quo modo cuitabile, malum e. magnum ut apprehensum inevitabile
tristitiam potest gignit quæ est timorem. 6ta efficiens & qa quatenus fa-
cultatem irascibilem obtinet, fertur e. metus circa obiectum arduum & difficile,
6ta formalis & actus talis sita, hoc, fuga quædam a tali malo demittens obiectum
cum motu contractionis in corde quæ opponitur audaciæ ac spei
vehementi dilatantibus cor.

Dicendum 2do alium & metum in magis propria significatione
qui etiam dicitur metus quasi mentem tenens nihil ligans aliquo modo

libertatem

libertatem, vt docuit glossa in capite ad auditentiam de his quæ vi metusq; cæ fiunt; vel quasi mentem trahens, vt dixit Baldus in lege. quisquis caute qui per metum iudicis ñ appellauerunt. ê pie ê actus appetitus rationalis sed voluntatis prega scilicet quædam spiritualis vt ait Guilelmus Parisiensis parte 3 de vitio cap. 4 ê resistit ab eo qui quis horret corrigendo et a passioni timoris quamuis ñ sit in irascibili, imo 2. ergo obiu quamuis apprehentum vt remotum quasi apprehenditur duo extremi iudicia adhuc timetur a voluntate quia abhorrendo ex huiusmodi metu sumit varia incommoda ê tormenta huius vitæ, hoc a. p accidit appetitui sensitiuo ubi relicto, mouetur 2. regulariter a reali quiete eorum per sensus accepta. 2do voluntas timet malum etiam apprehensum inuitabile vt habetur experientia ê damnati timore dicuntur succedinem poenarum quamuis sint tinea pe, vt docuit D. Thomas ima 2da, q. 87 art. 4. p ñ facit appetitus sensitiuus ~~tra~~ pp. maiorem limitacem operacis ê inordinatam organi ê spiritum, dum occupatur magna tristitia ñ tribuit locum timori. 3tio ê de malo nãa, metus a. voluntatis etiã de malo culpæ. 4to timor fortitudo magnus est mutuam secretionem ê actionem, cum phantasia quam, propterea fatiqui ponunt simul in corde indigentem certa dispositione corporis quam immutat passio timor, inquam, perturbat imaginacem, dum 2. constringit cor sanguinem frigorat ê retrahit spiritus subseruientes phantasmatis phantasia inuiditur ne specie operetur ê cognoscat perturbata a imaginace res ipsa quæ phantasmata speculatur sequitur recte diiudicare bonitatem aut malitiam ex quo etiam impeditur eio libertas voluntatis, vtra vero si sensitiua passio quiescat vel ñ multum agitetur metus voluntatis iuuat potius iudicium ad iudicandum magis, vt ex Arte 2 Rhetor. cap. 5 docuit D. Thomas ima 2da q. 44 art. 2; propterea etiam Theologi docent ñ imaeerba deliberacæ metum voluntatis quantumcunq; sit magnus minuere quidem voluntarium seu libenem ac prouinde minuere etiam peccatum, nunquam tamen extenuare culpam vt de mortali reddat veniale.

Dicendum ê 3tio metum ita deterreri a turpitudine lege ima 2ædis de eo qui metus caã, vt sit trepidatio mentis indicantis vel futuri periculi caã; dicitur trepidatio mentis vt offendatur sermonem ê potissimum de meta ñ tam eo qui ex perturbacem timoris absorbeat eio iudicium in vnam partem, ac prouinde p auferat libertatem, qã certum ê aliunde cer hunc metum libertatis exortem nullos ê tractus humanos sed de ex metu quo mens trepidat, id ê, in hanc ê illam partem oppositam animadvertendo fertur ac velut alterna boni ac mali deliberacæ vacillat. 2do dicitur periculi caã, si e. pots periculum malum iam ipsum aduenit ñ tam metus oritur quam tristitia. 3tio dicitur imminentis periculi, quia e.

vale

valde remota et ñ timentur contra, huic etiam rae, qa ea quae longe abs-
unt existimamus facile aliqua via evitari poe. vel fieri vt proxima ñ fiant,
dicitur vel futuri qa timor violentia rerum malae sed interveada dicitur
metus ex quo ñ debet quis expectare et a periculo committere vt ait
Innocentius et Balbus in cap. j. tit. quae metu caa et tenuit decisio Neapoli-
tana 15 per Thomam Grammaticum. dicitur etiam futuri qa metus pro-
prie dicti distinguitur a violentia illi coniuncta qa vis inferit de pra-
senti malum vero timetur de futuro vt notat Aegidius Bellemera c. one.
e num. 50. Haec etiam qa mens sensu afficitur ñ solum proxime imminentia mala timet, sed praevidet etiam remotissima quae credit etiam evitari ñ id nisi hoc bel illius incommodum subeat. vi gi: cogitans de poenis Inferni non tantum timet vel de morte quam parci propinquam ubi excidimaxi ~~[illegible]~~ cligit ex illo metu subire incommoda poenitentia de qua re dicitur Joan. Lucae 3: quis ostendit vobis fugere a ventura ira facite fructus dignos poenitentia.

Dicendum e 4to metum coniungi solere cum violentia et coactione adeo vt metus quandoq pro violentia accipiatur. lege j. ergastis quarum rerum actio ñ datur apud Albericum: propterea antiquitus vis et metus apponebantur simul tabulis in corpore Juris, sed quoniam dicunq vi aliqui fit id metu quod fieri videtur proptera mentio f vis tanquam ñ necessaria deinde relicta e vt habetur lege j. de eo qd metus caa.

Violentum a. ex libro 3 Ethic. initio e duplex; aliud violentum simpliciter et eo qd tollit de liberum ac voluntarium vt cum repugnante voluntate trahitur funis ad locum cui tractioni resistere ñ ait, de qua loquit videtur lex 2da eodem. vis e maioris rei impetus qui repelli ñ pt. aliud e violentum mixtum qd scilicet ñ aliquid voluntarij et involuntarij. et hoc rursus in duo dividitur. qd vnum e. tollit rationem libertatis sed ñ eum actum voluntatis iuxta illius Cornei: jmam metus ~~[illegible]~~ coepitum adimit, sic aliqui interpretantur illud Sapientiae j7: timor et proiecto cogitatis auxiliorum, id e, defectio auxiliorum a rabe provenientium, exemplum sit eum capestit subitaneam fugam ex timore inexpectati hostis indantis, alterum vero neq tollit oio voluntatem rum neq liberum seu rationem libertatis imminuit, et tunc in actione ñ istam e aliquis usus voluntatis seu usus liber qa voluntas pt oppositum velle de qua violentia dicitur lege cum proponas codice de haereditib instituendis potuit. e. quamvis subeat Pno nolle adire et sic coacta voluntas e voluntas caa 23 q. 4 capite displicet et eo ñ excusat a culpa capite merito caa 15 q. j. ad eundem e. modum oriuntur coactio et violentia, ac propinde vna dicitur coactio absoluta qua respondet violento simpliciter. alia dicitur coactio qualificata correspondens violento

mixto

mixto ita dicitur qd hoc n sentiat in huiusmodi factum nisi sub
sortione evitandi maiq malum.

Iam vero quæ hoc extremo modo fiunt dicuntur totissime
fieri ex metu & n solum cum metu, hæc quippe duo distinguuntur, quan-
do e. Christus Dns accepit primum ad mortem exclusio metu illecebrali & ma-
nente timore servili, vt videre fuit in horto cum timore mortem amplexus
& sed ex amore, n vero ex illo timore qui potius inducebat fugam a morte,
verum fieri ex metu significat voluntatem metu coactam nuncupari ad aliquid vo-
lendum vel faciendum qd exclusio illo metu nollet & de his sermo & in sententia.

Dicendum & vltimo. metum multis modis dividi a Doctoribus
vt videre Theologos in ma 2ae ad quæstionem 43 art. 4. & 2da 2ae.
q. 19 art. 2 quibus addit Alexandrum Alensem p. 2 q. 156 & parte 3
q. 66 Guilhelmum Parisiensem de virtutibus cap. 15. Iurisperitos
vero apud Sanches de Matrimonio lib. 4 disp. 1 num. 8 & apud Cardi-
nalem verbo metus scilicet 1 q. Sed quidquid sit quod metus alius sit cadens in virum constantem, alius in virum n constan-
tem quæ metus vani nomen. prior metus q appellatur etiam iustus metus
probabilis, gravis. posterior vero metus vocatur iniustus improbabilis & levis. hanc divisionem tradit primum Caius lege. veteri de iudiciis de eo
qd metus cadendum erit quamvis n constantem hominem dixerim sed constan-
tissimum quasi illum corrigit Abbas capitulo cum dilectus de his quæ vi.
sed tressera vt alij notant, vel & Canonistæ regulatium pro pontifice vt in
Decio multi Iurisperiti, vel qa metus notabiliter cadens in constantem
virum cadit etiam regulariter in virum constantissimum quamvis n eodem
gradu ac veluti specimen timendi. hæc divisio recipitur a sacris Canonibus
capitulo ad audientiam & capit. cum dilectus quæ vi metusq esse & capit.
consultasti capit. vovens se sponsalibus & a religiosis Canonibus ac Theologis.
neq obstat primo qd metus dicatur n cadere in sacerdotes qui th constantes esse debent
glossa in authentica de n alienandis verbo degeneri vbi genus Clericorum
appellatur audax qa sermo ibi & de rerum sacrarum defensione in qua
dicuntur n debere esse metuentes id est, cedere timori terreno n qd nunquam
debeant metuere magna mala & ex metu mali maioris minus eligere.
neq obstat 2do. Thus 3 Thes. cap. 9 dicens fortem virum & intrepidum
quasi in illum n cadat metus, n e. significat qd ita n timeat sed n timeat
tam facile neq ea quæ vulgo timentur neq oportet timere vt ipse ex exaltet.

Colligitur ex his ea quæ fiunt ex metu cum adversentia huiusmodi
appellanda Voluntaria simpliciter & involuntaria secundum quid vt Theologi
multi sentunt, hinc 2da involuntaria simpliciter & Voluntaria secundum
quid parum referre in præsenti quæstione dummodo metus dicatur relinquere
etiam libertatis in hoc hic & nunc operante, ~~nec~~ reniuntur e. Doctores

extorta

extorta per metum quemcunq; si fuerint intrinsece mala & peccata
eo n adiuuet nisi eis facta cum reflexione libertate.

Obiciis aduersus dicta Iurisconsultus loquitur de metu iuncto cum vi atroci si ergo quis atrox tollit de voluntarium, vt dictum est, metus non est ex mentis trepidatione, id est, cum deliberatione deliberati vacillans, sed erit ora perturbatio & coactio. Quapropter non atrocem non illegi solum eam quae tollit de voluntarium sed etiam eam quae comprehendit vtrumque voluntarium scilicet & inuoluntarium, q. d. sermo de metu qui potissimum & nunquam cum vi atroci non quando hac tollit ora liberum sed quando imprimit affectum voluntarium. neq obstat si alibi etiam de metu cum perturbatione mentis omnoda forte loquatur, habetur e. hic quode eo qd poliq & frequenter e. et etiam oici trepidationem mentis ac insultationem dubia interiorem ac metum, neq e. metus & vti nulla ora quae affulgot.

Dici etiamsi quoad liberum & voluntarium actiones externas quae fiunt ex metu aliquando fieri verbo tenus aut superficie tenus, id est, iuxta intentione moralium rationum quibus ea videntur actiones, vt cum quis ad euitandam mortem promittit se ingressi Monasterium sed non hic intuitus intentionem ingrediendi aut se obligandi, aliquando vero actiones fiunt cum intentione talium rationum v. g. se obligando vel celebrandi verum contractum cuius tn intentionis ea fuerit metus.

CAPVT XX.

Quis sit Metus cadens in constantem virum?

Pro maiori explicatione singula particula examinanda est. propterea:

Notandum 1mo quod 1mam particulam note metus illegitimorem intellectualem non consistium quamvis neq hic excludatur si adeo leuis sit vt non tollat aduertentiam requisitam ad plenam libertatem, excresit e. in nunquam timor & stringit aut obruit quodammodo non solum sensus phantasia deseruientes sed ipsa praecordia vsq adeo vt aliquando extinguantur animalia testo Arist de Iuuentute & Senectute, & cur aliquei etiam homines timore mortui sint conatur reddere rationem Alexander, problem. nam. 36. exhibentur etiam per metum praua illa corporis quaequidam etiam nullo terribili contingente formidant vt e apud Arten loc Aria 14. e. morbo quidam de quo hic non & sermo.

Notandum 2do metum cadere in virum ex eodem metu cogi ad aliquid faciendum iuxta expositionem D. Thomae in quaest. 19 art. 5. verum ea verba nihil aliud ex vi vocabulorum significant nisi hominem aliquem habere de facto metum, vt dicit, ~~tn~~ sic in ordine ad presentem quaestionem metus hic quando habet e cadit vt quis eo timore coactus aliquid loquimur

e. de eo

e. de eo qd metu caa gesdum e. propterea S. Thomas exponit metum per effectum eius, vt metuere de quo e hiesermo id agere ex metu.

Notandum 2tio dum dicitur in Istum excludi tacite imo quidem foemineas quasque quae maxime caeces et fortitudinis e virtutis, ac proinde minus requiruntur ad metum in constantem foemineam quam in constantem virum. de qua re infra. 2do excludunturpueri, qd quidem hic consultum effectum, et notavit S. Thomas i 2to pol. slct. 10 e et etiam qa imbecillitatem corporis, qa experientiam actionem, qa humorum copiam turbantes e spectat ad constantiam. 3tio excludunturadolescentes ac iuvenes vtique ad constantes impotentes e ad contumeliam inferendam nimis proclives atq etiam temerarii. quid vero ex metu cadente in viros colligatur dicendum e de metu cadente in alium sexum e aetatem e quo modo vlc etiam metu amplius appelletur cadens in virum constantem patebit infra.

Notandum e 4to qd facit ad vltimam particulam per verum constantem illi a S. Thoma loco cit. virum prudentem e virtute potentem ac proinde vt quicunque e suob malis imminentib eligit minus malum sit no ipso vir constans.

Prima igitur explicatio metu cadentis in constantem virum e vt aliquis ita metu cogatur ad aliquid faciendum qd sicut sine illo metu nollet efficere vt e suob imminentib males eligat minus malum. hanc Divi Thomae expositionem recipiunt Themistia Couter e recentiores Richard, Ioannes Maior, Ivlucher, Almain, Fortunio vt e apud Guarrieuam illis assentientem in 4to decretalium part 2 cap. 13 § 4. item Palentia tom. 4 tit. 99. 3 puncto 2 citans, Navarrum e Rebellos e c. obligaorib Lessiusa lib. 2 q. 11. sect. 1 e alij apud Sanchez loco citato

Ex hac expositio imo ex Pliciano e Labione lege metu imminent 2: hunc timorem de maioris mali neq aliquid plus requirunt quasi putent etiam malum ex se leve si fuerit magis abiciatur malo qd ex prudentia eligitur satis e ad hunc timorem. 2o ait: quicunque e. eligit minus malum timore maioris in comparatione alterius quamvis hoc magis sit malum exiguum fingitur mulierem constantis viri, neq e. operatur ex metu cadente in virum inconstantem, qa peccaret e est hoc vanum vt habet lege metu 200.

Verum hac expositio n videtur ad mentem iurisconsulti esse imo ex vi vocabulorum, metum e. cadere in virum constantem e virum constantem metuere, qd longe aliud e ac virum prudentem qd cum minus malum eligere. 2do iurisconsultus huic metum commiscuit cum vi atroci vel perculsiones, metq a. aliquando e viri prudentis etiamsi n habet vim atrocem, qa pneischa latis est quam virtus fortitudinis. 3tio Doctores couter laberant in assignandis malis iustum hunc metum inferentibus

e assignant

et amignant pesque q mala vocabus illis verticulis:

Tangitur interdum constans fortitudine, causa
Stupri, sive status, verteris, abs necis.

Per stabum illegetur rotissimam status sensibilis, iam vero mala quae quis ex prudentia debet evitare sunt minus malum et innumerabilia. Qto si quis ne amittat tricobulum exponat rem valentem unum obulum elegit ex prudentia minus malum, quis a. dicat hunc operari ex metu cadente in constantem virum? propterea Rdch ad argta. ad primum quidem iurisconsulti vel noce comparative maioris illexit fortitudinem magnum, vt docet gloss. ibidem, vel comparatis h cum quodcung minore malo sed cum maius quo rebus incertum existimat magna ab ea notabiliter timet, ats adeo malum qd timetur a viro constante numerat inter humanos mala maiora. ad 2um Rdetur eum qui timet mala minimi momenti n fungi munere viri constantis ac fortis cuius e timere solum gravia damna et pericula coetera vero negligere, n propterea tn agit ex metu cadente in virum inconstantem in constantia sinaturea, idc, exutio inconstantia sed negative, qa in hoc n exercet virtutem fortitudinis, vera fieri it vt aliquando pecet venialiter qd timorem vanum aliquando excusetur a culpa qd imbecillitatem nae, et in n nunquam id timores vani, idc, levis et imbecillis hos, n nunquam id timores hos vani, idc, n habes plenitudinem fortitudinis quamvis sine peccato timent

Verum quoniam expositio S. Thomae tanquam nobis quaedam recepta iam et a tot ac tantis viris propterea vt a nobis etiam recipi fort facilius.

Notandum e sto noce fortitudinis et constantia late sumpto aliquando illegi oem virtutem, virtus e. vt ait Vincentius in speculo morali de virtutibus et abstinentia, ma ex nos etymologia dicit quasi vis inpus vel quasi virum tuens, vel quasi viri status. ex quo fit vt vir stans et prudens seu ex virtute operans idem sit et sic quodcumque quis ad evitandum malum etiam levis qd timet eligit malum levis illo docet operari ex metu cadente in constantem virum et de hac constantia veluti transcendentali illegit expositio S. Doctoris. Dico noce fortitudinis et constantia illegit ea virtus specialis quae venat circa ~~virtutes~~ difficultates et pericula gravissimum calamitatum vt mortes vulnerationum, flagellorum, exilij, morborum, vinculorum et similium et de vero hanc in modum stante videntur loqui Iurisconsulti, ex quo fit vt malum inferens hunc iudicum metum debeat et grave quidam et n solum per comparationem ad aliquem levis malum, qa viri fortes quatenus tales quidno ex duobus levibus malis eligunt id qd levis et eligunt sine timore in quo distinguuntur

tinguantur a meticulosis. propterea pro 2da explicatione.

Notandum 2 vltimo quo quisq; fortior ac generosior 2 cominus obnoxium 2 timori, vt ptt experientia & solum in hoibus quorum qui fortuna prosperi, copia divitiarum, robore virium, multitudine amicorum, 2 sola florent & solent multum extimescere, sed etiam in brutis animantibus quarum quae collent viribus minus meticulosa sit vt leones. vtra vero viribus imbecilla vt lepores 2 cuniculi timidi sit 2 fugaces. ex quo fit vt vnum 2 idem malum imminens si obviatur, iuvero qui viribus 2 imbecillior generis in eo metum, obtu a viro adulto nullum timorem incutiat, rursus obtu hoi pusillanimi 2 angusti pectoris metum inferet, viro a magnanimo vel constanti nullum vel modicum timorem inycit.

2da igit explicatio huius metus 2 vt illustet cadens in constantem virum quem viri etiam constantes 2 tuto in nato animi rigore. iuvenes constantia virtute fortes patiuntur 2 si quid ex eo metu efficiant, q̃ sn & sit hii 2 nunc periatis obiq; peccatum & propterea virorum constantium caedem maxime amittent q̃ dicit qa timidi 2 fortes seu constantes opponuntur ipsum volabilem metu 2 a verbo graeco conico metiere duci videt q̃ in eo constantia abviatur.

Obi haec expositio tum ex ipsa vocum significatione tum ab exemplis malorum gravium quae adducunt Doctores, tum a rationibus huius metus de quibus propterea agendum 2

CAPVT XXI.

De conditionibus requisitis ad Metum cadentem in constantem virum.

Prima ratio desumitur ex parte obti vt nimirum malum q̃ timetur sit grave & solum per comparationem ad speciem mini mali q̃ eligi debeat ad illud phi cuitandum sed etiam abstrahendo ab huiusmodi comparatione debet id malum magnum iudicio prudentum vt mors, cruciatus corporis 2 similia de quibus paulo post. id haec ratio ex capite sequenti.

2da ratio similiter ex parte obti metuentis vt stulticet hat ad magnitudinem futuri vel imminentis mali rationabiliter 2 solidis innixam rationibus & vero et ex levitate cordis ita quidlibet, habet haec ratio, mo experientia, qa tenuti meticulosi facile iudicant mala 2 gravioria quam sint, 2 aliquaces ne probabilibus quidem rationibus adducuntur ita vt magnitudinem admittant periculorum, 2da stantes qui mediocritatem virtutis propriam servant, nec levibus coniecturis assentiuntur nec solidas requirunt rationes sed credit ea gravia mala. vbi gravis angustiae illud ostendat.

2do obti

ado ubi ex lege metu ita cogitis ita cogi metu cadat, ubi ex excludit timor vani hominis, ut, licitter credentis e lege. nec timorem eorum tit. ubi dicitur in quis metuendorum rem aliquam frudera metuerint per hoc ad iustum & reducitur. debet igitur timor sine ex iniuria probabili credulitati de damno imminente vel futuro.

Tertia conditio sumitur ex parte ipsius metu videlicet sit actu existens sive iuste & non solum futurus, ut cum quis negotiat de metu sibi inferendo. statuitur hoc lege, q eodem; metum a futurum accipere debemus & suspicionem inferendi eis, & rerum timor debet fundatus ab aliquo & non inferendo. Confirmatur: qa cum metus sit tristitia mentis oportet ut ex malo imminente actu sequat huiusmodi vacillatio aliter non det metus non existente a. metu non poterit actus sequi ex metu sine ex voluntate coacta quomodo requirunt leges & legislatores. alia etiam rationes afferunt ab authoribus, qua quoniam ad tres fere partes facile reuocari possunt, patebunt cum de negotii huiusmodi singulorum agemus, insequentes a primo de malis quæ ita graviatt ut iudicium metum inducant.

CAP. XXII.

Utrum Metus malorum spiritualium culpa ac poena sit cadens in constantem virum.

Dicendum est imo malum culpa est gravissimum omnium, ita alibi probatum est, propterea eligenda ota alia mala ut ne peccatum non solum mortale committatur, ut statuitur Apud. Sacris de iis quæ vi metus ig cad. sed neq veniale, puta mendacium, ut colligitur ex 22 q. 2 canone ne quis. & ordinat pluribus ima 2da tractat. 3 disp. 3 sect. 3. num. 29. fortes a, videtur de hoc dubitasse dum 3 Ethic. cap. 1 dixit: quædam a. fortasse et ad quæ operanda nemo cogi compellet sit ipse potius extrema mori pati aut de mori competit. & Stoicorum vero sentia sapiens ac beatus nihil timere debet nisi culpam.

Colligitur imo cum qui ex metu incurrendi peccatum velut venienem peccandi subeat aliqd incommodum vel eligat aliqd magnum malum nam operari ex metu iusto quantum & ex gravitate mali quæ quod sit de aliis rationibus inde ti Deus commandat alicui si nollet tale incommodum subire, sed traditurum illum in potestatem Diaboli sub qua etiam Petro negavit Christum coniugem numerum dixit hæc & potestas tenebrarum, qa scilicet relinquere cum libertate ad Dominum cum qua tu secepturus est debeat illi Deum malum nam eligere potius quam in talem statum se conicere.

Colligo 200 si quis pollicitationibus & blanditiis assiduis allicere

alliceret alium ad peccatum & diceret se nunquam cessaturum ab huiusmodi illecebris nisi alter emitteret tale, potum vel celebraret talem tractum & ille timens ne cederet tentari ac peccaret nunquam ex eo metu potum, potum n tenebitur ex metu injuste illatum.

Neg dicas 3mo ad movere blandicias n e inuitere metum sed movere desiderium, qa quamvis in ordine ad serum excitet desiderium th in ordine ad alium sequentem ratem mali gravissimi imminentis e ejusmodi metu e quaedam vis & coactio injusta ad potum emittendum & n teneres, hinc promissa facta medico ex timore nullo ipsa medicamenti ad aut delectabilis potionis ~~fuerit~~ venenum tribuere rescindenda est ut contra Doctores, sta potum illud est irritum tam in foro interno quam externo nisi qd difficilior est probatio fori externi contra e. hoc n adeo valide pugnant & horrent malitiam moralem ut iniuste ex cum magnis ~~ob~~ difficultatibus obtu terribile vincatur ita ut metum incutiat.

Neg dicas 2do peccatum inest in actu interno voluntatis quia e in nra potestate, n ita mena a. ea quae pro arbitratu ponere aut tollere possumus. Sc. e. sta ce in nra potestate peccatum ut aliquando sit valde difficile ad euitandum cum facilitate & spe aliqua illius euitandi qd satis e ad timorem, de quo etiam dicitur Ecclesiastes 27, tanquam a facie colubri fuge peccatum.

Objicies 3mo: blandicias n efficiunt ~~n~~ involuntarium mixtum sed potius augent voluntarium, concupiscentia e. d amor et caa ut voluntas maiori conatu operetur & n inducunt metum gravem. sed ~~ea~~ habet ex S. Doctore 2da q. art. 6. mo praeterea Doctores contra censent ea quae blandicias amatorias turpium, praesertim seminarum extorquentur cuiusdam stipendium debitum n esse restituenda ab illis quae tenerent solum restituere si fraudibus plus congruo pretio extorqueruntur. Et blandicias per se loquendo n efficere involuntarium mixtum circa illam rationem boni sensibilis ad quam inducunt, sed per accidens ratione gravioris mali latentis qd in nolunt respectu hoc metum ad illud attendentis inducere sed involuntarium mixtum e metum et metum ut in praesentia venit. ad 3m dicendum de rebus extortis per blandicias amatorias dicitur Trinella & Medina censent eas esse restituendas, qa n minus excoecat amor quam ebrietas, nec dicas amorem dici excoecare mentem eo qd n iuxta rectam rationem e ex prudentia actus fit, qa hoc modo ois passio e actus mali regens deceret excoecare qd tn peculiariter e inuerbali modo de amore dicitur alii contra Doctores existimant qd rationem assignatam n tenere eas fuerit restituere, sed dicendum adhuc videtur cum extra libertatis tam cum amore quam cum metu sistat, de hoc e. hoc dicta loquimur neutrum minuitur libertas per metum ex parte voluntatis in qua generatur

incolun-

in voluntatem non mixtum ita, ut immunis libertas per obfuscationem rationis quam incutit amor, defecty e. aduertentiae et alterius diuersi praecei diminuent rationem libertatis, ei ergo alterum tm diminuatur ~~en~~ libertas quantum ~~m~~ impeditur ex metu, id accidere praesertim si in circumstantijs et actionibus rationem notabiliter turbantibus aut facta ex huiusmodi vi et rationem iniusta gaudere non debent edicto pretoris lege continet 3tia digestis de eo qd metus causa et capitulo cum locum de sponsalibus quae attenuent solum impedimenta iniuriosa libertatis quamuis extremata adducantur in metu.

Colligetur 3tio metum periury causam in iurantem iurium, vt docuit Seraphing de priuilegijs iuramenti priuilegio 29 addens rationem, qa id metus amittendi honorem et iudicij, a fortiori metus etiam amittendae salutis aeternae.

Dicendum e 2do cruciatus inferni seu quaenam Gehennae et malum gravissimum cuiq metus idantissimum quemq idoneitter percellere et ac debet, qd e certum vera Lutherum qui huiusmodi metum indignum e viro constanti asserit imo mutilem et effectum hypocritis. qui ergo damnatus e in trident. sess. 3 cap. 4 et sess. 9 can. 2. et ab etiam ex Matth. 10 eum timete qui et corpus et animam mittere in gehennam.

Colligitur ex hoc 3tio si quis confessarius poenitenti qui haberet tm attritionem quae a sola timore servo non debet mortale peccatum denegaret absolutionem nisi poenitens promitteret aut efficeret tale aliquis minime necessarium aut ptinens ad illius sinitum ab qlle metu poenarum aeternarum promitteret, promissio et factum non haberetur ratum etiam rabe tuisi metus nisi aliunde faciliter illum malum evitare.

Petis a. cur huiusmodi spiritualium malorum metus sit iustus, quamuis de eo non soleant agere Doctores, e, qa id et amna veera gratia, ac proinde impedire potest liberos horum voluntates non minus quam mala temporalia, dix a. habetur mentio apud Doctores horum malorum, qa hodie contra bonorum temporalium astimate ducuntur et haec magis quaerit cadunt in externa subiecta et probaci sunt faciliores. quanquam videtur etiam hic metus indicatus lege iubi quidem: de eodem metu caus. vbi dicitur metus timori et iudicij, qa veri boni idc metus maior quam mortis esse debet in quo videtur loqui de mente voluntatis vel periculo mentendi qd contra solet intercedere in huiusmodi actionibus, nam alioquin timorem malorum temporalium alibi assignatur Mors.

Dicendum e vltimo mala quae potest inferre mali et amores opera scertim Magorum et Sagarum ex gratia, vt sit in obtessis hominibus et in tentationibus gravibus quae inferunt et in alijs effectibus noxijs quae vi Magae efficiunt, ac proinde facta ex huiusmodi metu gaudere debent

Pretoris

Prætoris edicto.

CAPVT XXIII.

Vtrum metus Excommunicationis sit cadens in constantem virum?

Prima sententia tenet Excommunicationem non inferre vetum metum, ac proinde utrasq; celebratos ex metu Excommunicationis ratos haberi, neq; per hunc metum excusari hominem a culpa in ijs in quibus excusaret qa metum gravem, ita tenet glossa capit. cum dilectus verbo violentia et his quæ vi. Tabiena, Vincentius, Philippus, Goffredus apud Sobbatem capitulo citt. alios citat Sanches de Matrimonio lib. 4 disp. 5 num. 16. Pro 1mo qa Excommunicatio iusta de mercenaris, medicina et Vxori non timeri debet ab hoc timente, iniusta vero Excommunicatio non habet hominem et timeri non debet. Q. excommunicationem iniustam ligare in foro externo, cogit. e. hominem vitandi scanda ali gra vt abstineat publice ab officijs divinis, ac ministratione et participatione sacrorum et communione fidelium quæ satis gravia damna videri potest propterea.

Secunda sententia docet excommunicationem ex malum inferens vetum metum. ita Doctores non pauci apud Sanches loco citt. Pro 1mo qa Excommunicatio privat suffragijs electis et communione fidelium et magnum malum. Confirmat ex cap. ij q. 3 can. sententia Patrum sive iniusta sive iusta fuerit timenda et saltem exceptis duobus casibus vexata glossam vbi num. cum sententia lata et post appellationem et cum tenet intolerabilem errorem. addunt aliqui etiam quando pro indebitis exactionibus aliquis excommunicatur, vt extravaganti de excessibus Prælatorum. rursus nihil ita formidandum et quam ab Ecclesia separari canone nihil eadem ea Pueri et Excommunicationem si iusta et vocat inferre etiam metum gravem et damna quæ adducit inferre talem metum iure licito ac propterea metum sibi non timere ad edictum Prætoris, de quo loquimur in sententia rursus si Excommunicatio fuerit iniusta non propterea infert magnum malum spirituale, neq; e. habet hominem coram Deo, in foro e. externo non vocet semper inferre damna gravia et eventu difficilia, vt patebit infra. ad firmandum Q. Excommunicationem iniustam esse validam in foro externo et timendam transgressori et scandalum et stereotum qa tunc habet ea 24 q. 3. notantur. Nota. hinc sequitur necessario Q. si quis difficile et magnum incommodum sibi servare illa in foro externo quantum satis e. rursus in Canone nihil semper de separatione a corpore Christi mystico non recipiendo amplius influxum gratiæ a capite, quomodo non separat quisquis Excommunicationem iniustam.

Tertia sententia tenet Excommunicationem si fuerit iniusta non inferre metum gravem,

si vero

si vero fuerit iniusta tunc eius metum cadere in virum constantem.
et de sententia eorum, et videre et Doctores apud Sanchez cit. num. 5 et quibus
adde Regidium Concilio et Cardinalem Tusum verbo metus scilicet. num. 28
qui solutio inquit facta metu excommunicationis iniusta etiamsi iusta fuerit ex parte
proferentis et ordinis dummodo sit iniusta respectu eius v.g: poenitentis excessiva
et habet rata et ita statutum in romana sectione 10 in libro notarum ac veterum
de sententia excommunicationis.

Prima pars patet: qa ex excommunicatione iusta nihil debet quis imputare illud
malum qd etiam in medicinalis ut excommunicatus a pertinacia culpa respiscat.
Rideri et ex eo qd quis sua culpa inciderit in aliqd discrimen vel malum et eos
tera sequitur illum si aliquid agat ex metu talis periculi excludi ab edicto
Praetoris, deprehensis e. cum puella a parentibus vel cognatis sua culpa incidit
in vitae discrimen et sin si ex metu illorum promittat aliquid vel strahat et ce
tabem habendum definiuit Pomponius lege timorem degestis de eo qd notus
cas. nutus facta ex timore excipiendi medicamentum atrox puta mutilationem
brachij videntur facta ex metu gravi & facta etiam ex metu censura gra
vissima quamvis medicinalis.

Ea pars patet: qa excommunicatio et magna poena capite sacro de senten
tiis excommunicationis docetur plaing in Trident. sess. 25 de reformatione qua nulla
maior poena iure canonico inferri et canone corrigiuntur. 24 cas. q. 3
et imo nihilita formidandum et quam ab Ecclesia separari sive excommunicari
canone nihil vnicerma cas q. 2. & si iniuste inferatur inferet metum vetu.
Rideri et excommunicationem iniustam et ce propria poenam, qa poena rugamur cul
pam et ce gravium sed et ferientem saltem graviter nig et totalem illam ab
ecclesia separationem in utrovere formidandam, damna e. eius spiritualia poet
facile vel evitari occulte v.g: suscipiendo sacra vel conversari alis detibus
meritoris, temporalia vero etiam, evitare quis et obtendendo alystuam inno
centiam, qd si hoc et licitum, quam et equitum Prelati iam metu ille et oritur
rabe et excommunicatio sed ex Prelati peculiari voluntate et iniustione. pro solu
tione igitur clarione

Notandum e excommunicationem poe sterari secundum privationem bonorum
spiritualium puta, eorum suffragiorum Ecclesiae et suscephonis sacrorum et se
cundum privationem bonorum corporalium, et colloquiorum publicarum ora
tionum, salutationis et similium contractuum. rursus excommunicatio aliquando
et valida solum in foro externo nimirum cum quis et secavit mortaliter
et conveniatur perdetes contumacia et peccati qua excommunicatio servanda e
donec veritas innotescat, aliquum ex iniusta fiunt rabe contempti iusta
ut habetur gloria in capite certuas de sentia Excommunicationis et haec excommunicatio et ani
mat entrelibus suffragis Ecclesiae sed communicatione externa fidelium, participatione
sacrorum et publicarum precum, et privat e. consortio uxoris, filiorum,
parentum,

secretorum, & eorum quæ sunt illi necessaria, alia vero damna evitari aliquando posit facile, præterea per diversa exempla diversis modis responsum est tam in Excomunicatione, valida & nulla quam valida & invalida.

Quid ergo facit ad jmam. Dicendum videtur. Primo si quis ad observandam alicuius septi compelleretur ad contractum vel actionem aliquam cæterorum nonestam a Prælato iudice pro Excomunicatione intentantem tenebit contractus ille & actio neq exercebit per metum gravem, quamvis e. ille metus diceretur gravis secundum se tn non e gravis secundum rates & effectus a Jure considerates & concessos, etenim lege continet titulo eodem agente. dicitur vim sine compulsionem debere. et ad verg bonos mores non eam quam Magistratus intulit hinc licito & Jure honoris quem sustinet ob certum e saltem coniter, nam oc professione Religiosorum & de Matrimonio existimant aliqui etam per metum iudice incussum fieri irritos huiusmodi contractus de quo re infra.

Ubi si Prælatus subito transgressori alicuius septi sub pena Excomunicationis imposita intentaret aut inferret Excomunicationem vel denunciationem nisi subditus celebraret contractum minime pertinentem ad transgressionem illius septi & indaret comminando est illa invalida coactio & metus cadens in constantem virum in sentia eorum qui Excomunicationem putant esse damnum grave quantum requirit Jurisconsultus, & ideo e. ga quamvis Prælatus habet hus inferendi istam censuram in crimine ad observandam vel transgressionem illius septi, non tn habet hus ipsa ad cogendum subditum ad alium contractum & actionem quæ non pertineat ad illud septum, unde e. acquisivit tale hus cogendi. non e igitur iusta coactio.

Quoniam vero ex diverso modo proponendi obiectum eiusdem diversi affectus oriuntur præterea potest hic Prælatus in eo eventu dicere subito ego te. potum & excomunicare vel denuntiare ob tale crimen, sed cum feram tibi beneficium abstinendi ab excomunicatione inferendo damnum mihi aliud beneficium prædicto ut scilicet talem contractum ineas ~~contrario vel~~ non si modo habet Prælatus non videtur ille invalida quia vi ad verg subditum sequeretur ergo contractus rabiosus nisi aliunde fiat irritus celebrat quippe ex affectu potius gratitudinis quam ex metu. Ad a. facit ad excomunicationem invidam hæc dicenda videntur.

Primo excomunicatio iniuste inferenda hui probo separato a caritate commercii & negotiis non videt inferre metum gravem. cum sa quoad bona spiritualia suffragiorum & alia excomunicatus hoc modo non patitur damnum quoad sepulturam. Sintorum et illa vel secreto & annuatim accipere vel fructum alias actibus meritoris non valde difficile, compensare, compatitudines vero necessaria ad vitam non impedivunt per excomunicationem, et tectum, & annuo renguarum reductionum non incommoda multum hodie nisi igit notabiles

aliqua

aliqua infamia intercedat quae semper accidit graviori momenti
n deparet tantum damnum qd timeri debeat a viro constante. hoc a. mi=
litat contumacium in fraternis quibus carere publico n e adeo grave nec dam=
nosum. 2do excomunicatio injuste illata si valide quoad forum externum
habet negotiosis imo e contra mere secularium status infert metum
cadentem in constantem virum. 4to: ja regularter hipnerio n levis
poena e invari hominum consortio et excutur lege illi sancta Coo. ne fidelis
turba christiani receptione fratrum e damnum qd per acts charitatis
compensare vel difficilis illico e dubia. 3tio Excomunicatio donec cakat
illam ce injustam notam aliquam infamiae ratet in specie cum ita
praxis et habet ex Romana secessione pon lib. novarum e veterum
sententia Excomunicatio. Tertio quando excomunicatio e injusta evidenter
metum gravem n inferet, imo, ja n hit adnexa damna illa corpora=
lia tam notabiliter, neq. ex hoc fugent ego consortium saltem in
privato neq infamia notam sattetur excomunicatus e facile erit e in
primatu tibi remedium. ja si ex odium e poenam Prelati coeteri
timerent alloqui neq remedium est facile bene videtur inferri quibus
metus n tam ex vi Excomunicationis quam ex injusta acerbitate Prelati
habitus quibus magnum commodum e privato publici commercij e con=
tractuum, ~~metus~~ ceteris vero illis qui neq injuriarent neq utilitatem notabile
carere volebant ex publicis commercijs. Quarto quando in caramonia
Excomunicationis injusta et habita sibi facile caritate expellando relativ=
ium simile praestando tunc n intercent metus gravis, ja damnum
e facile evitatur, si a. etiam culpa sua n expellaverit ai suppenen=
dum excomunicationis effectum e illata iniuria fuerit Excomunicatio qua
subito pensatis oib. offerret incommoda magna intercent metus
gravis, ja Prelatus n hit interea dus ai inferendum tantum malum
et exterquent a subito consentum, erit igitur consensus per coactione
injustam, ac proinde ptinebit ai coactum Praetoris., neq eicas im=
putet ubi subito eo ja n expellaverit, ja etiamsi n expellaverit n
th interea culpam illam commisit ob quam excomunicari debeat.

Colligitur imo quod de Excomunicatione minori dici potest, cum e.
dae una Mitorum pastiva participatione gaudet cuiq fructus alys actibus
virtutum e meritorijs compensari potest excomunicatio minor per se loquendo
n infert metum vidum nisi quando ex particularibus circumstantijs
est onerosa cum alis incommodis.

Colligitur 2do quomodo conciliari possint Authores, qui q. asserunt ab
Excomunicatione n inferri metum gravem sequuntur de Excomunicatione iniuste illata,
vt eorum argta dicunt vel de Excomunicatione injusta quantum e de se, seclusis
dicto ex acerbitate Prelati qui Prelatus eum retinere debeat patenter affectum

facile

facile illegerpeterit veritatem & induciae dare & sic evitari damna notabilia, qui vero asserunt Coccoreacem adferre metum gravem loquuntur de iniuste illata & de hoibus in coniuncta degentibus qui indiget non solum mere domesticis sed externis etiam negotijs & commerciis & participatione sinorum quam non potest ita facile compensare.

CAPUT XXIV.

Utrum metus Mortis & aliorum malorum corporis sit cadens in constantem virum?

Quorum gravitas & probabilitas metus examinatur uno indicio prudentiae, propterea quae vel legum suo vel legiferentorum sententijs firmata colligimus afferimus ut pro loco ac tempore revocari possint ad praxin. propterea

Dicendum est primo. metum mortis iniuste inferentis cadere in constantem virum habet caput cum d. Aleches et his quae vi metusve de el. nec timorem ff de eo qui metus causa l. inter cunctas. cod. de transactionibus & alibi. imo hic metus appellatur non solum iustus sed iustior & iustissimus a Deciano Conc. 96 num. 15 lib. 3. qui etiam propterea dicit eum qui inquisitus de pluribus delictis petat fieri sibi salvum conductum quoad homicidium quod ipse fatetur ff de alys puta furtis & minoribus criminibus vult se foro constituere non posse damnari de istis minoribus in contumacian si minimum abfuerit non impetro salvo conducto qui metum incusset iniustissimum quae etiam dicit cadere in solum in statem sed constantissimum Baldus de schismate volum. 5. metus a morte varijs modis assumitur iustus iniustus non solum quando mors intentatur v. g. per evaginacion gladij super caput Bartolus in leg. si donaris ca. §. metus causa sed etiam per solam assistiam cum gladio vel simili armorum genere Saulus a castro in super codicem de his quae vi metusve causa & tenet praxis Romana decisione 643 collectore Pharinacio. quod illegendum quando assistia cum armis & simum inferenda violentia secus si quis adiret ubi hos pugionem vel gladiorum consuetudine & sine comitibus quorum presentia potest de terrori & nullas intentaret minas informeri. Idem certo concludo in. adde satis si quidem audito fuerit strepitus & fragor armorum Alexander Imola Concil. 98 num. 99 lib. 3 Mascardus de probatibus citans alios retroque 155 ex l. 3 ff de vi & vi armata, imo etiamsi non extrahantur arma sumuntur arma parata Alexander Imola conc. 73 & lib. 5. rursus etiamsi arma deposita fuerint ab armatis quia etiam post arma deposita durat metus idem Alexander Conc. 98 lib. 3 longe ex lege 3 de vi & vi armata. imo sufficit ut quis rationabiliter timeat etiamsi alter neque sit aggressus armis neque comminatus ut colligit ex lege nec timore citt. docuit idem Alexander Concil. 99 num. 7. ac proinde si Pater cum consan-

guineis

gurneis aut cognatis repperiat in lecto iuvenem cum filia iacentem qui
propterea ubi timens matrimonium cum illa contrahere promittat vel
contrahat & habebitur ratum, qa sciret periculis obiis & ibi signum in-
ferendae violentiae; alioquin & hoc iure qd quis cum filia deprehensa a
patre compellat ad coniugium tratum iuvenum & nullum matrimonium,
Alexander enim Tertius cap. veniens 2 de sponsalibus respondit matrimoni-
um esse validum licet pater puendam cum filia deprehensam per verba de
presenti esponsare coegisset, potuisse hoc facere iudicis adhortatione, qui relis
e pavoris momentis vngetiam ab vno defendere se facile it. qd si minas
atroces intulisset turpi tractatu & teneret licet & stare ~~ad~~ ante vel post minas
contraxisset Alexander in ola cit. qui etiam addit qd terror armorum sufficit
etiamsi patrem metum & sit offensus neq exercitus offendi & fragat se libenter
contrahere qa sufficit si sit ~~vi~~ ~~in vita~~ vitra cda temoris bne. gs num. 4 lib. 3
apud Cardinalem Tuscum verbo metus schol. x 215. ineo qa solus terror armorum
absq eo qd quis cogitet se offensione incutere et trepidatem mentis, alioqui
qui neq offenditur neq offensionem ullam expectat & volet habere metum
ex voluntate.

Et vadum metum mortis reducitur corruptio aeris, periculum pestis
aut belli. iuvenis aut naufragii & ideo & valet quis ex damnis dictis aliquis
facile excusari. & pestis quidem ac bellum excusat per metum quando in
loco belli & pestis contra testes & redditur ius obsq. da contra P.P. quis
fortium odium se restituere in integrum parte q. 7 art. 9. eorum si ali-
quis sit facies ad contagionem suscipiendam excusatur etiamsi ius contra
ubi redderetur Doctes Andrea in capite si vero de iuriurando. nunq si pestis
iaciente reperiret aliquis absens excusatur cig absentia nec teneri contrahere
etiamsi ius ubi contra redderetur, ac proinde si quis ex metu redeundi
fecerat aliquid ex metu vulto faciet. adde si aeris salubritas iam corrupta
est vt periculosis est accessis etiamsi redderetur contra ubi ius excusaret
absens vulto metu. Odius etiam anum 97 de nig iuniora Medicorum ag-
nocentium egrotum mortis ex mora factam aliquo loco in quo iuvenit vul-
tum metum ~~dominium~~ Je bne. 152. aeris etiam intemperies & ~~ex~~ vulta
cda & morandi in aliquo loco Fering in cap. succedens qua ~~odium~~ ac proinde metu
ubi commorandi vulto erit, & ~~aliquo~~ metus facit recedere tractatum inter Medicum
& agrotum Bartolus in l. intemperies cod. de transactionibus. Ulligo si fuerit facta
in utilitatem Medici cum detrimento agroti ultra congruum stipendium, alioqui
vix metu gravem it. qd vero facit ad periculum belli Iuramentum
fidelitatis extortum a Vasallo alicui Principi extraneo potentiore, approxi-
quante cum exercitu ad loca Vasalli & reducit de subiectionem feudi qa vulto metu
facit. Abbas bne. 3 verbo vitar in lib. 3. d. Ulligo videt quando Vasallo & qd
commode se defendere sua potiorem. similiter quando quando ad odium domus

in qua

in qua matrimonium v. g. strahendum & exhibentur propterea homines armis muniti qui facile vim inferre possunt vigad necam Castilla Conc. 2 num. 5. correctura 4.

Dicendum & 2do metum cruciatus corporis & mutilationis ~~ca~~ de iusto metum habetur ex cap. cum dilecta de his quae vi & Can. si quis abiecerit dist. 55 & l. nec timorem ff de eo qui metu cad. propterea vestro principis cum minis quando alias in simulata causa fecit cruciari & male tractare infert metum gravem. Geminus Conc. 58 num. 10. vers. minae principis cum detentione corporali inducunt metum cruciatus corporis. idem ibidem. ad hoc caput reducitur metus verberum qui sufficit vicit cruciatus l. continet ff qui metu cad. & probat late Bossig de clausis violentis num. 8. ex Baldo. & Alexandro in Imola & habet decisione Rotaeapolitana 69 per affectum. nota. a. verberum illigi debere verbera gravia cum haec tm cruciant docuit Sanchez 4 matrimonij disp. 5 num. 4. & illigi vidi de Viris & verbis de quibus quibus minor vis infert gravem mentis trepidationem. haec accidit timor incurrendi morbum gravem per eandem rationem.

Dicendum & 3tio metum carceris & cadentem in stantem virum l. nec timorem & l. qui in carcerem ff de eo qui metu cad. & in solum illigendum & de carcere, pretio gloss. le. ego puto eodem tit. cum Soto, Carbonio. apud Sanchez dictum, sed etiam de carcere diuturno, & e. gravissima poena, secus ubi carcer brevis est Sanchez citt. cum multis circa hoc notandus. Contrahens in carcere contraxisse creditur existendi carceris cad. Melodig de arbitrio iudicis lib. 2 casu j 36 & Rodus de restitutione in integrum parte. j g. 7 art. 9. innovatio facta per hominem carceri manipatum redeuntem extra carcerem recuperabitur si ex ea non resultat utilitas vel liberatio ipsius quando iterum conjicitur in carcerem post venditionem. humanus Conc. 68 apud Cardinalem Tuscum citt. vinculum debitor inclusus carcere a creditore dicitur habere iustum metum ut nobilis gestur ex gravamina promissione facta in carcere Baldus Conc. 64 lib. 2. nage. valent gesta in carcere nisi ad utilitatem illius qui detinet in carcere quando curante timore carceris aliquid fecit. humanus Conc. 68. si vero tractus in carcere fecerit bona fide facta in gravem alterius quam detinentis aut detinere facientis valebit Alexander Imola Conc. j 27. nec solum illigendum hoc & de carcere publico sed etiam privato cum sit gravis & etiam poena, ac privans etiamnum uxoris educit de carcere privato in quo ~~tek~~ rebat a marito non valet si in eo maritum indutuat haereditem quando ab carcerem reducta & postea a marito interfecta Baldus Conc. 26. fair modo si quis fuerit inclusus in loco in quo contraxit & a quo exire non poterat nisi trahereat, ex vasto metu contraxisse dicitur. Abbas c. cum locum de sponsalibus & alij apud Molochum lib. 3 praesumptione 4to.

Dicendum & 4to metum servitutis & cadentem in stantem virum vel alicui libero hoc injiciatur timor redigendi in servitutem habet leges

ego puto

ego puto et l. idi quidem ff. de eo qd metu ea; huc refert timor amittendi instrumenta quibus libertas probari debet l. idi quidem et l. 7 et 15 eodem. etti ff. datum est amissa instrumenta ut regendo in seruitutem, sufficit ex. qd potest euenire. colligitur ex l. nec timorem eodem. per ea verba quoniam si credatur ~~fuerit~~ est potuisset priuari. procedit hoc siue poterat metum fit in concessione libertatis siue in seruitute. gloss. nota l. idi quidem etti alias probabes eam libertatis hab. qd forte illa ff erant in sufficienta et ne sua libertate priuabit, vt eadem gloria quam recepit sanchez non ~~fuit~~ ratio videbitur, qd seruitus tam graue malum et vtis periculum quamuis ~~non~~ vita proximum et euidens sit primescendum, vt sit in periculo pebis qd tot tantisq fructus et incommodis remotissime etiam videt, ~~cuiusq~~ hac illegensa sit de seruitute grotie ducta qualis erat frequentis apud antigoros de qua leges loquuntur ff de famulatu qualis tamen in vsu cori christianorum, hic ex. neq tam grauis et facile vitari sit, qd si aliquando neq euitari coeteroqui poet et longo tempore duraturi est cum notabili incommodo aut detrimento dignitatis pstinebit ad metum ueldum qd gravitatem mali.

Dicendum et sto timorem capturitatis cadere in virum constantem, qd ~~ogiers~~ quaedam seruitatis et magis damnum et malediam carcere ipso cuiusq metu et gravis notauit Scoty in 4 dist. 29 q. ~~1~~ vnica

Dicendum et vltimo timorem amissionis status cadere in constantem virum et quidem si status libertatis fuerit in seruitutem et status dominatus in famulatum sit ex dictis. si vero status fuerit senatorij vel equestris vel nobilis proprij vti nobilitas magni aliquid metu illum amittendi qd magnum et damnum et infra patebit. hac spectat qd hodie ff non potest inuitus alienari ab ono Principe et subrogi alteri puerum in feudi et determinauit Ter. or. atq ad eo si subditi sentiant qd litteras regias tali consensu premunit metu et vlorq Paulus a castro Sonat. 4 lib. 5 apud eadem Benedictum Consiliorum feudiorum 52 num. 155. denique timor exilij et timor redditus in patriam vel ciuitatem a qua quis exulis et iusto regabatur ex Oddo citt.

CAPVT XXV

Virum metus amittendi bona fortunae, sit cadere in constantem virum.

Dicendum et imo metum amittendi vita sua bona siue maiorem partem eorum cadere in constantem virum. ita contra P.P. eorum 33 enumerat Sanchez 4 Matrimonij dis. 5 num. 22. quibus adde Geminianum Bned. iis horum nequidem honorum omissio aequiparat cruciatui corporis. Curtius Senior in l. interpontas num. 7 C. de transactionibus imo vero aequiparat morti.

Giraquella

Straquellae Nobilitate cap. 31. num. 309. propterea pecunia vulgo dicit sanguis rerum. et unta illud Henrici: pecunia est ita nervus mortalibus. quod tamen solum est intelligendum quando bona magna et multa sint vt vult Navarr. et quidam alij apud eundem Lancher. qa graviorem iacturam et molestiam patitur pauper et latis sibi modicis facultatibus vel maioris earum parte sine qua vitam transigere vix aut ne vix quidem sit oneam patiatur hoc dubium nisi bona fuerint adeo exigua vt eorum privatio vel possessio panem aut nihil reservet. Lancher ibidem. neq necesse videt bona esse talia sine quibus metuens patiens sustentare vitam non potest vt quidam alij apud eundem videtur, qa videlicet est verum timorem amittendi maiorem bonorum partem esse iustum qa iactura gravis et Doctores non eam limitant sed absolute illud pronunciant. idem num. 29. quin etiam amissionem cuiuscumq rei seu boni cuiusvis sit magnum et notabile inferre metum gravem docent multi apud eundem num. 25. sic amissio conferiorum facit iustum metum. Geminianus Cons. 15. vide ordinem iustum verbo metus actioe n. 250.

Dicendum est ideo amissionem instrumentorum totius vel maioris partis Matrimonii cadere in virum constantem, qa grave damnum adest. ita Baldus ~~ann~~ apud eundem num. 28 et quamvis de hac re subtiles glossa n. 8 de eo qd metus cada, tn addito ad glossam videt dicit moderni hoc affirmare et aequiparare cruciatui corporis. propterea amissio etiam iuris notabilis incutiat iustum metum cardinalis Tuscus idem ex et. cum venisset de indutiarum. imo quando his aliquis lus ad capiendam hereditatem per iniuriam et imperiti stamati oriatur satis iustum metum ex legitimali si fi generatori. Ff. de eo qd metus cada et de cap. cum venisset citt. ita Lyn. Bracaring et alij. tn si quis nullum hab lus ad rem aliqd cuiusvis incutiatur et postea metu illud amittendi incutiatur metus hic non reputabitur iustus propterea si aliquis instituatur haeres oculenta haereditatis si huic velitis impheri nupserit etiamsi amore amittendi huiusmodi haereditatem nuperit nuptia tenebunt vt docuit Lancher vide Ceballum cons. 295 num. 4 dicunt rationem de ~~qa~~ ille contractus non ad metum sed ad cupiditatem lucri referendus, sed quoniam ois metus ad cupiditatem boni reporti reducitur propterea ideo videt et qa metus illa non est iniuste illatus.

Quae revocatur timor incurrendi litigium in re magna qua quis fruitur iuste. ex Dedo loco citt. num. 30.

Obiectio. capite cum dilecta de hisqua vi minis metus mortis et cruciatus dicitur cadere in virum constantem et in receptis verenculis citatis duplicem, datq, verbera et mors solum admittuntur. confirmat ex can. ois accusatos 32. q. 7. vbi hanc in rem dicitur nolo mihi proferas damna rei familiaris. ceterum Ochenius de Lessna apud Lancher citt. num 20 negat amissionem bonorum inferre iustum metum nisi bona fuerint necessaria

vita

vitae tuendae vel recuperandae hinc de amissio status ac familiae. Et
contra leges cum aperte asserunt mortem et cruciatum corporis inferre
vestrum metum tacite etiam admittere ola ea mala quae illis iudicio
prudentum plus minus aequiparantur. ac firmandum Et sermonem ubi
de timore cauteratis in ordine ad committendum peccatum, hic a timor
hexercitat et detetum e. deinde authoritas duorum vel trium venetur
magno numero contra sentientium quorum authoritati quamvis de:
parere quis posit tu dubitando an eorum rationes valeant, tamen a. aestimare
bona temporalia quando non ad tuendam vitam et sortionem suis status non ad
evitandam pericula aliorum gravium malorum necessaria sit sed mere su=
perflua. ut melius ea admittendi excusari deberet a coni offendere legis hu=
manae vel contractu alioquin laudabili et utili bono publico vel etiam ob fa=
vorem vitae ex ethnicorum horum, qui felicitatem in hac vita pone omnem
constituebant, iudicio potius quam ex humana prudentia derivari.

CAPUT XXVI.

Utrum metus amittendi famam et honorem sit cadens in constantem virum?

Praenotandum e 1mo metum infamiae gravis cadere in constantem virum. ob
ex cap. 22 Proverb. melius est nomen bonum quam divitiae multae, si ergo timor amit=
tendi magnum patrimonium censetur vitio etiam timor amittendae famae
vitio erit. Confirmat ex glossa super ego vitio ff de maximis ubi verbo
infamia periculum infamiae acquiparat periculo vitae. extant authores
jta a Sanchez num 14. 9. Illigendum e quando infamia n ab facile occurri
aut pergat.

Praenotandum e 2do timorem infamiae levis n cadere in virum constantem.
ut habet l. nec timorem ff de eo qui metu ca e explicat ubi glossa ut si quis
committat malam de cantilenam de aliquo cantatarum. atque hoc modo con=
cilian videntur authores oppositi ut qui metum infamiae dicunt de vanum loquat
vel de infamia levi vel etiam gravi quando illi facile occurri ut. alii
vero qui metum infamiae putant vitium de metu infamiae quando
gravis e illigantur.

CAPUT XXVII.

An metus viri constantis vitetur talis absolute. an respecti=ve considerata qualitate personae metum patientis?

Notandum e 1mo quosdam homines facilius quibusdam aliis deterreri ut ille ex
perientia. 2do stringit trepidetur. 3mo qd cum minori probabilitate
ubi incedent malum alicui de gravius aut imminere aliquis quam alii
Nam fortes existimant, ut e. nuncium quales inquit Lites in Ethnicis,

we, ex qualitate affectus delinquentis iuxta illud quicquid recipitur
ad modum recipientis, recipitur, propterea idem malum ag probabile re-
ce apprehentum ab homine metuulloso, diminuitur quasi certo iam imminere
aliquem magnum quid de apprehentum vero a viro forti diminuitur et adhuc remo-
tum res tam grave. 2do rosibo etiam simili iudicio de eorum malo quia
qd imminentis verbera mens hominis timidioris longe magis breviatur tur-
batur quam aliq viri fortis. 3tio unum eidem malum sit et grave
respectu mlis et non grave respectu alterius, iam similia verbera et cruciatus
qui magnum dolorem et aegritudinem corporis inferunt quelle nobili levem
dolorem afferunt hoi rustico.

Notandum 1do qd facit ad sexum foeminas et magis ob-
noxias diminutioni libertatis quam sint viri. 1mo. ex parte illectus
sunt minus rationis et consilii ut probat Tiraquellus de legibus coniugalibus num.
69. propterea neq senatores neq ceteri Reipub. ab illo sexu eligentur.
vbi a. minus id sibi minus libertatis. ex quo fit ob accidens etiam si vale
magna vis et ira illus qd redat libertatem magis diminuatur. propterea veteris
tanto viri peccant gravius quam foemina ut docent Theologi quos etiam
citat Tiraquellus de poenis cap 9. 2do ex parte appetitus qa minus habet virium
in parte irascibili, ac proinde minus ardua et audaciam l. quicquid ad
legem Iuliam maiestatis, atq inde fit ut qa crimen laesae maiestatis a Patre
commissum quamvis damnentur filij si tn filiae de sublimet si et promatre
ad vindictam Angelus de Perusia Consil. 67. 3tio in ordine ad mortem et cru-
ciatus corporis sustinendos et magis imbelles vide conferre constitutionis
atq adeo in huiusmodi periculis gravis et facilis eturbant, propterea sup-
plicia etiam mitiora. Mis in Hispania solent in delictis 2do cap 9. o cap in-
signantur de etiam in Poenitentia Sinodali mitio iniungenda foeminis
quam viris seriangenda notant DD. ac capit sicut dignum extravagant
de homicidio ut probat Tiraquellus de legibus coniugalibus in lege, glossa,
num. 85. quarto in ordine ad amissionem rei familiaris etiam gravius
turbant, qa mulierum genus liberale non est lege disciplinata ff. de actionibus
inter virum et uxorem uno avarissimum ut notant DD. in l. sed si ego
ff. ad Velleianum ubi mulier in dubis presumit non donasse Alexander Imola
Consil. 144 lib. 5. cum alys et tenet praxis decisione Romana 62. j num. 2.
collectore Farinacio. 5to in ordine ad famam et nomen bonum in muli-
eribus attimatur magis et eis omisso auferi quedam illarum privilegia de
iure cons ut de carcere pro debito civili in mulieribus inhonesta lasva in lege
pleraq ff. de in Ius vocando. porro hau et Hermaphrodito accommodari id et
nisi qualeat in altero sexu

Verum qua de mulieribus imperfectione ad minus in interior ordo
seu inter veras et, in hoc s. sexu etiam regere et ingenue in seculo pre-
dentiam

ientiam fortitudinem liberalitatem atq de geng virtutum stat exemplis
n paucis. nec defuerunt qui foemines coniter viris stantiores ad aferendas
etiam cruciatus tendunt apud Tiraquellum lib. q coniugialium gl. j num.
134. ex quo fit vt cum vir & foemina torqueri in vinculis debent a viro
tanquam a debiliori initium sumendum sit, id totum reprobat idem Author
cum alis num. 135. sed rerum hic videtur quando mulier affectu aliquo
vehementi rapitur obstinate, ac velut furabiem agitur, tunc e. pp defectum
corporis & imbecillitatem q animaduerit nisi ad id od valde conspiciat
& agritudini animi n tendit, sic amoris impetu coercere n ce mulierem
dixit Baldq & alij apud exercem de poenis temperandis cap. q.

Notandum 3tio id facit ad aetatem infantiam carere illectu &
ignorare quicquid videri lege vna C. de falsa moneta. puertia vero vsq ad
j.q. n sit maturum malum propterea longe mitiq puniuntur pueri quam
aetate provecti & referente de delictis puerorum, ac proinde si eum paxis con-
tenerent ex vehemenie crudelitatis aliquis occidatur poena homicidij n infligit
interfectori Alexander Imola cons. 307 lib. 2 & alij in caput foedrees de tor-
mentis. haec aetas n solet timere qd n aestimat damna rei familiaris prop-
terea illi n ex metu sed ex alieno dolo & proprio imprudentia succurrendum
e. 3tio adolescentia pp cupiditatis exuperantiam n laborat multum
metu sed imprudentia pp quam minus puniuntur in minoribus poenalibus
lege fere ff de regulis iuris potissimum vero circa heroicam agritudinem
quo laborantes aequiparantur ebrijs ac furiosis atq adeo in delictis ea
grata perpetratis mitiq puniuntur secundum leges & legiperitos apud
Tiraquellum citt & Menochium de arbitrarijs iuris quaestionibus lib. 2 cas.
328. propterea Iberius Caesar in huiusmodi casu a minutissimis deberis
in cruces dedegit, tomatum Isidis in quo commissum erat facinus euertit
iuuenem vero qui sceleraverat nisi exilio mulctavit Egesippus lib. 2 re-
rum Judaicarum cap. q. 4to iuuenis & virilis aetas et minus obnoxia
amori vt dixit: senesq denique in defectum caloris & imbecillitatem corporis
mitiuibus ce solet, imo senex excusatur grous infirmus. Habas in caput
olt. vt lite n vitiata, sic statutum loquens de infirmo habere locum
in sene docuit idem Author in capit. magna de Voto & Voti redemptioni,
senectus ex robore corporis potiq quam ex annis computatur.

Notandum e ultimo habendam ce rationem aliarum etiam cir-
cumstantiarum puta educatus, qui ex. educati et mitiuibus ac subiugo
patris aut Dni seuerioris & impedientis, de geng & particulam libertatis
nisi disciplinam corruperit timidiores ea tolent hec nisi fraudibus & astu-
tijs seruitutis auere contrepenerit. 2do multum facit ad metum consti-
tutio corporis abundans phlegmate & expers sanguinis alacrioris, hi e. la-
rant facile vel stupiditate ingenij vel tropidate mentis. 3tio infirmitas

& agritudo

et agritudo timorem etiam conciliat. 4to contra etiam satisfacit adhuc parvores s. solent esse timiores mentibus et mulieres constantiores togati.
5to facit etiam constitutio climatum, timiores s. et sub ardenti climate genti quam sub frigido. 6to configurado ~~s. clima~~ etiam tyrannum aliquid pradari vecher cum pertum subitaneum temporibus tempere quebusiam alys commoveri oia alia videamus his positis.

Dicendum 1mo metum haberi debere gravem considerata qualitate patientis metum alij adeo metu qui respectu unius et gravis respectu alterius qui fortior et gravis aliquanto non erit. ita contra DD. quos enumerat 40 Sanchez litt. an. 3 num. 2 et tenet praxis decisione Rom. 42 num. 2 collectae. Farinacis. colligitur ex con. in regnantes c. 22. q. 8 et ex capit. sicut 2 de homicidio et l. 3 ff ex quibus causis maiores et viri oriuntur metu illigi ex affectu patientis. Pti 2mo: qa id qd primario et per se intendit iureconsultus et ne per iniuriam impediatur sicut liber in actionibus. sicque respectu feminae aut pueri ex minori malo imminente adhuc per iniuriam pari modo impetitur libertas succurrere illis voluit ac debuit Praetor, ruetu gravis femina hat virtutem constantia et ex debilitatione infirma corporis minus et resistere metui ex violentia quam vir et minor metu concutiet femina animum quam autem viri fortis. Si operetur ex metu operabitur sine praeiudicio constantia qualis illam decet.

Obvies capitulum sultadem de sponsalibus ubi sermo habetur de femina Matrimonium contrahente et requiritur regnantes metu viri constantis, non a. viri non illigitur femina. Refert Sanchez litt. num 3 ea verba accipienda poti de proiectis loco pro metu qui non sit levis ac vanus quam et vocabulis inhaerendum sit sape. et accidit ut verba quae initio vam significacem hint extendant deinde ad alia diversa.

Colligitur ex dictis dubiei modo explicari pro hunc metum 1mo ut sit cadens in virum stantem non quomodocunque sed secundum qualitatem et constantiam persona metum passa congruentem sive illa persona fuerit femina seu quae aut vir qui ducendi modo fauet expositioni S. Doctoris inserius allatae ut metu sit gravis quatenus aliquis sine culpa ex metu maioris mali cluib ming. 2do modo qui magis coharet, ut quae dicta a nobis sit ut metu cadentem constantem virum sit duplex alij principalis et velut autonomastice dicitur de quo loquit etiam principaliter huius consultus ille minorum qui cadit in eos viros quos fortes simpliciter et absolute vocamus vel etiam in feminas si fortitudine viri aequivalent et firmaz ones et similes et hic mario et per se pertinet ad id dictum et dictum Praetoris, alij sit metu cadens in stantem virum velut accessorie et minus principaliter qui etiam accessorie gaudet circa Praetoris et hic attenditur pers qualitate

persona

persona metuentis si fuerit constans n absolute & simpliciter sed limitate quantum fœmina & puer constantes fortiter solent aut solent. Denq hic ratio metus cecidit cadens in constantem virum secundum æquivalentiam n solum trepidans in eo, ita e. trepidat metuentes in mediocribus malis secuti fortis in maximis secetiam effectu quos concedit Prætor coactus per iniuriam.

CAPUT XXVIII.

An ad metum cadentem in constantem virum requiratur vt mala timeantur in propria timentis persona, an satis sit in persona consanguineorum & coniunctorum?

Dicendum 1mo ad metum gravem ex necessario vt mala timeat semper in persona propria sed satis & si timeantur in persona filiorum ita statuunt lege iubi quidem ff de eo qd metus cadit & merito, parentes e. pro effectu magis terrentur in filijs quam in seipsis.

Dicendum 2do ad metum gravem satis & si mala timeantur in persona vxoris propria vel mariti. Pta. qd mala quæ fiunt vni ex illis reputantur fieri & alteri cum sit vna caro Genes. 2. & naturalis affectus & maximus, reliquit e. homo patrem & matrem et vxori adhæreat Genes. ibidem. ita etiam DD. suscitat Sanchez disp. 4 num. 3.

Dicendum & 3tio satis etiam ex si mala timeantur in persona parentis pater e. ac filius censent vna persona vide Doctores ibidem num. 5. idem vicissim dicendum de huic & oibus ascendentibus, colunturq e. & amantur vt parentes a descendentibus. Innocentius. Alexander de Lemo ibidem.

Dicendum & 4to satis ex si mala timeantur in persona fratrum amor siquidem inter fratres & magnus & insitus in natura. lege Doctores ibidem num. 7.

Dicendum & 5to satis & si mala timeantur in persona consanguineorum. colligitur ex capite fecerant multi de electione in 6to & ex capite quicunq de sentia excomunicatis in 6to & ex Clementina 2 eodem. Doctores citantur ibidem num. 8. ratio & naturalis affectus ad quam significandam dicuntur consanguinei quasi eiusdem sanguinis ac vitæ.

Ad consanguineos e. referuntur etiam affines qd cum vir & vxor vna caro reputent n solum in ordine ad vnam prolem in qua & in eis amore conveniunt sed in ordine ad amorem mutuum per vnam quasi voluntatem. ex eo et vnus coniugis consanguinei censeantur & alterius & in eodem gradu ex lege. porro cap. 35 q. 5. ita sentiunt multi ibidem qd Negendum & de affinitate orta ex Matrimonio n. e. ex fornicatione tum qd in foro externo non agnoscunt affines neq indulgent affinium, tum qd interne odio se potius quam amore prosequuntur.

Quæres:

Quare: ad quem grd gravum se extendat consanguinitas in mente ad hunc metum gravem. Ry rationibus ee vt se extendat usq ad 4.tum, qa intra illum censetur ee notabilis coniunctio iuxta leges Canonicas ac provinde affectio accort imperant. Matrimonia cap. 4 debet de consanguinitate sed vltra illum gradum neq curare solat naturalis affectio neq regulariter coniuncti nisi sub ratione privatae ac prona si hoby vltra illum gradum imminerent damnum qd notabiliter non omni aut bono totius familiae aut privatae trahere metu huiusmodi etiam prudentis caderet in constantem virum refungeretur e. damnum in prudentem prudentem metuentis. neq; obstat qd non regulariter recusari iudex coniunctis adversario usq ad 7mum gradum vt gl. in cap. 1.o de appellatione, qa inimica cad repellit iudicem e facit suspectum, inimica e. cae n inducit metum gravem.

Dicendum e 6to malum intentatum prona acerbissima amicitia coniunctia inferre metum gravem, amicitia e. e iunctio comparantur l. successiones. ff de negotiis gestis. imo amicus dicit alter ego e amicitia ata una in duobus corporibus. idem quoque operatur iunctio amicitia qd sanguinis originis cours ut 3 in Pathroclo e Iasone in l. quae dotis num. 75 ff soluto Matrimonio e c. propterea inimicae impensae alimentorum facta pro amico aq ac pro consanguineo recuperantur donata ex l. his qui amicitia ff de negotiis gestis.

Dicendum e 6to ultimo metum verum extendi etiam ad iniuriam gravem intentatam domesticis aut familiis. colligit ex cap. quicunq de sentia Excomunicationis in 6to. vbi excomunicantur qui offendunt ~~personas~~ ferentes sententias in promissis vel eorum, glossa e. per eorum illegit consanguineos e familiares. e Innocentius consanguineos e domesticos cum Franco Dominico, Archidiacono ibidem. colligit idem ex Clementina jma de excessibus Prelatorum in qua inter iniurias allatas Monachis numerantur iniuria illata illorum servis vasallis e domesticis.

Obiicies parum ab hoby interdum curantur damna intentata consanguineis coniunctis e amicis Eq n inferent metum gravem. Recos qui parum curant huiusmodi damna iam n operari ex metu illorum, hoc. e. e per accidens, e nos loquimur qd metu qui metuit consanguineis e coniunctis dicimus ee verum metum.

CAP. XXIX.

An Metus reverentialis cadat in constantem virum?

Supponuntur quaedam necessaria pro intellectu quaestionis.

Notandum e imo metum reverentialem ee eum quo quis alteri aliquo iure subiectus timet ei voluntati contradicere. huiusmodi e. contradictio

minuit

imminuit reuerentiam & obsequium qd subiecti hoies maioribus suis impendent. & primo quidem metum reuerentialem sit Clerici erga Episcopum aut Prelatum; Seculares erga Dnum, Principem aut Magistratum cui subest; Pueri ad virum, filij ad patrem, vt patrum concedit. Zdo ad metum filij erga patrem reuocatur metus erga Deum quippe qui loco parentis habetur. Navarrus Cons. 84 de regulariby lib. 3 nisi senectute aut infirmitate imbecillis est & modica existimatur vel authoritatis. item qui ff de alys ascendentibus, voluntur. a. iudar parentum. similiter de soaro qa parentis locum obtinet. l. qa parentis ff soluto matrimonio. item decuratores qa vicem parentis gerit. Navarrus lib. 4 tit. de sponsalibus Cons. 36. 3tio metus erga matrem si fuerit auctora & mentis censetur aeq sufficiens ac metus erga patrem. 4to. qa vicet eodem iure nati filij & subditi vtriq parenti cui obsequio vere optime timere debet, ita sexus imbecillitas quae fouit vt feminae minus timeantur qa minus audaces st. l. quisquis li ad legem Iuliam maiestatis comparatur per authentiam iam notam, ac prouide matres quae regimen domesticum cum dominatu exercuerant timentur deinde a filijs maxime etiam grandioribus. qd si mater fuerit imbecilla, modulgens nec imperari sciens neq minari aut minas exequi vt presumitur metus iudq in filijs, qd illi igitur potissimum de masculis, nam filiae cum magis assuetuerint & sub Matre quae etiam respectu illarum vt & ita imbecilla & impotens magis timere presumuntur. ad matris reuerentiam reducitur & huic obseruantia si pretium familiam administrauerit seq moribus reuerentiam praebuerit qa similem vocem cum matris etiam appellatione comprehendatur etiam interdum huic. l. iuda ff de verborum significatione. 4to in sorore respectu fratris natu maioris interuenire solumitur metus reuerentialis, ita multi apud Sanches. 4to Matrimonij disp. 6 num. 23. qd illigitur quando soror habitat cum fratre & ab eo gubernatur vt ibi Sanches. videtur a. extendi vbiq, nam frater hoc ipso qd maior & vade natu maior & reuerentiam comparatur sibi solet sapientia, viribus ac dignitate & vbi vigent primogenitura tanto magis solent primogenito reuerenter coli. similiter frater minor timebit maiorem quatuuis ita facile sicut soror vt sexu inferior & educatione sobrechior sed & quando soror maior gubernat familiam cum loco matris sit timeri & minore solet & debet. 5to metus respectu patruelis reuerentialis etiam dicitur, qa patruelis cuiq noue tam masculq quam foeminae comprehendit illum tanquam patrem veneratur. qd illigi videt quando patruelis in domo patrui habet illi regimini, eadem & ratione fauncesto. videri potest Doctores ibidem num. 34.

Notandum & 2do metum reuerentialem duplicitter contingere hoc. imo si volente patre coram testibus celebrari a filijs contractus

aliquis

aliquis filij aut filia ne contradicendo imminuat externam reverentiam patris & ne inferat displicentiam talem illi qualis dari solet ex hujusmodi irreverentia; si, inquam, filij consentiat contractui cui se coactus timore illij irreverentia vel erubescentia in contradicendo patri assensum ñ praeberet dicitur hic metus pure reverentialis. Ed si filij cognita qualitate patris rationabiliter iudicaret talem futuram displicentiam patris vt ab illo verberandij crucianij aut privato carceri danij foret & ex huiusmodi metu consentiret ñ & hic metus pure reverentialis sed mixtus ex timore cruciatus & verberum de quo communis.

Notandum est 3tio consensum esse duplicem. alij est expressus verbis aut signis vt cum pater praesente filij voce aut nutu promittit v:g: ductutum se sponsam. alij tacitus est a iure praesumptus, vt cum filio praesente pater pro ipso contrahit sponsalia. qui est. ñ contradicit consentire censetur. cap. unico de desponsatis impuberum in 6to.

CAPVT XXX

An in contractibus cum expresso consensu celebratis metus reverentialis sit iudex?

Prima sentia affirmat vrliter pro qua Doctores is vt vtat Sanchez q. Matrim. disp. 6 num. 4. Et ex regula velle pro. ff. de regulis iuris vbi dicit velle ñ credit qui obsequi imperio patris vel Dñi & metus obsequij impedit libertatem. Et obsequentem imperio ñ censeri velle obsequentem sed aliquantulum coactum ac proinde excusari haud a poena, hoc. a. ñ sufficit ad metus gravem.

2da sentia affirmat metum erga patrem & adeuntem etiam erga virum de iudicium. negat a. metum erga alios ita Incarang & alij apud Sanchez ult. num. 5 Et gh reverentia debita patri & quia interdum ad vxore habet marito & minia qualis erga alios ñ debetur. Et est de maiorem sed ñ quantum patris & ad iudicium metum mei aliqua minae adveniant ita Sanchez num. 5.

Tertia sentia censet contractum initum cum eo cui reverentia debet & in eq equitatem rescindi ob metum reverentialem secus vero cum alio ñ in eq equitatem. ita Baldq & alij quidam apud eundem num. 6. Et ex ga in eo casu is cui reverentia debet censet fuisse particeps doli; contra excepit quando cum ipso ñ tractatur neq in eq violentiam. Et aliam & rationem metus reverentialis aliam vero & doli praesumpti qui etiam rescindit contractus sed de eo ñ loquimur.

Vltima sentia quam multo verissimam existimat. Sanchez ibidem num. 7. docet solum metum reverentialem nisi minae aut verbera aut

alia

alia vis gravis incutiatur ne ce iudum. Ubi 3mo ex l. Fideiussor ff
de minorib. ubi filius cum ex substitione patris domum suam obligasset con=
tracta valere dicitur, ne ea inquit metuere debebat ex hoc solum qd mag=
dante patre manu sua fecerunt testamentum. Et est suasionem d mandatum
patris contra se cura id et commodum etiam et bonum veris filijs et ex
qua bonitate moveri certentur filij ad operandum potiq quam ex metu. 2do
Ubi ex l. si patre cogente ff de ritu nuptiarum dicitur e. patre cogente
ducat uxorem quam ne ducaret si sui arbitri est. Matrimonium contraxit
valet, maluisse e. hoc videt, qde quam odium patris incurrere, ne a. dicas
exhibitum metum sit qb. obiicit. Et est coactionem patris repulsaverit
levem, ac tamen ne refutare qd se sola moveat filium. sic cochen etiam
commoveat familiae et propria et, quae moveret pater ad cogendum filium.
adde forsse antiquitus facilissima separatio coniugum vel auorum cuius
separationis res iuraeat ad modum. 3tio Ubi ex eo quamvis de rachis in ob.
ubi dicit factum patri a filia factum dum nuberet fidoc. sua contenta
nullum haberet ad bona paterna regressum si iuraverit ipsa filia ob
servare tenetur et tu videtur concurrit paterna reverentia rurq cas. ex hitens
de deversione impuberum dicem nolens de metu minis parentum inpel=
sa vi tercty et ne dat ea prensalia vitio contrat minas et impulsionem.
Et est ad primum textum interceptum obligationem religionis ex iuramento
qd Pontifex non vult relaxare. 2do cum puella nubens promiteret futuram
se sua dote contentam hoc totum potuisse praestare non tam ex metu quam ex
amore etiam patris et paternae familiae quam puella antequam fiant nubres
aut viros cognoscant solent retinere magnum. cum vetter metu sit difficil=
lima probatio quae etiam probari debent merito detutur factum illud
tenuissime cum ney se vi neq de dote constaret. ad 2dum Et textum ubi
pertinere minas et concussionem externam qa eo in facto intercesserant
et clarorem reddebant decisionem sui pro ulterior explicatio.

Notandum 3mo metum reverentialem habere potissimam vim
in aetate tenera ac sexu imbecilli et est exercita, et ceteris a. tanto hi
nata maiores non ita facile concutiunt parentum sententia ac voluntate et
quamvis non audeant interum hic et nunc contradicere patri alios tot modos
sint quibus aut secreto proiciuntur in contrarium aut certent patrem per amicos
tractque in quam sententiam aut etiam dolo decipiat quod ita minores natu facere
puella qa non hint in promptu et magis obnoxij timori.

Notandum 4to in ea aetate puerum parentum et assuetudine obe=
dendi servili praestim modo ad nutum sine ulla sine contradictione solere
fluxe concurrit vehementer ad sententiam et voluntatem patris et statim acui et
fiant etiam vix adventenses quicquid illis mandatur et apparet potissimum
in ysqui verecundia multa laborant ubi plurq potissimum tenere assuetant

contrac=

contractuum ex quo fit vt si accedat in filio etiam secularis nam hic
mortis eruni post etiam in eadem illa tenemur: cæterorum leuior acci-
dere n̄ seuem trepidationem in mente sed qualis reperiri in hoc forte circa
periculum gravioris damni quod timeat cum pequatur in filij n̄ nisi
aliqua culpa parentum ac vim illatam reuiri et.

Notandum 3tio in educatione placiat ac suari quæ prouenit an-
tiquitus assuescere bonis moribus filios assentiri oby vt quæ volunt parentes
eo qd amor vnam efficiat voluntatem et qa existimat id qd a parentibus
proponitur et in vtilitatem ipsis et ex filiorum etiam magna vtilitate ac bono
propterea facile assentiunt etiam contractibus gravioris momenti
qd amori erga parentes n̄ timori assentiendum et cum sæpe protestari
solent velle id quicquid parentes velint. denique in educatione mediocri
alijs circumstantijs magis attendendum erit in iudicando.

Notandum 4to metum reuerentialem multiplicitur se habere
posse. primo aliquando et occasio vt quis cogitet vtilitatis contractus quia
parentibus proponitur et ex eas moueat. hic actio n̄ erit ex metu quicquid sit
an intro ingressus fuerit minus 1. 2do metus interdum et ita totalis
id est se sola quatenus voluntati vt veluti qd secluso metu n̄ vellent et hæc
actio et a priori ex metu 3tio metus et aliquid conferre ad motiuum
voluntatis quod in alijs ex motiuis principaliter trahitur in consensum
et hic metus n̄ vsque attinere ad coactum et iratorij tum qa se minimis
hic n̄ inducat tum qa cæteris vtl qui serui vel nouentes diuitiis coactio
motiuo si reputat coactio neq tro illa statuit metus 4. hic leuiter et mo-
mentaneus et in motione voluntatis. 4to metus et et ita partialis ex aquo
sequa cum aliquo alio motiuo et huic vsque suffragari coactum et iratorij
tum qa metus tantam vim inferens n̄ cansel leuiter aut minime mouere
tum qa in alijs faciendum innocentia potius quam iniuria

Notandum et vltio patrem et superiores huiusmodi habere ius
ad explicandam voluntatem ~~in~~ inclinationem etiam sæpe circa con-
tractus excedentes vel nocuos sibi et familiæ imo ex iure antiquo illegi pa-
rentum licebat nuptias instituere et negotiis intro qd th abolitum et
filij tenebantur ac radici parentum et reuerentiam aliquam etiam exhi-
bere, verum si hat filij renuantiam ac contractum v. g. Matrimonij
cum hac vel illa n̄ id vetetur cogi qd si ita patris explicata voluntas
per accidens an metiuolora nam vel erubescentia illa inducere trepi-
dationem mentis rationem sine patris culpa qd vix et accidere n̄ videbur hic
facta illa iniuria. his notatis.

Diuerdum et mo metum mere reuerentialem sæpe aliquando ea
gravem et verum quando nimirum nam ætatis longe excedens talem
hic et nunc trepidationem mentis inuicit contrahenti qualem trepidationem
inuitit

incutit viro forti grave aliquo malum. hoc vitio, et pro ma sententia contra ultimam. dicit: ex gravitas metus alterius contrahentis erga qualitate personae metum fassae similis ex qualitas uterium referuit et ut supra ostentum est. Confirmat ex l. j. ff quarem rerum actio, ubi ex. recuperatur contractus esse nimia patroni reverentia facta quoniam ergo lex talem accidere aliquando reverentiam cuius excessus imperat libertatem quantum satis ad rescissionem contractus.

Decimum est 2do metum pure reverentialem quod cum frequentis accidit et metum levem. Ita tenet ultima sententia pro qua citat Sanchez libro DD. 86 quibus adde Cardinalem de Luca littera M confusione 1 §. num. 2 et tenet Praxis Romana decisione 120 num 82. coram Gregorio 15 apud Rubium Canonum electione, canonica tit. 9 cap. 26. dicit quod contradicunt parentis. Certum submisse et modeste dici quis his res contrariciptum non est grave et cum incommodum nec generatum ulterioris mali gravis secundum eorum doctrinam et ratione superat. Concludit vim ad metum levem.

Decimum 3tio metum reverentialem qui frequentis accidit mixtum timoris aut minis mali gravis et metum est gravem sit quia si solus metus verterum est iudex quantus mors cum reverentia metu coniunctus vinosi voluntia quare solus sufficit ad metum gravem si coniungatur una cum reverentia gravem metum efficere debeat, quas a contrahentes habere debeant mirae certum patrem ad inferiorem hunc metum videri potest quid Sanchez loco cit.

CAPUT XXXI.

An metus pure reverentialis in contractibus consensu tacito celebratis sit gravis.

Exemplum est si coram parente filius sponsalia contrahat v.g. sponsalia, filius a. consentiat tacitus eadem reverentiam patris qua bestia non consentiret nec taceret sed clare contrariaret. hic dicitur consensus tacitus ex metu reverentia. explicatur hoc in casu unico de sponsalia impuberum in dito.

Prima sententia asserit per solam reverentiam non irritari consensum tacitum pro qua stat Authores citat Sanchez num. 28.

Secunda sententia opponitur citat pro qua vicini sunt Authores quos eundem.

Tertia sententia tenet si alto sit praeuisculus contrahentis satis timet reverentialem ut non censeat quis consentire tacendo in vero alto sit favorabilis censet non annullari consensum per huiusmodi metum citantur Authores idem. profacultate. a. explicat.

Notandum

Notandum 2mo alias ex presumptiones boni externi alias interni, Mas. accipiunt ex eo, quod solet & convenit exerere attenta conditionum rationis, hæ vero habent ex eo, quod hic & nunc quis exercitur in propria persona & coram Deo etiamsi fuerint contra rationem aliorum morem. Quo si quis in aliqua sui actione se recordetur aut dubitet tanquam recurret ad presumptiones ex suis circumstantijs & consuetis moribus sumptas ubi a. & hæ defecerint confugitur ad presumptiones rationes.

Notandum 3tio quod maiorem se repugnantiam quo aliquem contractum eo presumi magis videre si taceat agnoscens relictum haberi pro consensu, quo metuum tacite consentiens sit fortis ac prorsus & metu aut reverentia sit maior, qa scilicet ad superandum inimicum validiorem fortior requiritur vires exercitio, quando igit actus & gravioris & valde onerosi puta professio religionis in eo qui ab illa abhorret aut Matrimonium cum coniuge invita & corosa prasumi poterit reverentia nimia qua tollit debitum consensum, ut colligitur ex l. j. §. quæ onerandis ff. quarum rerum actio ubi rescindatur actus liberti ex nimia patroni reverentia celebratus, propterea etiam l. penultima ff. de furtis statuit, eum qui videns auferri rem propriam tacet se repetari consentire, qa cum difficillime quis patiatur amissionem rei suæ si illa patiat tacens ex metu se leviter sed gravissime animum perturbante tacuisse probabitur.

Notandum 3tio cum quipiam contrahente tacet cæteris paribus adondere vel maiorem repugnantiam ad actum quem scilicet se agnet magis detestatur vel maiorem reverentiam erga patrem coram quo se audet loqui. ex quo etiamsi maior formidio propterea etiam minus requirit ad videndam presumptionem ~~metus~~ sicut tacitus quam expressus.

Colligit ex his metum plus reverentialem si fuerit minimus quem aliquando excusare docent leges Falcea & cæsena de testum & recentiores etiam tacitos contractus, si vero fuerit sicut coitus & frequentius accidit de metum levem qa levem damnum modicæ facultatis.

Colligit 2do eum qui ex metu levi coniunctus cum levitate & precipitantia cordis suum assentit, non debere imputari ei factum se iniuria alienæ aut gravi coactioni, in foro a. secreto tertium vivere solent. an ex alia causa excusari possit, hoc ex scribendis imperfecta, repetites & solent de iure consulti.

CAPUT XXXII.

Utrum Metus per importunas preces incessus cadat in constantem virum?

Supponendum 1mo ut preces censeantur importunæ oportere, 1mo ut sint assiduæ, neq. una aut altera petitio importuna censetur. 2do ut sint se solum repetitæ ~~petij~~ sapiunt sed valde instanter, sic a. molestiam

ingenerant

ingenerat & coactionem quandam, vt e. ait Bernard de
ta per importunitatem potenta n. licentia seu potentia. exemplum
hujus habet Dui. j. in Palida quae dicitur cum mg molesta esset ei, id est Samson
& per multos dies institer adhaereret exterruit, tamen secretum ab illo.

Supponendum 2do preces aliquando esse coniunctas cum rationibus
doloris, id est tunc n. est metum quoties timet ulteriorem molestiam ex
precibus secuturis sed et dolem malum recitatur acby nullo. sic b. virgo
de casta Virginis pastor Virginis sive nolentis sive volentis poena
castus plectitur, da scilicet Eumus, in eius circumuentam virginem voluisse.
rurs preces aliquando et coniunctae cum timendis etiam principum aut
superiorum qui regulariter n. irritant actum, nisi cum latentes hat minas
si nimiram solent principes saevire in resistentes suis blandytis. denig
preces coniungi sunt cum auctoritate principum & tunc etiam inferunt iustum
metum si principes solent sibi n. obtemperantes male tractare, sermo gth
nunc de precibus secluso potissimum de alia rabe timendi.

3a sententia putat solas preces importunas incutere iustum metum.
pro qua Doctores 30 adducit & etiam rates solent lanches dig. 7 num. 4.

5a sententia existimat preces importunas earum personarum quibus debet
reverentia incutere metum iustum n. a. aliarum personarum. quam opinio-
nem sequitur Lanches num. 7 citans pro ea Authores j8.

Notandum a. 6mo precari sic actum quandam demissionis in pre-
cante, precibus e. vti solent inferiores erga sibi superiores ac proinde preces
de se nihil petant aliquid qd. dare dignetur nobis amorem potius conferunt
quam metum, sic vero magnanimos videmus cupere vt se orint robustiores
a quibus proterea exorati se sunt.

Notandum 2do petitionem instantem precum ex parte precantis orii
ex magno desiderio cupiditatis boni qd. adulatus abq. ideo qui contraxerit sic
precanti magnam illi molestiam affert & incurrit aliquando in eiusdem n. mordere
& sequentes in damna quae ex dio solent exoriri, ex parte a. accipientis preces si ea
obtenda ac nunquam cessaturae vocantur inducent beeram ac timor timor illi
molestia secutura, sua importunitas dicitur. sic lex & inter hic timor contur
ung inferendi molestiam & animi agitationem qui precatur incurrendi ingentem
alterpatuni molestiam precum secuturam.

Notandum 3tio incommodum qd. ex inferiorib. vel aequalibus nos precantibus
evenit facilis excitari poe & incutari nisi importuni sedere otiam si illis n. repellamus,
vta Samson qui vnobono aspectu poterat Palidam deterrere a precibus n. excusat se reue-
lauerit illi secretum ex importunitate. contra vero in principibus & potentioribus
quibus reverentiam debemus ne inquire illas preces facile poemus & facilius incurrimus
in odium eorum, quae qui existimant se contemni si assiduae precantes nihil im-
petrent, ex qua opinione a contemptu ira sequitur & ex ira rursus multa gravia damna
accidere

accidere nobis potest, propterea preces Principum armata dicentur.

Precerum enim fmo preces & importuna etiam principis & superioris non inferunt metum gravem. etsi: alioquin princeps ob nihil timeret petere a suis, idem est adhibere preces & inferre violentiam. Sed verum nisi falsus princeps solus est male tractare & obsequentes suis precibus, tunc est locum haberet verriculus proverbialis: e ovare. Ducum preces violentia subendi. propterea preceptum Regum recte dicit inculcare subditum metum a gloss. pen. consentior ita 23 q. 8 fa ~~tum~~ cient transgressoribus preceptis imminent poena vada diutur timet tale carnum si quis non faceat imperata.

Colligitur ex his neq; blanditias principum incutere subditis metum nisi iuvenes solent iuvenes qui suis blanditiis residunt in quo eventu asserunt DD. blanditias & preces principum & violentiam.

In dubio a. non presumit do princeps male tractare solent, ne mo est. presumit malo nisi erig erobel

Praeterea 2do preces etiam importunas impotentiorum & superiorum nobis non inferre metum gravem. etsi: imo fa facile evitari ac repelli sunt ac proinde non habent periculum ingentis mali. 2do modicum audendi preces alienas non tam grave incommodum ut illas evitandi gratia ea quis facere debeat aut soleat quae homines fortes ipsetum faciunt aliquando solum ob cruciatum corporis aut simile quod atrox existimatur.

Dicendum est 3tio preces importunas principum ac potentiorum inferre metum gravem. etsi: de regulariter loquendo in huiusmodi repulsa sicut periculum incurrendi iram et odium principum ex quo damna gravora oriri solent do illegendum est nisi aliunde aliquid principem etiam importune petat et ob longitudinem nato ex repulsa non multum offendi.

Colligitur ex his postulata principum iure precibus ipsi iterent, rapiunt et intantor incutere etiam iustum metum, arguunt et voluntatem validam cui qui resistit incidere solet plerumque in iram et odium in gravitate rei quae postulat et affectum maximi quo princeps tenetur. haec in rem dicerit potest pretores et leges quae sancherunt. 7 num. 4 et 5 et nisi dictis aptari commodi possunt. atq; hac de prima constitutione huius metus quae desumitur ex gravitate mali quod timetur.

CAP. XXXIII.

De aliis conditionibus ad metum gravem requisitis.

Dicendum est imo ad iustum metum requiri aliquem malum imminentis probabilem seu probabilem et licuit ac vagam. habetur l. metus 2da et l. nec timorem ff de eo qui metu ca, quod cum tres Ethic. cap. 9 dicens: horem fortem non timere leviter sed ut recta ratio timendum dictat. fundata a. huiusmodi probabilis et non levis aliquando assignari solent a Doctoribus. imo si metum incutiens repetens minasuas executioni mandare,

mandare, sic viri fortes non timent feminas, pueros aut senes vacate verbis non contentes vam exequi. gl. leg. metu verbo iactaodo C. de his quæ vi et colligit ex l. famosi ff. ad legem Iuliam maiestatis. 2do imo satis est utilitimens iusticet rationabiliter sic comminantem exequi minas etiamsi revera non post et aliquam rationem timendi incognita. Bonaventura in 4to sent. 29. q. j. 3tio rursus oportet ut metum incutiens conseatur non solum hoc sed velle inferre mala quæ comminatur. Soto lib. 7 de iustitia q. 2 art. j. 4to iterum requirit ut metum incutiens sit solitus minas exequi et non gloriose minas iactans facile deinde iram deponat metu. ut dicit l. metu C. de his quæ vi non iactabitur tm vel contestabitur in atrocitate facti arbitri convenit. 5to negabitur erit si minans semel male tractaret, unicus q. 6to si probat consuetudinem saltem burg Bartolus l. ff. de operis novi. et illigit quando semel male tractavit alios sed si gravamet contrahentem male tractaviset. Decius apud Sanchez num. j. 6to neg. sufficit ut sit solitus exequi minas quomodocunq; sed in consequitur mali et minati, ex summulis q. n. sumi conjectura Baldus l. finali ff. de hæredibus instituendis, satis a. videt ut sit solitus malo inferre similiter atroci, ita eadem videt ratio Sanchez ibidem disp. j num. 25. j. si a. in uno officio male tractavit judex non consuetudo propterea debet in eo converto qui nunc obit nisi probet Bartolus et alii idem. 7mo requiritur ut metum inferenti non post facile timeri, propterea si implorare quis possit auxilium aut consulere superiorem aut habere amicitiam principis vel amicorum vel ex potentiam non timetur iudicis angelus et alii apud eundem.

Decimum est 8vo requiri ut metus sit actu existens colligitur ex l. metus ff. de eo qui metus causa et gl. eadem ad audientiam verbo causa de his quæ vi et propterea collectans, quellam si audito sorepitu aliquo commotus ceperit credat valet Matrimonium. Soto in 4to sent. 29. q. j. art. 2 qa scilicet non dum esset metus sed potestas erta parentibus inferendi illigo quando valde remotus et illi metus Sanchez idem num. 30 propterea Doctores nuent requisitionem metus non haberi pro metu et requirunt actualem violentiam, hoc a. illigunt quando suspicio non est gravis et probabilis, suspicio est gravis expugnare censet metui et satis est si timeat inferenda violentia etiamsi illata non sit, sic e. utatur electio gl. eadem bona verbo metuebam de electione imo quamvis malum inferendum sit valde remotum si sit certum sit illi malo non sed potest occurri nisi prontem stractum in curio stracty erituriety Sanchez num. 30.

Decimum est 9no iustam et rationabilem suspicionem metus damni gravis haberi pro metu vero colligitur ex l. nonsume ff. qd falso tutore vide multos DD. apud Sanchez num 36 et ratio est, qa notabiliter impedit libertatem in actione et non habet sine injuria alterius saltem rationabiliter existimata.

Quares: quæ sit regula ultimo determinet an hic et nunc metus sit gravis an levis. R. de triendum hoc in foro externo de arbitrio iudicis, in foro a. interno ~~contrary~~ confessarii vel viri prudentis iuncto. habet ymo pars ex l. 3

ff. ex quibus

Et ex quibus causis maiores. Et ita contra Doct. apud Sanchez de Matrimonio lib. 2 num. 5. ratio est, qa cum attendenda sit in malis gravitas et ratio injuriae et discrimen metum patientis et ejus animae non posit leges neq per sententias neq per gravamina applicari singulis eventibus qui possunt multis modis accidere et malificari, merito ergo datur ut in foro externo ad judicem pertineat aequitate et officium decet, alioquin in unusquisq privatus in dubiis arbitrari debent unde contentio nascatur, in foro a. interno cum cessent huiusmodi rationes satis ad placandam sciam si detur judicio viri prudentis.

Jam vero arbitrium judicis, non se extendit ad mutandas leges sed ad statuendum ut metus mortis si ejus causa gestum quod fuerit non sit causa in contraptum finem, hoc est abolere leges qd excedit simplicis judicis, solum ergo judex circumstantiis et probatis indicare debet an gestum aliud sit causa metus an ex alio motivo, neq est aequalter timent periculum mortis et gladiatores antiquitus qui sponte a. sagis in diu mortis periculo exponebant et an ille metus fundatus fuerit in credulitate probabile an vana hoc conjectura quae ora et similia qa frequentes et ingentes difficultates sunt imbecillo secularis modo leges determinant ut ista causa judicis arbitrio definiatur.

CAPUT XXXIV.

De effectibus Metus cadentis in constantem virum.

Quaerendum est effectus huius metus qui in rem nam facerent ad tria potissimum capita reducenti et imo quidem supponendo si metus semper imminuit peccatum redditur. Aliud vero voluntarium et dicit ergo Lacrij de his quae vi aliquando excusat eo a culpa, facit a. liberum et secundo huiusmodi metu contra bus nadi est, id quod tenet subuenire pauperi extreme indigenti excusatur si metus mortis imminentis a subuenat. 2do hic metus quoque excusat a transgressione legis positiva humana imo etiam aliquando divina ita David mortem in bis ex fame timens manducavit panes propositionis 1 Reg. 21 et Machabaeus ob vita periculum pugnavit etiam die sabbathi 5 Machab. 17. ~~X~~ 3tio gesta per metum ut promittunes contractus et alia huiusmodi si habent ratio qd est ductum praetoris edictum, verum qa ad diversos effectus diversa aliquando conditiones in gravi metu requiruntur specialiter de his et imo de irritatione voti agendum est.

CAPUT XXXV.

Utrum votum emissum ex metu gravi inusso et illato sit irritum?

Supponendum imo metum qde inferri debet explicite imo a causa nadi ut morbo tempestate, ruina imminente et similibus infortuniis. 2do a causa libera ut abimmico

mico vel alio quovis ℭ hoc explicitere, iudice vt cum quis comminatur
mortem alicui accusaꝰem vel pœnam grauem ℭ iniuste vt cum quis incidit
in latronem ℭ nearium.

Prima proportio. metus siue leuis siue grauis illatus ab agente,
nisi vt a morbo remediate ℭ similibus imminente ℭ irritat votum ex illo
metu suscepatum. ubi ex caꝰ nouis nobis de regularibus vbi professio ca-
nonicorum regularium emissa a clerico metu mortis in agritudinem imminen-
tis statutur valida. 2do habetur ex cōui consensu fidelium qui vouentes in hujus-
modi periculis ℭ transgressione vt crimen explicant in confessione. Sint ali
confirmat. 3a res quæ promittitur per votum huiusmodi designatum veluti mercis
danda Deo vt beneficio si recepturus fuerit, debet a metus quæ tribuat violatori
ab illata violentia vt statuit l. metu ff. sed contra ff. do co ff. metu caꝰ.

3da proportio. Votum emissum ex leui metu ab agente libero
ad extorquendum votum ℭ ℭ irritum habet ex caꝰ cum dicitur de ijs quæ
vi metuq; caꝰ fiunt, vbi c. statuit metum passo ℭ tuberuiri ℭ fuit talis
qui cadere potest in constantem virum.

Tertia proportio. votum emissum ex metu graui a caꝰ libera
vaude illato extorquendi voti grata ℭ irritum. ptt hoc ex toto titulo Decretal.
de his quæ ℭ c. nec ℭ serpant in hoc DD. verum quoniam aliqui dubitant an
huiusmodi votum sit hoc irritum an vero irritandum per sententiam iudicis proptte-
rea sit.

Quarta proportio. Metus grauis illatus iniuste ab agente libero ex-
torquendi voti grata reddit votum hoc ipso irritandum ita contra DD.
excepto sanctissimo ajudanchez lib. 4 Decal. cap. 3 num. 33. probari solet
quia ex 3 2ae q. 3 loco can. sed explicari vt ob id cat solum votum
ℭ imperari illicite strenue ex imperio emissum teneat vbi nihil. 2do
ex caꝰ licet de voto. sed ibi solum dicitur arbitrium debere esse liberum in
vouendo. ℭ a. vouea ex metu arbitrium ℭ utrinque liberum emittit ℭ cum
plena aduertentia ℭ cum expressa intentione vouendi, 3tio ex can. ℭ
caꝰ 15 can. 3 vbi ponit voluntarium sibi mentem legit hoc voluntarium ser-
uum sibi Diabolo ℭ sed sibi seruo ℭ do voluntario ℭ satire adeul-
pam, vel seruem quæ ratio voluntaria in voto emisso per metum reperitur. 4to
probari solet ex caꝰ Abbas de his quæ vi ℭ sed ex ℭ loco gl. caꝰ unico tit.
eodem in 6to cum eorum regulam ℭ godager metum ℭ interipsa geodure.
5to ptt ℭ ex caꝰ pelatum tit. eodem sed ea sententia de qua loquitur vbi canon
ℭ habuit intentionem ingrediendi religionem. ptt ergo ex dictis ℭ
vero caute cagri canones docent quod ter metum vel ℭ ita vel certe vri-
tando vt habet ex titulo cit. tam in decretal. quam in 6to. ex alio vero
capite vrg Latra DD. cum stat de voto emisso per huiusmodi metum vel ℭ adeul
prolatus vtr irritet vel quando adit ℭ apparat illa formula dat iniuriam
restitutionis

redditionis in integrum aut recuperandi ob factum? imo si quid actum
fuerit contra huiusmodi votum antequam adeatur Prelatus potiori voueas
ex quibus castitatem iuxta Matrimonium reputat? & ratione? & hoc iuriusc
ob in reputetur si necessario exigitur venia Prelati aut irritus deberet,
hic semper voto omnes peculiares difficultates.

Quinta propositio. vt metus cadens in constantem virum iure de
ullatus irritet votum hic necesse vt incutiens metum intendat extorsionem voti
tanquam finalem eam illi comminando sive vt voti extorquendi gratia cruci
fixerit. ubi pro ex eo perlatum de his quæ vi vereta iudicum quo illud caput
exponi contigerit a D. multes e. illi intentabant mortem feminæ vt
votum extorquerent ab illa sed vt dni in infamiam arcerent vt vindictam
sumerent ceterum vero misericordia moti pmiserent vt oraret si vellet quam
conditionem si femina ipsa proponeret adhuc verum fuisset orare cum metu
mortis voluisse & votum illud in validum conditis in eo agere. ubi ergo
quis pro cupiditate rei alienæ quæ deat alteri aut voue castitatem aut
exercitio tuis bonis ob votum est irritum & tu intendens metum si noluisset
votum emitti vt vel ex ipsa alteri optione rem alienam acciperet & interim metu
mentis ob aliam eam finalem quam ob votum extorquendum.

Sexta propositio. Metus cadens in constantem virum iure illatus
ab agente libero si semper irritat votum. ubi si quis ex obsessi ab hostibus vel
militantibus grassatoribus in via voueat alicui Deiparæ Virgini si generatum
illud euadat votum tenet ex cou praxi si obtineat gratiam.

Ut ergo certa regula tradat hoc cognoscendi Notandum 1mo Metum vt invalidet votum debere ex causa voti. si a pro & insufficienter affecto ad
vouendum secluso metu votum iure dubio habebit, præterea triplex Canonum
quibus irrita nec vota dicuntur & de iis quæ vi metus de ea fiunt aliquin
sicut error illecto quando non & ita voti & ingerit illud ita reg metus voluntatis
si & efficacia quicquam in ordine ad votum emittendum votum irritabit.

Notandum 2do agens extrinsecum per metum vel alium quem
cunque affectum concurrens ad efficiendos acturos moralis multiplicitere ha
bere poc. 1mo vnde terminat ultimo illectum ad considerandum aliquid obtu exci
tando quem illi probetur illi & sic directe allicendo voluntatem vt cum quis
ex acto gladio dicit alteri vt votum religioni emittat 2do vt cum agens
ponit solum circumstantias quibus positis hoc metum pers per iuvatio deli
berando venit in cogitationem de voto emittendo ob potest ex medium ad eva
dendum mortem vt cum quis obsessus a grassatore nihil curante aut cogitante
de voto emittit votum religiosum Carretana vt vacy mang eiy euadat. vtrq
hic modo agentis extrinseci reducit ad causam efficientem sed 2do determinate
imperfecte ac per accidens ac proinde excusat voty quam ita dici debet. 3io
vero qa determinat illectum & directe inducit voluntatem ad votum ea

eius

ego dicetur, ex quo etiam colligitur et quis per metum sit ea Voti debere significare et reducere in mentem alteri ut Votum emittat.

Septima sententia. quando metus gravis ab agente laterali vanus se incussit et ea et a solum per accidens Voti emittendi modo capitaliter retinet Votum invalidum esse; qa Canones illata irritant vel irrita declarant Vota emissa metu cadente, qd. in hoc casu illegaliter praestitit occasio fit tum ex vere loquendo tum ex praxi fidelium Vota emissa ab ipsis occasione periculorum tanquam valida exegerunt et transgressionem omnino haud fecerunt.

Quaeres: si quis passus metum inexistum ab alio ut ut Votum emittat ipse per se offerat latroni v.g. se velle vovere aliquid ne occidat et ~~et~~ et latro acceptet conditionem quaeres inquam, an Votum sit irritum? Respondeo irritum, imo qa in cap. perlatum quo vetuit papam Ad. ad ostendendum esse irritum ex metu non excludit qd illa femina obtulisset ipsa per se conditionem voti sed absolute vade timoris qui fuit in illo incusso et qui e cadem voti supponitur irritum et sit ex titulo. ergo qa acceptare conditionem nihil aliud quam si latro dicat aut Votum emitte aut ego te interficio. nec obstat qd latro non fecerit ipsi mentionem ullam de Voto emittendo qd acceptatio conditionis aequivalet ac si ipse ante adduceret in mentem Votum pro remedio mortis imminentis et qui vovet solum vovet ne occidatur non vovens.

CAPUT XXXV.

An metus inusitatus illatus irritet Votum ex Jure naturali, an vero solum ex positivo.

Sed ponendum est imo hoc non nasci obligationem cui obligatio nascitur ex lege naturali nam etiam nullo principe extent, quemadmodum recta ratio dictat non esse blasphemandum etiamsi nullum esset aliud extent, ipsum a Deo vel ab hominibus non esse non blasphemando non a Juris positivi ergo hic cui obligatio ex rationabili arbitrio superioris pendentis qui in vita sua excludatur et debet talis de ex de abstinendo a carnibus sta feria

Prima sententia putat per metum nunde illatum non irritari Votum nec Matrimonium Jure nata sed solum positivo. ita Sanchez q. Decalogi cap. 3 num. 3 qui pro ea citaverat Jo. Ad. 4 Matrimony disp. 14 num. 2 voti videri sunt rationes et solutiones auctorum in oppositum.

2da sententia censet Votum sicut et caeteros contractus vel metu gravi inusitato illato ad extorquendum consensum factos esse invalidos iure nato. ita Salas in 1a 2ae tract. 3 disp. 3 sect. 1 num. 8. qui Authores et rationes multas congerit et argula contraria solvit.

3tia sententia putat aliquos huiusmodi contractus esse invalidos iure nato alios solum iure positivo. pro solutione praesentis casus.

Notandum est imo nullam donationem aut promissionem praesertim gratuitam

ilam ac liberalem alteri factam inducere obligacem sue ℭ validam nisi ab
alio acceptetur. Si ceterum ℭ ex nda rei etiamsi nulla positiva lex super hac re
quam statueret vt per se sit.

Notandum ℭ 2do Principem probum atq magnanimem si videas al-
quem contra suum fuerint res erra a subditis per violentam ℭ atrocem in-
iuriam cogi ad faciendam illi Principi donacem aliquam si solum esset tales
sed neq sed neq acceptare aut curare talem donacem nisi secusa ea violentia
ignorante, ratificet a donante so si principem aliquem si fuerat humanum
donacis exigere aut reddere vel auctorem illum ad rem vel restituta ac
misera mentis hominem si indolis excelsa Principem aestimaremq.

Notandum ℭ 3tio ipso nda lumine aestimari Deum generosa mentis
ℭ indolis, atq quam angusta, ℭ e. Deq fortis ℭ solarem laborem amans, ℭ si
diuas sine culpa ac aliquando donacis timeli modo factas acceptari ℭ exigi
ab hoc. So notandum ℭ Mente vilis ac sordida haberet, iusti ℭ. ex eo si aliquis
sit nda metuulosa ℭ si peccat dum hic ℭ nunc agit aut aliquid ex metu So vir
fortis nulla rdc ageret si proptera negatur Deum instar metuulosi hoc si-
mile quid acturum ℭ, ita quamvis dari hominem aliquem accepta huius
modi donacem tam similem morem a Deo removendum ℭ diversum cum men-
tem ac veteti indolem si angustam ac miseram sed excelsam atq magnificam
fatori ipso nda docente lumine rebem.

Dicendum ℭ iuo. modo pendenter a lege positiva Votum esse grave
metu mortis illato emissum ℭ irritum. Pbr. qa promissio si acceptata
d hoc ipso irrita negotium trahit obligacem etiamsi lex positiva nihil super
hac re statueret sed Votum tali metu nunquam fabum ℭ promissio quam
Deus neq acceptat neq curat ℭ Votum tali metu emissum irritum ℭ inde-
pendenter a lege positiva. Maior ℭ minor habet ex supeiis notatis.

Obligatur mo si ℭ necessarium vt Deq speciali revelatione manifes-
taret hoc se promissiones huiusmodi si curasset hic ℭ. veligio nda diuina
cognoscitur, si hi proptera Ecclia finitra decidit haq Vota irrita ℭ qa
huiusmodi Ecclia irritato per declaracem saltem implicitam diuinae
voluntatis aut hinc nda tollit oo dubia ℭ controversias quae de hac re
orirent neqt accidit in multis alijs.

Obiqit 2do eandem ℭ racem de Voto solemni ac simplici promis-
sio e. so acceptata si inducit obligacem quocunq modo facta illa sit.

Obiceres: ex hac diuendi modo colligi Votum etiam ex levi metu iniuste
illato emissum hoc ipso nullum ℭ So si fabum ℭ saltem in foro externo.
Rex hoc modo dicendi si aequi Votum ex levi metu nunquam irritum
ℭ, levi e. quod exemplum ipso mundo venerabitur Rector a supremis magistra-
tibus ℭ revera verum illi si tam ex levi metu quam cum levi metu modo alterio
So si ℭ ita per se gravens voluntati quippe quae in cocasu ab alio motivo procedat

etiamsi

etiamsi hoc non faceret sine ullo metu vel certe fiet ex pertinantia cordis quia cum mutare sibi quis debeat non erit eadem ratio de hoc votto per metum factum ac de alio qui metum gravem emisso, utrum p. exaliquo alio capite probabile est votum ex eiusmodi metu non tenere intra videtur.

CAPUT XXXVII.

De alijs contractibus ex huiusmodi metu gravi celebratis qui non expectata sententia Judicis irritantis invalidi censentur.

Qui putant omnes huiusmodi contractus esse iure ipso irritos putant etiam omnes illos non executata irritatione superioris multitudo esse qui vero existimant esse ipso iure continuo esse irritos dicunt quorundam contractus esse irritos statim ipso iure quorundam vero esse ratos initio sed rescindendos postea a iudice per actionem ex metu ceta quoniam vero authores jmo esse ipsa sentia circa aliquos contractus ferme omnes dissentiunt quatenus asserunt non indigere sentia Judicis irritantis propterea eos hic breviter afferemus.

Primum igitur de Matrimonium per tali metu contractum esse irritum non expectata rescissione Judicis docent Theologi esse nulla contra unum aut alterum esse hoc modo irritum in foro tam interno quam externo probat et multis sanctus et Matrimony disp. 12 num. 18. Sed esse tractatus Gonsalvorum ut fert omnis operis azor lib. 1 cap. 11 q. 7. qui addit etiamsi Gonsalvus curata fuerint. 3tio promissio mutuo facta votis ex huiusmodi metu facta l. si mulier ff de eo qui metu ceta. 4to si iuramento aliqua metu confortatur vel metu prorogetur nec valet collatio nec valet prorogatio l. 2 ff de iudicijs et cap. ubi circulum de electione in 6to. 5to authoritas tutorum metu extorta non tenet l. 1 ff de authoritate tutorum. 6to absolutio ab excommunicatione injunctione vel interdicto per metum obtenta et similes caeremonias separatim revocatio nulla est cap. 1 de his quae vi in 6to. 7mo testificatio testium metu in testamento ad haeredem vel detentorem non valet l. qui testamento ff de testamento qui obligi de metu etiam iure allata docet Sales 1 die tract. 3 disp. 3 sect. 1 num. 27. 8vo vis promissio vel obligatio facta in carcere in gravis eis qui hominem in carcerem coniecit vel detinet nulla est l. qui in carcerem ff de eo qui metu ceta. 9no nulla eleemosyna vel donatio vel legatum vel quicquid contulerit ut gratis et exhibitionis fiat tenet si metu extorqueat ut docet Navarrus. 10 sentia Judicis ex metu illata nulla est ut docuit Ovidius sed transeunt Azor ibidem in multis. 11 abusus beneficij metu facta cum eum suum oris consensu non valet ut ait Butrig quem sequitur Sales ac plerique apud Azor et easmet valere censent. 12 electio metu facta si metu cogat ad certam personam nulla est si vero cogat ad unum ex certo genere personarum puta Senatum

Collegio

Collegio et similiter tenet qd si imperitur libertas cum posit eligi hoc aut illa ita tamen cum multis qd si cogantur electores ex duobus tantummodo vnum eligere nullam et electionem putant aliqui etiam quos sentit Covarruvias et Azor ibidem. 13 Institutio procuratoris ad negotia vel strictis metu ex torta irrita et ex Orientali rata vero per Panormitanum. Covarruvias tamen irritat solum in Matrimonio sed solum nullam legem affert propterea cum quis tam libere statuit certam poenam ducere in vxorem et coactus eligit procuratorem tunc vel procuratoris opera celebrat stricte et in externis iuxta oeconomiam, attroba dem vel si celebrat stricte et sic cessat ratio reperiens libertatem, si quid a. inde fecerit procurator dabit stricte cum actio. alias haec de electionibus coactis ipso iure irritis.

Porro alia ex huiusmodi metu gesta si et ipso iure irrita seu irritanda per hunc putant Authores qui solo iure positivo haec annullari docent. neq; oneras parem referre an aliquis stricte sit ipso iure irritus an per hunc irritandus etenim si testamentum vel dolo vel metu factum sit validum succedit haeres in eo institutus et neq; deinde ab illo tanquam ab indigno auferet, si vero invalidum iure sit succedet haeres ab intestato. similiter si coacta renuntiatio beneficij nulla et tenet renuncians recitare officium et potest ordinari ad titulum eiusdem beneficij, nam revera nunquam et si vero illa renuntiatio valida et nec tenet recitare horas nec potest ob titulo promoveri sed post rescissionem talis renuntiationis factam ab hinc tunc denuo teneat ad Officium et potest promoveri vt notant ex Navarro Sanchez q. Matrimony disp. 8. num. j.

CAPVT XXXVIII.

Votum votum ex metu levi injuste injecto nuncupatum sit invalidum.

Diversi cap. 35 propositione 2da votum ex huiusmodi metu emissum esse validum ex Sp. cum selecto citt. qd de verum saltem in foro externo sentiunt DD. nunc quaerimus recitari modo de interno.

Pa sententia censet votum huiusmodi esse invalidum neat etiam Matrimonium ex qua opinione sequit votum et professionem solo metu reverentiali neat omnino accidit factum esse invalidum. item cum quibusdam metu ordinatus fuit si teneri voto Castitatis aut ad lectionem precum canonicorum aut ad statum Calenasticum. hanc sententiam tenet Navarro in Enchiridio cap. 2 num. 22 citat et alios Sanchez q. Matrimony disp. 17 quam sententiam probabilem indicat ipse in Matrimonio et Lessius etiam lib. 2 de Iustitia et Iure cap. 40 num. 17 qd si in Matrimonio circumstantiis erit etiam in voto et professione qd plurimi DD. tenent ordinationem vnam vori metu reverentiali si in Matrimonium quis citat Covarruvias qui

cum

Certum loco citt qui etiam pro hac sententia adducit eos qui censent votum hac irritum esse hac nae. Probat pro ea hac nae n esse metus gravis esse levis si eodem modo sit ea res ac hoc iuramentum stetit ad portum exterum ubi cum metu esse levis si eumdem fuisse ea res. Confirmat: ea metu gravis n reddit votum irritum ea gravis metus e mortis in naufragio gravissimus esse tn n invalidat votum sed ea rationis esse. Deinde si metu senata gentilitate prorsus esse alius obiectus esse levis ac grande leuitor vergens voluntatem in erit ea res, tamen e. ipso nihilo reputat esse voluntas morebus saltem praeceptis exaliquo alio motivo vel exclusitate coram mutanda ipsi accepti. ad confirmationem Idem strictis irritari per metum ea gravis esse ex damno esse simul iniuriosus et ex dictis. ex quo fit ut n sequatur Authores qui dicunt votum ex metu gravi emissum esse irritum iure nae necessario etiam debere dici illum vim esse votum ex metu levi invenerat.

Ea sententia quam veriorem etiam Sanchez Lessius putant esse nos existimat vota huiusmodi esse valida nisi esse Matrimonia vere D.D. apud eosdem. Et ex eo j. de his quae vi esse cum iniecta et alys in quibus apte requirit metus gravis ad irritationem voti. neque dicas agi ibi solum de foro externo tum ea cum absolute loquat esse ille abstrahendo etiam de foro interno acquis poset ad illud extendi debet, tum ea verisimile esse DD. tam saepe Pontifices interrogati n indicaverint quaequam de foro interno ea esse ad illos pertinet.

Obiicies: acceptio rei alienae per metum levem extorta esse invalida esse inducit propterea obligationem restitutionis. Ergo votum similiter extortum R. pro n fieri saltem regulariter ea quis ex metu pensabis obiectus levis tribuat rem iam alienis momenti, si rem illam magni aestimat esse amat timebit n mediocriter eius amissionem, ergo magis timet malum intentatum ab extorquente rem quam amissionem rei metu hic magnae erit. Praeterea inducit in eo eventu obligationem restituendi ea quae est iniusta acceptio quae esse radix restitutionis et ahi Petrum esse, hoc a. n accidit in voto et Deo redditur qui neque illam iniuriam intulit esse accepitare sit ac velis nisi colligit ex definitionibus Pontificum.

CAP. XXXIX.

Utrum Metus cadens in constantem virum excuset ab observatione legis humanae.

Prima propositio quando legitimus superior sive Deus sive Ecclesia sive civitas imperat subditis ut se exponat periculo vitae ita exigente salute Reipubl. tenet subditis obedire ac praecepto n excusat, et metum gravem. sic Imperator iubet militi ut pugnet et n relinquat ordinem iubet centurio ut prima subeat hostiles muros. sic episcopus imperat Parocho ut tempore pestis sacra ministret infirmis. sic Pontifex petit ut cum determine date concionator aliquis

vel vir

vel vir doctus fidem contra haereticos tuideneat. 5tio inportio: qa minora
membra exponere se debent periculo aut salute totiq corporis & bonum pri-
vatum salutis impiae postponi debet bono communis vt recta ratio per se persua-
detat quo sexto docuit tres ppolit. cuius magis & Reipub. quam sui ipsius.
confirmatur ex com praxi publici regiminis in bello pertim. ex qua etiam
praxi.

Obiiciatur imo si excusari subditum per metum gravem ab observatione
similis legis humanae etiamsi salq Reipubl. si periclitetur, dummodo lex
huiusmodi ordinetur ad ingens aliqd augmentum boni comis & valde conve-
niens Reipublicae. sic e. videmq etiam ad iustam vindectam contra hostes
coles & ad defendendos amicos & foederatos vocari milites ad bellum pericu-
losum in quo ex com vsu & senta tenet si descrere ordines signum discrimen
dimicatis aere victa Ducis imperium, sic etiam ad conservanda augmentum
orum dignitatis, tanto magis & Religionis naufragio periculosa imperari
consueverunt.

Obliqe 2do vt recepta ac leges huiusmodi sint iudico & prudentia
obligantes in quocunq, modo requiri vt fiant ex gravissima causa pertinente
ad Eccle. bonum vel ipsiam salutem illi necessariam, humana e. lex debet se
moraliter probabilis & si dubium difficile, vt dicitur in sacris canonibus
nisi gravissima ea & necessitas Reipubl. cogat in contrarium.

2da inportio quando legitimq inferior sive Episcopus sive se-
cularis iubet aliquid qd si & suscepto ipsa periculi gravis neq per se & contra
tali periculo conveniretur si obligatur subditq cum discrimine vitae exequi
mandatum sive excusatur ab observatione huiusmodi legis ac recepti qa metum
gravem. 5tio ex cap. consilium de observatione ieunij vbi Pontifex
reddens rationem cur tale decretum si obligat cum tanto detrimento scilicet qa
necessitas si subiacet legibus, id e, consuetudinibus & ordinariis quales sit leges audiendi
Missam cessandi ab opere servili diebus festis recitandi horas Canonicas suscipi-
endi Baptismum & alia similia, si coercendi cum Excommunicatione similibus, mortis
ac eugendum probabile mortis aut notabilis infamiae periculum licebit Episcopi e
cato vel irregulari occulto semel aut iterum celebrare Missam vt docuit Navarro
per quod tales de legibus, sic obti si ingerentis aliquibus licebit carnes comedere
tempore ieunij quomodo Spiridio apud Pruchorium lib. 8 hist. cap. 42 asse-
runt carnes hoiuti & recte vt docet Horing tract. 15. confirmat imo: qd lex ista
divina positiva quae gravior & si obligat cum tanto discrimine & neq humana
Arbo pti: Christus S. Matth. 12 excusavit discipulos qui spicas sabbatho colligebant
adducens exemplum Davidis qui in necessitate comedit panes Propositionis de pro-
hibitum erat Levitis num. 18 & Machabaei pugnaverunt in sabbatho & no grave
periculum excusat a recepto divino de integritate confessionis vt passim Au-
thores. confirmat 2do: qa magnum est Principatus ac Reipubl. detrimentum,

inep. quas

si pp. eadas ñ gravissimas amitteret suos cives quorum saluti maxime
consulere debet propterea etiam ñ ansu superior habere intentionem obligandi
etiam cum tanto suspendio.

Quares regulam cognoscendi in libro quando superior intendat
obligare cum discrimine tanto. Respondent aliqui quotiescunq ex pactis
aliquid sub poena capitis. Sed ista sub poena capitis prohibet acceptio
rei alienae minuto Pro. et tñ ñ tenetur quis cum periculo vitae abstinere ab
illa acceptione. Respondent alij nullas leges humanas ster militares obligare
modo cum discrimine vitae quos refert nec per robes salus eadem, vigent. a. bonis
se legibus civilibus, sed multo diligendum si obsereat legis cum periculo vitae et ma-
ioris momenti ad bonum cive, quam servitio vitae civium sit obligare subditos,
cum illo discrimine, alias ñ sit, imo Rex quamvis post tñ ñ vult ad observandam
suarum legum constituarum obligare cum vita discrimine. ita Vasquez quem
sequitur Salas eadem. ex qua doctrina.

Colligit imprimis sacerdotem metu mortis celebrare Missam sine veste,
et alijs huiusmodi requisitis, cum sacrum sacrorum tempore ñ adhiberent, ita
huiusmodi ornamenta ac primo ñ sit tanti momenti vt ad evitandam mortem
omissi ñ possint.

Colligit 2do ñ esse peccatum metu mortis contrahere Matrimonium
cum consanguineis in gradu prohibito, huiusmodi &c. prohibitio et humani
iuris, est a. peccatum habere animum contrahendi Matrimonium cum illa
hor &c. est velle excedere ad ñ eam cum Matrimonium illud sit nullum. Qd si
aliquis contraheret hoc modo et ex huiusmodi metu cohabitando subtrahere pe-
riculum proximum peccandi tunc peccare contrahentem sentit Vasquez, sed
excusatur a secuto per Navarrum et alios qd ñ exponit se temere sed ex urgenti
ca. a. notori videtur debere curare vt illud periculum ex proximo fiat remotum
vt supra expositum est.

Dices: humana lex ñ est vim virtutis pro quacunq circumstantia
tale Matrimonium et etiam prohibendi illud cum metu mortis. Qd dispari-
tatem est qd ex p. tale Matrimonium sit semper irritum ñ nocet sed potiq prodest
cogito et bono civi necessarium et ne pessim contrahentur in huiusmodi gradibus
qd cederet in magnum Reipublicae detrimentum, in prohibitione a. strarius ipsi eveniret.

Colligit 3tio ñ esse peccatum comedere in olothita sive cibos iejuno
impolutos, qd per legem Ethnicam prohibitum in fuit. imo quando ex praecepto
Sacrae sportata res cibi et res potabiles liquores Deis consecrati fuerunt tertullianus
Christianos qui res ster duos Martyres Lucentium et Maximianum cibos illos vi
fugerunt ne fame interirent, ñ peccasse innuuerit Theodoretus 3 hist. cap. 14 cum
res illegerent in stemptum legis aut religionis sine ipsa necessitate comedisse.
Neq obstat Regula. relata cap. sacrij 21 q. 4 sacrij et nori fame quam in olothitis
verei, vel &c. sunt in mehq &c, vel loquit quando in cederet in stemptum legis ethnicae
vel reli-

vel religionis Christiana qd eo tempore potissimum accidebat, vel in scandalum aliorum in quo eventu loqui videt Leo Papa epsta 99 cap. 5. neq obstat caput de ijs quæ vi, dicit e. ibi, nunquam licere consensum Excommunicato, qd Illegitur in contemptum ~~eternitatis~~ Ecclesiasticæ potestatis vel Christiana religionis vel cum cons scandalo quorumlibet. propterea int.

Tertia proposito. quando metus incutitur ad extorquendam transgressionem legis in contemptum Ecclesiæ vel religionis non exercitatis quis per illum metum, similiter si ex tali transgressione sequeretur scandalum conc quorumlibet licebit ex illo metu transgredi. Pt: qa honor Ecclesiæ & religionis Christiana & conc bonum universale, communorum præferendum bono privato temporali unicuiq; propterea Machabæi, quando in contemptum legis Mosaicæ cogebantur sullos carnes comedere, mori maluerunt, quando vero coacti st in sabbatho pugnare & in contemptum huiusmodi pugnaverunt, ~~qd~~ etiam patebit infra.

CAPUT XL.

Utrum metus cadens in constantem virum, excusat in ijs quæ illicita sunt aliàs iure naturali.

Quoniam quæ Juris naturalis st ad Decalogum reduci potest propterea ut ordinatio vocatur, idco, circa primum dicendum est non licere ex illo metu aut cæremoniam adorare & solum cum intrinseco consensu sed neq solo extrinseco cultu idolum aut profiteri se alterius sectæ cultorem. Pt ex verbis Christi Matth. 10 qui me negaverit coram hominibus negabo eum coram patre meo. neq enim illum secularitter & sicuti circulo vitæ, qa Petrus graviter peccasse censet, quando ex timore negavit se esse discipulum Christi. ideo qa ita tenuit praxis Ecclesiæ & decreta Concilorum & Pontificum; ad hoc reducuntur recepta fidei negatione, idc nunquam extorqueanda fidei negatione. ex qua doctrina.

Inferitur primo peccare eum qui a Mahumetanum, hæreticum aut cuiusvis sectæ infidelem esse ageret aut se Christianum esse negaret cum interrogaretur publice, aut privatim ab alio sine & interrogaretur. excipe si interrogans de religione Christiana ac illa & curaret sed de alipeo alio, puta ratione vel doctrine alicui annexa, tunc e. negans se esse Christianum mentiretur sed & contra fidem qa ceteri cum barbari v. g. quibus odiosum est Christianum nomen non ap. religionem sed qa aliqua damna accepta vel odium novis peterent an est quis Christianus Illegerint an est hostis & inimicus grassator ac proinde responderet se non esse Christianum significaret se & esse talem grassatorem.

Infertur 2do & licere ulla ex causa ne simulate quidem verbis aut factis contrariam fidei sectam seio colere vel genua coram idolis flectendo ac simulandam adoratione, ~~tuto~~ loco q. licere, magnam partem strictorum tuent, aly Theologi qa revera Me & cultu externe exhibitio significans illum idolum esse Deum,

de Deum, ac proinde tendit in ignominiam veri Dei et probat multis Valentia 2 2dæ qu. 1 q. 3 puncto 2 dubitand. 4. 2da pars certa est, sic 2 et repræsentatio grata in tragœdiis et comœdiis et loco exhibitis, cuiusq; non est signum qd libitio colat ac qd illa tunc cum proinde fuit gent coleret falsos Deos, cons. a. sicut otacho illa tenetur in contemptum rei quam in honorem.

Infert 3 tio non licere ex ullo metu cuiusto Principis haeretici deinde quo vocat dei adire templa haereticorum et ponciones audiendo et conventibus interesse tangeam colentes eam sectam ita ut illud sit signum falsae religionis acceptae secus vero videt si solum id imperaret ad obediendam potestatem dominatriam tunc est subditi si non gaudere ubi se haberet imo vero intrinseca abhorreret cum celebrantur haereticorum officia praestarent solum Principi obedientiam neq illud esset signum consensus in sectam similiter si illud imperaret eo fine ut Catholici audientes concionem capiserent falsam sectam et hic moneret ut pure se gerenent in templo quomodo cogunturhic Hebrai ad modestiae audiendam concionem Christianorum. tad 2 qd huiusmodi accessus non est signum recepta religionis sed ac subditorum obedientiam vacuta pro Principis potestatem.

Infert 4to nullo metu aut causa licere obedire Principi exigenti iuramentum fidelitatis qd pertinatis obedientiae sit expressa vel tacita protestatio contra aliquid diuina fide credendum, in rebus a controversis, praebit sequi probabilem opinionem. Si non ab haeretico tyranno fungenti publica authoritate interrogaret aliquis Catholicus de fide quam non teneret ex alio capite hic et nunc professi et responderet ad te non tractare sacra vel similia quia qd tyrannus contemptum et deceptionem significaret nec velles quicquam de fide sua respondere peccare illum docent Theologi cons. 9 num. 6. secus vero si persona privata interrogat vel publica authoritate non fungens qd id non subtrahit honor debitus Deo neutri.

Infert 5to non licere ex ulla causa vi ignis qua determinate significant cultum Idolo vel falsam religionem, sic in vexillo exercitus non licebit ferre imaginem Martis, vel Mercurij ad hostes deiicendos. vobis a. etiam indutis ad discernendam Religionem per aliquem metum vi coeuit Sanches idem nam. 20 qd serviet vestimenta et signa adhuc indeterminata et indifferentia ad aliquid aliud significandum in quo distinguunt a vestis.

Infert 6to inducere alium determinate ad iurandum per suos falsos Deos non licere ex ulla causa aut metu qd plus est inducere quam iubere, qui a. consulit directe id qd pertinatis obedientiae et malum peccat, secus a. est si petiret quis ab alio iuramentum secundum se etiamsi sciat ~~aliud~~ alium esse iuraturum per falsos Deos ut docet ex communi sentia Filliucij tom. 2 tract. 25 cap. 3.

Ubi 2 duplicem nuendum iuramentum assertorium falsum ex nullo metu aut causa fieri licitum. Et qd si moniacum semper est malum,

ut collegit

et colligit ex can. de geng mendacij caa 22 q. 2 et docet hic plurimis August.
in lib. de mendacio et ita mendacium quanto magis periturum id est contubere
Deum veritatis et testem et assertorem salutis qui est directe et gravis contu-
melia ac proinde semper peccatum mortale.

Infertur ex hoc primo non esse in nullo casu licitum iuramentum promis-
sorum cum intentione non faciendi id promittitur, vocat l. Deg in sermo-
nium ero, id quis vult et scit esse falsum n. a. habuerit quis intentionem
faciendi id iurans promittit et potest ex metu mortis non efficere id promisit
excusabit a culpa pp talem metum. nec est, qa iuramentum promissorum
ratificat promissionem ac proinde sentit naam voti sicut ipse qui promisit se
aliquid effecturum non promisit se effecturum cum discrimine vitae, ita nec
iuravit se effecturum cum tali discrimine non ejus committet periurium si
non efficiat id promisit.

Infert 2do ex nullo metu aut caa esse blasphemandum non solum
gravi sed quacunq etiam blasphemia sero prolata, diuina e. maiestas id do-
mizium et perfectio cum tot benefices quibus nos affecit non permittit ut ulla
rade illi contumeliam et ignominiam praesertim directam inferamus sed eius
honorem vitam ipsam potissimum.

Circa 3tum preceptum diuinum primo differre illud a ceteris eo
potissimum ex capite id ceteris sunt duris naalis, hoc vero si spectes tempus
indeterminatum quo colendus est Deus pertinent ad 1m pontinum de quo supra
dictum est.

Circa preceptum 4tum diuinum primo ex nullo metu infamiae aut
mali temporalis licere consentiendo nto mang aut alio modo directe et ex
intentione saltem authoritate privata seipsum occidere. nec est, qa Deus solus
retinet ac neciis potestatem lit Sap. 16. et qa sui directe destruitis est ita inclinaverim
vita naa est ejus.

Infert pro ne pro servanda quidem castitate licere seipsum inter-
fiere, nec obstat id faciendi in Lucia femina aliqua quae in tumultu periculo
se in fluvium perjecerunt et Apollonia quae in ignem se iniecit et adolescens
qui se fenestra se deiecit ne pudicitiam amitteret, fecerunt ei id vel ecclesia
indiscretudei qui ad punienda etiam executorum libidinem potest illos hoc
ingiuere et regulariter hoc Deum facere temporegaecubus Lucia Sancta, autem
Hieronimus relata can. de verum 23a q. 5. vti dicit in hac in quibus ergo ia
pervenit manu abq vti cadatas periculatur, vel fecerunt id ex inculpata igno-
rantia et ex optimo fine, an vero qui damnatus est ad mortem potest contribuere
executor sua necis a iudice aliqui DD. asserunt aliqui negant propterea
exceptionem illam admittimus altera privata authoritate.

Infert 2do non esse eadem nocte de capiendo periculo etiam certa mortis
et de morte incerta admittenda id aliquando licet, sic pt quis metu inuenes

tercere

deycere se de fenestra sublimi. 2do et reuuire infectis pedibus. 3tio licet quis
immittere pluuei tormentario ad diuertendam turbam florum ex cuiusquam ruina
certo sit se opprimendum quomodo semper se interfuerat horrendorum
exercitii. qui damnati ad mortem per tempus et abstinuerunt a cibis clandestinum
ablatis. 4to in extrema fame pestilentia solum humanis carnibus poterit vesci.
6to reus sit in fugere ex carcere aperto etiamsi occidendum se reciat. 8 malefactor
potest offerre se perimendum iudici ex zelo iustitiae. 7mo pro amico si quis se
offerat occidendum. 8vo si quis in naufragio amittere alterius tabulam
unicam etiam a se prius occupatam et sine qua euadendi vt dicit cum alios
Lessius 2do, de iustitia et iure cap. 9 dubitat 6.

Infert 3tio nec eandem de ratione de mutilando vtpote si e. ha fieri
quando necessarium ad totius corporis salutem imo tenebit quis amittere secari
vitia partem corporis cum Medicus vaticinaverit nisi dolores intermes aferendi
sint, nec e. cum tanto cruciatu tenemur vitam incerto eventui conservare
excepto si vita alterius et bono rei publicae necessaria, tunc e. tenetur etiam cum
graui dolore et cruciatu potest Regulb. ad salutem hic puta ad tentandos carnificis
tandas aut domandas si licebit se mutilare aut excoecare cum hoc non sit necessarium,
occumbere e. tentatio oriri ex malitia et negligentia voluntatis imo
interest iniuria Deo quam si triumphi arcuum iuxtaum in necessaria
ad dos et talis abscissio affert impedimentum generandi si aufert incrementum
hominis imo augent si abscissio facta fuerit post exactam puerilitatem.

Dicendum e. 2do qui metum mortis ex iniusta aggressione imminentis
nec ad defensionem vitae et integritatis membrorum licitum se occi
dere aggressorem cum moderamine et bona inculpata tutela p. 1. ex axio
mate Ill. licet vim vi repellere. 2do in hoc puncto approbat cap. si vera imo de
sentia et excusatio et cap. nonnulli. 3tio de homicidio et illegitimis de quibus
cum contra proximum et quomodo cum se habent sic religiosi et nuns filiorum
patrum seculares et Monachorum ordinorum Cathedralium et ruricolae et principes
sic et mercatores fuerint licitos dicere celebrat Missam potent occidere
inuatorem si necessitas et postea parum abscondere 3tio si Princeps vel alius
aggressor fuerit tam utilis Reipublicae vt eius interitus Regulb. in discrimen
salutis dentur sit tunc licitum illum occidere bonum e. priuatum bono publico
postponendum est. additum e. cum moderamine inculpatae tutelae quatenus in
defensione iusta si quis vti maiori vi quam sit necessaria ad arcendam iniuriam
alterius non est defensio sed vindicta obligans etiam ad restitutionem. quando e.
necessarium debet censeri plurimi explicant DD. imo si adversarius actu armis
feriat 2do si accedat paratus ad feriendum nec potest fugere potest iniuriatorem etiam
praeuenire si expectato actu alterius ne mortem forte inferat, si a. non fugere
sed solum cum ignominia potest defendere potest alter ignominia fugere potest quomodo
religiosi et Clericis quorum laus non est in armis sed in pietate ac manuetudine ex tenoris

ex charitate

ex charitate fugere ñ ex iustitia, incurrere a irregularitatem. 3to
idem dicendum è ~~sua~~ aggressor perse sive per infamulos aut alios aggredi-
ater impetiamii periculum ñ, ut ait opportunum dummodo eis
via pois evadere, vti potens hac defensione, è directe agere se intendendo
mortem defensionis inferre vulng etiam mortiferum, ac proinde mortem ad-
uersario, si fuerit hoc ad huiusmodi defensionem necessarium.

Dicendum è 3tio licere ad necessariam vitae defensionem
occidere etiam innocentem sed per accidens è indirecte. v.g. si aggressor in-
iusto vt se tueatur interemat innocentem aliquem potent adversario si neces
fuerit ad defensionem etiam innocentem illum occidere, ñ intendendo tn neq
petendo directe ipsum innocentem, vt eo interfecto aut ceteros facilius hostem
superare, sed petendo hostem ipsum etsi ante se innocentem opponat, sic
milites explodentes tormentum in turrim hostilem vbi fuerunt feminae
aut pueri innocentes ñ dicuntur directe è perse occidere infantes, sed directe
expugnare turrim è cum interitu innocentum.

Infertur imo si mater grauida a periculose laboret è ñ inuenerit
aliud remedium ad vitam sae. ad illa mni pharmacum tendens in curandem
etiam secutura sit abortio, è dummodo proles ñdum sit animata, secus si fuerit
animata. vta Lessius dicem dub. 12. sed è Manuel. Lan. prohibet docet
fieri hoc pde, si medicina ñ ad abortum sed ad matris curandem detur aut
caritatem, è tamen interitum sequatur abortus.

Infertur 2do exercitum a peccato Christianos captiuos remigantes in
triremibus Turcarum Christianos sequentium, quamuis contra sentiat Navarrus
cum aliquibus apud Salas prima 2de tract. 3 disp. 3 sect. 1. de Mcl illegit mni
magnum è certe detrimentum Christianorum praeuideretur, tunc e. cum discri-
mine vitae tenebitur a remige abstinere. huc referitur id docet Sonarus quo-
libeto 3 art. 2. licitum è dare gladium furioso adversandam proximam vel
alienum, mortem sic timore mortis sae fabricari triremes, quibus Turcae
contra Christianos vtantur docuit Navarrus apud eiusdem.

Dicendum 4to ex metu infamiae licitum è pro defensione iudi-
cibus quando alio modo defendi ñ sit impunum aggressorem occidere. imo
è vero honorato licitum è interficere inuasorem qui fidem vel alapam
nitibur inuingere ad ignominiam, si aliter hac vitari ñ potest docent multi
apud Lessium 2do de Iustitia cap. 9. ñ licebit a. in foro secia manu aut
patri occidere adulterum aut vxorem vel filiam etiam in flagranti deprehensam, sed authoritate publica cum centum Iudices potent id fieri, si
reus a Iudice occidendus illis traiatur.

Dicendum 5to ñ solum laicis sed etiam Laicis licitum è
interficere furem pro actuali defensione suarum facultatum, si magni momenti illa sint è si ñ fuerit qui eas aliter recuperandi, neq proterea laicum

aut

aut Clericum futurum esse irregularem ovet Lessij etiam dub. ij.

Quemadmodum ultimo loco nos defendere vitam parentum, amicorum imo et cuiusq proximi qui ab alio injuste opprimatur etiam cum occisione invasoris, si aliter defendi n. possit, quod extendendum est ad defensionem illorum industria, honoris, et bonorum fortunae novit Antoninus et aly.

Obligatur ex oculis nullo ex metu aut caa licere filio interficere etiam parentem nisi ad se legitime defendendum cum injuste invadatur, vel ad defendendam patriam aut Reipublicam cum necessarium est. quod si pater publice inveniretur esset a patria et carentur a principe facultas occidendi n. liceret filio manu violentas inferre, nisi pater detur hostiliter se gerat in patriam vel prodat Reipubl. viderit Filliucij in 4.tum receptum q. 4.

Ita etiam receptum n. defuere qui affirmarent fornicationem simplicem esse peccatum venale et leve mendacium, ex quo sequi videt quod ex gravi metu etiam est licita. ita Fehing cap. cum dilectus de accusationibus citans Cardinalem et Abbatem, citatur et Decius cap. at sic Clericis de iudiciis Lucas de penna l. mulieres C. de incestis lib. 10. sequet Joannes de sylva tract. de beneficio q. 2 parte 3. ed tn enormiter decepti et cum Paulo 1 ad Corinth. 6 asserte dicat fornicarij regnum Dei n. possidebunt, et ad Galatas 5 cum nominaret fornicationem, immundiciam, impudicitiam, luxuriam addit qui talia agunt regnum Dei n. possidebunt, verum qd S. Paulus etiam homicidas excludit a regno Dei et tn metu mortis licet aggressorem interficere, praeterea ex illo loco Deuteronomii accepto n. conveniret, ad excudendam mortem unquam licere fornicationem aut pollutionem. cum certum videretur aliquando subiturum esse, an uxor ad liberandum maritum ex eij consensu cum oscere concumbens iceret, an vero laudabiliter ageret.

Quis tn. sententia fert, quamvis licitum sit manum aut aliam partem corporis sibi amputare, ubi ad vitam tuendam opportuit, fornicationem tn. committere aut pollutionem procurare nunquam esse licitum etiam minoris alias licitis, et medicamentis, quamvis id ad vitam conservandam necessarium id est. ita Sanchez lib. 9 matrimonij disp. 17. num. 16 qui quamvis fateatur laborare Doctores in reddenda ratione, tn. neminem huic sententiae adversum se invenisse dicit, neq mentionem facit authorum citatorum neq Petrarcii in 4.to sentent. dis. 33 q. 2. neq Martini de Magistris tract. de temperantia q. 2. cum s. hi dicant fornicationem simplicem solum esse malum id humano et civili contra iure prohibetur et sua ordinem sit ex aliquibus Theologis hujusmodi neq. n. obligare cum discrimine vitae, sequi videtur cum tali discrimine licitam esse fornicationem imo consequenter et adulterium. favere videt Ambrosio in lib. 1 de Abraham cap. 4 excusans Abraha concubitum cum ancilla Agar, qd ante legem Moysi n. erat interdictum ad adulterium.

Sed his n

Sed his ñ obstantibus tenetur & probari solet rectus, qd ois secubitus cum prona ñ coniuge ac prognie ois alia pollutio è intrinsece mala, videlicet coitus rades Spus Sanctus locutus est. Leviticus 15 to de nocturna cap. 3 num. 27. Pelentium in auertentes ad nocturnum tenebrorum quietis vtq; explicat tenebrorum, quae si minus efficaces videantur rei tamen poterunt ad hoc principium notis ad fornicationem etiamnens. conuentio maris ac feminae instituta è a nra ad prolem generandam è conuenae hoc ipsa promouendam vt perse videntur patebit. Ex quo colligitur 1mo hominem particulare iuuti ñ è dng proprio vitae ac prognie disponere de illa ñ pt., ita neq; pt disponere de huiusmodi conuentione extra ordinem ac propositum nrae. Colligitur 2do coniunctionem hanc vt sit nae rationali conformis debere inuolvere mutuum consensum obligandi se in bonum prolis aut saltem expectandi illam; ex quo fit vt necessario ea copula contractum inuolvat. cum ergo concubitus vagus ac meretricius huiusmodi consensum è contractum excludat ñ erit ulla ratio licitus neq; Christianus neq; gentili, cum haec ora solo nae lumine cognoscantur.

Dices: sequitur hinc eum qui haberet huiusmodi consensum cum vna, pte postea habere similem cum alia femina, si fortum ñ esset illi incommodum educare prolem & licebit habere plures vxores. Alterea pt quis ñ suscepta proles post tempus statutum ab vna coniuge vel post suscepta reiicere illam & accipere aliam vxorem, quae ora absurda censentur.

Ex eo principio fuse discusso ñ colligi pluralitatem vxorum è diuortium saltem cum vna cta è licitum semper huiusmodi gentili vel ante legem Euangelicam, post eam a. neutrum Christiano licet, qa Christus Dng ita eleuauit statum Matrimonij ad rationem Sntti, vt potestate suprema inualidauerit illum contractum cum pluribus foeminis & insolubilem etiam fecerit cum vna.

Dices 2do: in legibus tam ciuilibus quam canonicis agitur de concubinatu tanquam de consortio licito. Ex leges ciuiles ñ punire concubinarios, ñ tñ inde sequitur licitum è in foro scilicet. Canonicae vero leges non concubinae illegant foeminam vero matrimonio coniunctam sed sine solemnitate nuptiarum è dotalibus instrumentis dictam. ex hac doctrina.

Infertur 1mo a Sanchez num. 17 ñ licere coopperari ad feminis iam è humbis decisi profusionem, quamuis retentio graues corpori nocumentum inferret. licere a. mere passiue se habere si ren impedire fluxum si tegerit certum seminis. qd si semen corruptum fuerit è corpori graiter nocat, putat è licitum pharmacis illud expellere etiam ipsi intentionem sequatur aliquid boni seminis.

Infert 2do nullo modo licere foemina etiam per vim oppressa

a qua

a qua se expedire n̄ poet cooperari fornicari, gati vero corruptionem externam sive emittere illam passive se habendo sine sensu in delectaõem ĉe licitum docet communiter, neq teneatur clamare aut alio modo reddere certam cum infamia sua periculo, nisi cum huiusmodi clamor aut resistentia vehiculum impeditura violentiam. ita Salas 1 2dæ tract. disp. 3 sect. 1. cum enim huiusmodi resistentia, quæ respectu virium aggressoris sæpe et leviores, instigant aliquando magis: quando igitur resistentia necessaria iudicari debet ex qualitate personæ aggressoris, ex loco, et alijs circumstantijs pensandum erit. negari tn̄ n̄ pt quin clamor ĉ corporalis resistentia viuet ad arcendum periculum consentiendi in delectaõem.

Ad hunc locum pertinet etiam ebrietas. de qua sentiunt multi cum Lessio 4to de Justitia cap. 3 dub. 3 licitum ĉe ad evitandum mortem causa medicinæ ex præcepto Medicorum tantum haurire vini, vt etiam eo intergatur, quam tn̄ potionem dicunt n̄ inebriare neq illum statum mentis obtenebratum ĉe. ex quo si dicas colligi licitum ĉe ad excedendam mortem alicui intentatam, nisi bibat vsq ad interceptionem mentis. quicquid sit de vocabulo ebrietatis, n̄ referio tn̄ Doctores qui hoc admittant.

Circa mum præcepta conveniunt Authores licitum ĉe ex metu mortis, vinare furem acta admouendo scalas ĉ baculando, sed etiam accipere alienam rem multo dto ĉ projicere in flumen, aut alio modo deborum, tum qa vita propria præponi pt alienæ rei familiari cum sit maior bonum ĉ nrum, tum qa pro tempore necessitatis qa tota communia censent.

Circa 8 mum præceptum veniunt Theologi ex nullo metu excusari licitum ĉe dicere falsum testimonium, cum mendacium intrinseca malum sit. videri pt Salas 1 2dæ tract. 3 disp. 3 sect. 1.

Circa 9 lo vltima præcepta quatenus eorum obta ad 6 tum ĉ 7 mum præcepta pertinent nihil peculiare occurrit, quatenus a. in actu solum interno consistit, necendum ĉ n̄ ita pte cogi aliquem ab hoc qd alij mere internos sicut ad externos, cum illorum proxime ĉ dicg hoc sit, nec aspiceant alteri quomodo se habeant.

Quæres: vtrum ad evitandam saltem molestiam corporis vel animi liceat veram mente circa aliq obtu malum cum delectaõe morosa. Et si illud obtu fuerit intrinsece malum v.g: mendacium, n̄ licebit ex illa cãa delectari voluntate de illo; si vero poet contingere circumstantijs ĉ in tanto obtu apprehendatur, sine consensu in delectaõem sensitiuam prompturam quæ actu sequatur, videtur n̄ ĉe peccatum de illo obtu pensato a occupantibus circumstantijs hunc in modum cogitare. Atq hæc de Metu cadente in constantem virum dicta sint satis.